

AYLIQ ƏDƏBİYYAT DƏRGİSİ

AVQUST 2022

ulduz

No 08 (639)

WWW.AZYB.AZ
WWW.AYB.AZ

MEHMAN RƏSUL:
ÖZÜYLƏ SÖHBƏTİ VƏ ŞEİRLƏRİ

ANADOLU RÜZGARLARI
Sələf-Xələf

ONUNCU VƏ SONUNCU **USTAD DƏRSİ**

TALEH MANSURUN
ŞUŞA REPORTAJI

“GENÇ YÜREKLER”
DƏRGİSİ “ULDUZ”UN QONAĞIDIR

DƏRGİDƏ KİTAB

Bu sayımızda

Mehman
RƏSUL

ÖZÜYLƏ SÖHBƏTİ
VƏ ŞEİRLƏRİ

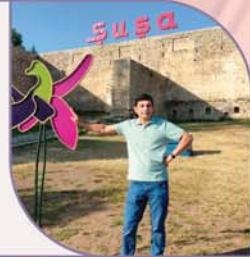
3

Taleh
MANSUR

44 SAAT ŞUŞADA

21

QISA FİKİRLƏR
XƏZİNƏSİ

6

Pərviz
ARİF

SƏN HƏMİN
LEYLASAN

28

Səhər
ƏHMƏD

AND OLSUN AYRILIĞIN
KƏDƏRLİ GÖZLƏRİNƏ

12

Xəyal
RZA

SALAVAT

30

Kənan
HACI

BİR GÜNLÜK
İSTİRAHƏT

15

Əli
ƏMİRLİ

USTAD
DƏRSLƏRİ

34

Elvin
PAŞA

PANİK ATAK

18

Rəşad
NAGİ

BİZ UŞAQ OLANDA
BƏLƏ DEYİLDİK

38

Çinara ÖMRAY
ATAM ALIMENT
OLMUŞTU

40

Aytac SAHƏD
SƏLƏF-XƏLƏF

60

Şəfa VƏLİ
UZUN YOLDAN
GƏLƏN VAR...

43

Vahid ASLAN
BİR QƏDƏH SÜKÜT

64

Şəfaqət CAVANŞİR
LƏKƏ

46

Kamran NƏZİRLİ
SARIŞIN MƏLƏK

67

GENÇ YÜREKLƏR
• Kötür • Sənət • Edebiyyat • Dernis

«GENÇ YÜREKLƏR» DƏRGİSİ
«ULDUZ»UN QONAĞIDIR **52**

Xavər SƏFIYEVƏ
QOL SAATI

72

Şəfiqə ŞƏFA
SADƏGÜL

55

Əli ÇAĞLA
DƏRGİDƏ KİTAB

74

Təsisçilər:
Azərbaycan Yazıçılar Birliyi və "Ulduz" jurnalının kollektivi

Redaksiya heyəti: Tərənə Vahid (*Baş redaktor müavini*), Hicran Hüseynova (*söbə redaktoru*), Dayandur Sevgin (*söbə redaktoru*), Taleh Mansur (*söbə redaktoru*), Həyat Şəmi, Elçin Mirzəbəylı, Xəyal Rza, Səhər Əhməd, Xanəmir, Rəsmiyə Sabir, Elxan Yurdoglu, Nurana Nur, Anar Amin, Elmar Vüqarlı, Ələmdar Cabbarlı, Qılman İman, Hafiz Haxçallı, Cavid Zeynallı, Məshati Musa, Elşən Əzim, Nargis, Şəfa Vəli, Şahanə Müşfiq, Allahsükür Ağə, Türkən Turan, Ulucay Akif, Seyfəddin Altaylı (Türkiyə), Xaqani Qayıblı (Estoniya), Baloğlan Cəlil (Başqırdıstan), Saodat Muxammadova (Özbəkistan), Nilufər Şixli (Moskva), Günay Səma Şirvan (Voronej).

Bədii redaktor Ədalət Həsən

Ünvanı: AZ1000, Bakı, Xaqani küçəsi, 25
ulduz_dergisi@mail.ru; www.ayb.az

Telefon: 498-72-43

Çapa imzalanıb: 19.08.2022 "Ulduz" jurnalı redaksiyasında yığılıb, səhifələnib.

"**ASPOLIQRAF LTD**" MMC-də çap olunub.

Sifariş №64, Tiraj: 300. Qiyməti: 1 man.

1967-ci ildən çıxır. **Şəhadətnamə № 238**

"AZƏRMƏTBATYAYIMI" AÇIQ SƏHMDAR CƏMIYYƏTİ

"Ulduz" jurnalına abunə olmaq üçün respublikanın bütün şəhər və rayon "Mətbuatıyımı" şöbələrinə müraciət etməyiniz kifayətdir.

"QAYA" MƏTBUAT YAYIMI

"Ulduz" jurnalına abunə olmaq üçün respublikanın bütün şəhər və rayon "QAYA" mətbuat yayımı şöbələrinə müraciət etməyiniz kifayətdir.

"KİTABEVİM.AZ"

"Ulduz" jurnalını burdan əldə edə bilərsiniz.

441-19-91
440-16-26

566-77-80

498 – 79 – 89

nömrəli telefonlara zəng edə bilərlər.

ISSN 0134-522 İNDEKS AZ 1000 1 AZN

Mehman RƏSUL

özüylə söhbəti...

Yazdıqlarımı dərimdə hiss edirəm. Bilmirəm, ürəkdən gəlir, ya yox, amma qələmə çatana qədər dərimin üzərində gəzən hərflerin ayaq səsini eşidirəm. Bədənimin ən ucqar nöqtələrindən yola çıxan fikirlərin görüş yeri qələmin diyircəyidir. Mənim üçün şeir orda bitir, sizin üçünsə başlayır. Nöqtə qoyduğum andan, rahatlandığım andan sizin gözlərinizin səfəri başlayır. O səfər mənimlə deyil, o səfər mənədir. Bu cümlədən sonra şeirləri oxumağa başlayacaqsız və ümid edirəm ki, mən tapdiğim rahatlığı itirməmək üçün gözlərinizdən gələni edəcəksiniz.

...və şeirləri

Ana masa açmışdı,
Açmışdı oğlu üçün.
Vətən bir az acmışdı,
Acmışdı oğlu üçün.
Bəlkə də, quş apardı,
Qara bir daş apardı,
Dəsmalda yaşı apardı

Quru dodağı üçün...
Ana masa açmışdı –
Masa sinə daşında.
Şəkildən baxan oğlu
Sanki masa başında.
Ana sağlıq deyirdi
Bir qədəh göz yaşıyla.
Qara çörək yeyirdi
Qapqara başdaşıyla.
Nə tez böyüdün belə,
Bu gündən ilin çıxır.
Qonşularım deyir ki,
Qəbrindən gəlin çıxır.
Heç olmasa əynini –
Başını dəyişəydin.
Görüşünə gedəndə
Ütülüyüb yuduğum
Kəfəni geyinəydin...
Oğul heç nə yemədi,
Daş iştahı kəsildi.
Ana yiğdi qabları
Ağladı, sildi, sildi, sildi, sildi.....

Söndürün şəhərin işıqlarını,
Yatan şəhidlərin gözünə düşür.
Bir ana oğlunun çəkmələrilə
Qaçmış yuxusunun izinə düşür...
Bir gəlin diksindi gullə səsinə,
Qapımı döyüldü, zəngmi çalındı?
Evdə qalanların dərdini çəkmə,
Nə qədər gəlinlər qapıda qaldı...

Baxdı saçlarına
Uzun-uzadı...
Baxdım saçlarına,
Gözüm uzandı.
Uzandı kirpiyim
Üzümə kimi.
Çökdüm qarşısında
Dizimə kimi...
Düşdü qollarına,
Dəyib qırıldı.
O sınan qadından
Kəsiklər qaldı.
Deşdi damarımı
Kor iynə kimi.

Mənə yalan dedi
Gözümə kimi.
Baxdı saçlarımı
Uzun-uzadı
Dedi ki, ağarüb,
Qar yağır, dedim.
Palçıq da şaxtadan
Ağarır, dedim...
Çevirdi üzünü,
Getdi bir addım,
Ağladı bir addım,
İtdi bir addım...
Nə saçı qayıtdı,
Nə gözü gəldi.
Bir gün məzarımız
Üz-üzə gəldi.
Qoydu başdaşını
Sinə daşima,
Dedi ki, ağarüb,
Qar yağır, dedim...

Yağış yağır sən olan yerdə,
Hiss edirəm,
Sümüklərim sizildayır...
Beynim yaşı,
Bax gözlərimə,
İstədiyin kimi ölürmə...
Aram-aram, yavaş-yavaş,
İstədiyin kimi ölürmə.
Başqa cür qucaqlarda,
Başqa cür qürüblarda...
Ala-toran öpüşlər
Bu, nə qürub, bu nə Sur,
O biri dünyalardan
Bu dünyaya qanqusur.
Cəhənnəmlək arzular,
Sixılma, yaxşı olar...
Mənə bu içkilərdən
Sən qalırsan – susuzluq.
Bir yolum var, gedəcəm,
Birdəfəlik, biryolluq.
Amma darıxacaqsan
Küçənin iti kimi.
Ağ tükədə işiq görən
Tənha baş biti kimi.
Başdan qan içəcəksən,

Hamı başımdan keçdi,
Qaşiyib keçəcəksən.
Sevgi də qabıq verir,
Zamanla quruyacaq.
Bir gün O olmayacaq,
Bir gün ONLAR olacaq.
Nə əvəzlik, nə isim,
Nə adlıq, nə yiylilik,
Adam var bir ömürlük,
Adam var bir dəfəlik...
Mən gedirəm, darıxma,
Darıxma ki,
Qapılar çölə açılırancaq.
Darıxma ki, darıxmaq
Ancaq sənə qalacaq,
Ancaq sənə qalacaq.
Gecələrin qorxusu
Bir gün övladlarından
Gələcək ölüb getmiş
Dahi şair qoxusu...

Bir içimlik adamlar
Yadımdan tərlə çıxır.
Gözümüzün içində dik
Ancaq pişiklər baxır.
Hamı söz içindədi,
Söz iylənir adamlar.
Ürəksiz söz deyirsən,
Ürəklənir adamlar.
Hamı iz içindədi,
Balaca göldü hamı.
Bir də gördün, gözündə
Boğulub oldu hamı.
Bir də gördün, yuxusan,
Ancaq yatanlar görür.
Göz qapağın döyürsən,
İçəridən it hürür...

İşıqlandıqca evlər
Pəncərə güzgү olur.
Sən küçəyə baxırsan,
Sən küçədən baxırsan...
Evdə bir darıxırsan,
Çöldə bir darıxırsan...
Arada bir şüşə var,
Buxardan içi tərdi.

Tək qalanların sayı
Gecə işığı düşən
Pəncərələr qədərdi...

- Ana, atam kim olub?
- Bayraq olub, can bala.
- Bəs Orxanın atası?
- ...
- Bəs Faiqin atası?
- ...
- Onlar bayraq deyillər?
- Gəl dərsə hazırlaşaq...
- Atamın üç rəngi var...
- Gətir kitablarını...
- Necə ölürlər atalar?
- Bunu sənə kim deyib?
- Sınıf yoldaşım Həsən.
- Qulaq asma sən ona...
- Ana, sabah, görəsən...
- Atan bayraqdı sənin...
- Qucağına istədim...
- ...
- Bəs sən darıxmırsan heç?
- Söz vermişəm atana.
- Bəs niyə ağlayırdın?
- Hardan düşdü yadına?
- Yuxuda dedi atam.
- Yuxuda?
- Hə, yuxuda.
- Basqa nə dedi, balam?
- Dedi, ayım, ulduzum...
- Basqa?..
- Yaşıl, qırmızım...
- Gördün? Bayraqdı atan.
- Bəs Faiqin atası?
- O da bayraqı tutan...

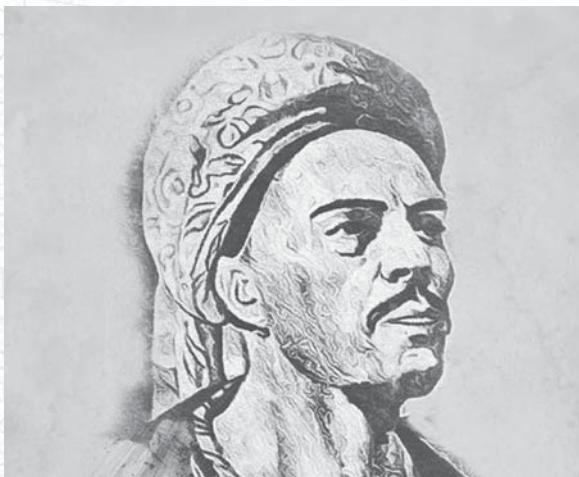
Mən şəhid anasıyam,
Pəncərədi gözlərim.
Titrəyər dodaqlarım
Vətənnnn sağı...ol...sun...
Ürəyimin başı şəkil siyirməsi,
əlcəklərim oğlumun çəkməsi.
sən bilməyəcəksən
nədir ananın torpağa süd verməsi,
məzarı yırğalamaq,

daşlara lay-lay demək,
Yasında xına çəkmək,
ağlayan qohumlara
"Oynayın, toydu" demək...
Mən şəhid anasıyam,
boş eyvandı həmdəmim.
Külək yol saçlarımı,
dən-dənəm, dən-dən.
Qurut yaşı örəyimi,
solmuş görünməliyəm,
quru görünməliyəm...

Mən şəhid anasıyam,
belimdən gələn oğlum
belimin büküşündə,
təsəllim başsağlığı,
gələnlərin dediyi
- Allah rəhmət eləsin!
Dilucu cavabları:
- Çox sağ ol, can sağlığı...
Mən şəhid anasıyam,
oğlumun büründüyü
ayım var, ulduzum var,
gecəm yox, gündüzüm var.
Mənim yaşayarlara
iki kəlmə sözüm var...

Yağmur qanayır, yavrum,
Pəncərənin o tərəfi sən,
Pəncərənin o tərəfi əsgər yolu.
Çətir tut başdaşımı,
Yağan göz yaşı - dolu.
Gözü yolda qadınlar,
Yuxuları səngərdə.
Gələn tabut xəbəri
Yerə düşən çəngəldə...
Üzümüz qısa gedir,
Üzümüz qırışlara.
Şəhid torpağa hopur
Qoşulub yağışlara.
Yağmur qanayır, yavrum,
Qaysaq bağlar buludlar.
Biz torpaq istəyirik,
Onlar torpaq olurlar...

Anadolu rüzgarları

Yunus ƏMRƏ
(1240–1320)

Həqq cəhana tolidor, kimsələr Həqqi bilməz...

Hər bir çiçək bin naz ilə ögər Həqqi niyaz
ilə...

Hər qancaru baqdum isə, həp görünəndür
cümə Həqq...

Cümlə yerdə Həqq hazır, göz gərəkdür görəsi.

Sənsin kərim, Sənsin rəhim,
Allah, Sana sundum əlüm,
Səndən artuq yoqdur umum,
Allah, Sana sundum əlüm...

Sən Həqqə aşiq isən, Həqq sana qapu açar...

Can qanadı açıq gərək uçuban Dosta
getməgə.

Rəsmidürür aşılərün Dost yolunda qurban
olmaq...

Eşq yağmuri daması könül gögindən tamar.

Yüz Kəbədən yegrəkdür bir könül ziyarəti.

İstəməgil Həqqi iraq, könüldədür Həqqə
duraq...

Bir gəz könül yiqdın isə, bu qıldığun namaz
dəgül.

Bu dünyədə bir nəsnəyə yanar içüm, göynər
özüm –

Yigid ikən ölənlərə gög əkini biçmiş kibi.

Nəfsümün başını kəsdüm, qanadlanub ucar
oldum...

On səkkiz bin aləm xəlqi cümləsi bir içində...

Sərraflarun qatında qaidə şöylədürü;
Qədrin bilməz kişiyyə göstərmədi göhəri.

Dünyayə gələn köçər, bir-bir şərbətin içər,
Bu bir köpridür keçər, cahillər anı bilməz...

Eşqə düşməyən könüllər virandurur...

Eşqsüz adəm dünyədə, bəlli bilün ki, yoqdur,
Hər birisi bir nəsnəyə sevgüsü var, aşiqdür...

Kim bizə taş atar isə, güllər nisar olsun ana,
Çırağuma qəsd edənün Həqq yandırsun
çırağıını.

Nəfsinə uyanlarun getməz yüzü qarası...

Tövrat ilə İncili, Zəbur ilə Fürqani,
Bunlardağı bəyani cümlə vücudda bulduq.

Uslu dəgül, dələdür yüksə imarət yapan,
Aqibət viran olur cümlənün imarəti.

QARACAOĞLAN (1606–1680)

Alçaq təpələrdə boran, qar olmaz.

Dünya bir yol – gəda gedir, xan gedir...

Əcəl var deyibən, döyüsdən qalma,
İgidin alınına yazılıan gəlir.

Göyərçinlikdir bu aləm,
Qonar, köçər, demədimmi?!

Harda gözəl gördün, orda qalırsan,
Mən sənin nazını çəkəmməm, könül...

İman ilə şəhid gedən mərd olur...
Naməndlə yol getsən, başa çıxılmaz...

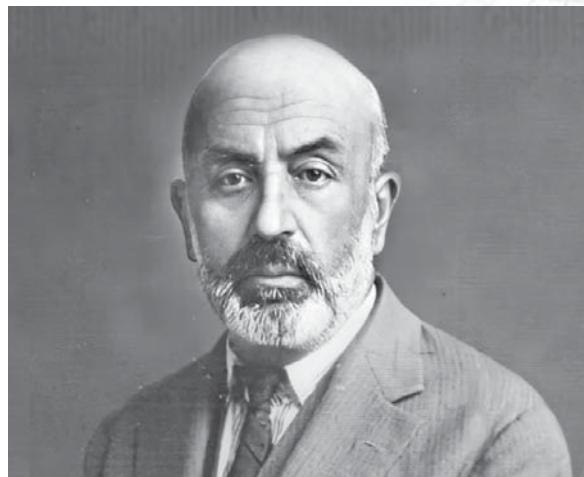
Necə kəramət var bu dadlı dildə,
Yolun azanları yola gətirər.

Pis günün ömrü az olar,
Qəmlənmə, könül, qəmlənmə.

Sonradan-sonraya bəyliyə yetən
Zalim olar, el qədrini nə bilər?!

Vəfasız dilbər ucundan igid oğullar inləyər.

Yavaş-yavaş əridərmış ürəkdəki dərd igidi...

MƏHMƏD AKİF ƏRSOY (1873–1936)

Birsən, əzəlisən, əbədisən, səmədisən,
Ya Rəbb, Sana yoxsan deməyə varmıdır
imkan...

Əgər məqsuduancaq axırət olsayıdı Yəzdanın,
Nə hikmət vardı ibdasında heç yoxdan bu
dünyanın.

Müəbbədən qalacaq xilqətin əsası nihan...

İyirmi dörd saatdan birini Haqq'a verməyənə
insan deyilərmi?

Enməmişdir Quran, bunu haqqıyla bilin,
Nə məzarlıqda oxunmaq, nə də fal baxmaq
üçün.

Dilində Bəsmələ olsun, əlində sureyi-Nur...

Məqsəd nə imiş bilməli dünyaya gəlişdən,
Dünyaya gələn, sanma ki, bir xoş səfər eylər...

İmansız olan paslı ürək sinədə yükdür...

Hansı millətdir ki, əfradında yoxdur hissi
din?

En böyük əqvama bir bax: Dini hər şeydən
mətin.

Fışqırar bir damlacıq otdan tutub sıxsan
həyat...

Sabahı pək sevərəm, ən gözəl zamanımdır...

Ədalət istəyən bir qövmü vurmaq
qalibiyyətmi?

Aləmdə nə əkdinsə, biçərsən onu mütləq,
Öyləysə, nədir şər yaparaq faidə ummaq?!

Müəbbəd bir bahar ensin şu yanmış yurda
Mövladan.

Tarix təkərrürdən ibarətdir, deyirlər,
İbrət alınsayıdı, təkərrürmü edərdi?!

Atini qaranlıq görərək əzmi buraxmaq...
Alçaq bir ölüm varsa, əminəm, budur ancaq.

Zülmü alqışlayamam, zalimi əsla sevəməm,
Gələnin keyfi üçün keçmişə qalxıb söyəməm.

Girmədən təfriqə bir millətə, düşman
girəməz;

Toplu vurduqca ürəklər, onu top sindirəməz.

Doğrudan-doğruya Qurandan alıb ilhamı
Əsrin idrakına söylətməliyiz İslami.

Bəşəriyyət yeni bir din tanıyıb ilhadı,
Bəşərin hafızəsindən silinir Haqqın adı.

Nə irfandır verən əxlaqa yüksəklik, nə
vicdandır,

Fəziləthissiinsanlarda Allah qorxusundandır.
Ürəklərdən çəkilmiş fərz edilsin xövfi
Yəzdanın,

Nə irfanın qalır təsiri qətiyyən, nə vicdanın...

O cəmiyyət ki vicdanında hakim xövfi
Yəzdanırdır,

Bütün dünyaya sahibdir, bütün əqvama
sultandır.

Fəqət əfradı Allah qorxusundan bixəbər
millət,

Çəkər millətlərin mənfuru qibtilər qədər
zillət...

Nazim HİKMET

(1902–1963)

Azadlıq sevgilimiz kimidir;
bir dəfə aldatdırınmı,
bir daha çətin dönə...

Arxadaşlıq ağaca bənzər;
qurudumu, bir daha göyərməz.

...Bir çörək puluna beyninin işığını satdı...

Cibimdə yox idi! Ürəyimdən verdim.

Çox bahalı ödədim inanmağın bədəlin.

Dost uğrunda ölmək asandır,
fəqət uğrunda ölesi dost tapmaq çətin.

Dördnala gəlib Uzaq Asiyadan
Ağ dənizə bir qıraq başı kimi uzanan
bu məmləkət bizim...

Düşmənin acığına bir gün daha çox
yaşayacaqsan.

Ey mənim sevgilim,
qarlı bir şam meşəində
nəfəs almaq kimidir səni sevmək...

Əlbət, bitəcək Günəşə həsrət günlər.
Və o zaman... Günəşin çiçəkləri dolduracaq
ürəyini.

Əngözəlgünlərimiz-hələ yaşımadıqlarımız...

Heç bir qorxuya bənzəməz xalqın satanın
qorxusu.

Göy üzünü başımın üstə görmək mənə yasaq.

Günlər ağır, günlər ölüm xəbərləriylə gəlir.
Ən gözəl dünyaları yaxdıq əllərimizlə.

İçimdə müşk qoxulu
bir qızılıgül kimi dayanır zaman.

İki şey var,ancaq ölümlə unudulur;
anamızın üzüylə şəhərimizin üzü.

İnsanların qanadları yoxdu,
insanların qanadları ürəklərində.

Qoy kül olum Kərəm kimi
yana-yana...

Mən yanmasam,

sən yanmasan,

biz yanmasaq,

necə çıxar qaranlıqlar aydınlığa?!

Nədən sancılar əskik olmaz yaxşı insanların
ürəyindən?!

Mən içəri düşəli Günəşin ətrafında on kərə
döndü Dünya.

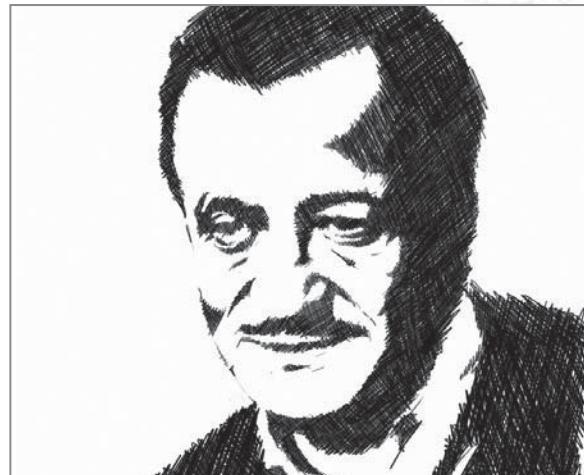
Nə yamandır insanın ağlıyla ürəyi arasında
çarəsiz qalmağı...

Şəhərlər, gülüm,,, xatirəsini yaşatdığı
şairləriylə böyük olur.

Ulduzlara qarışib getməyin zamanı gəldi...

Umuda min gullə sıxsa da ölüm,
Unutma! Umuda gullə işləməz, gülüm.

...Unutma, ən gözəl çiçəklər məzarlarda boy
atır.

Nəcib Fazıl QISAKÜRƏK

(1904–1983)

Kaş mən Allah kəlməsindən başqa
ağzından bir söz belə çıxmayan dilsiz
olaydım!..

Ya Allaha baş əyər, heç kimsəyə əyməzsən,
ya hər kəsə baş əyər, heç bir şeyə
dəyməzsən.

Allahsız adamın fikrinə,
Allahsız cəmiyyətin məfkurəsinə...
inanmırıam!

Hər qəhqəhə çəkəndə Allaha şükür
etmirsən,
nədən hər ağlayanda Ona qəzəblənirsən?

Ayağın daşa dəyəndə "Allah qəhr eləsin"
deməməlisən,
dua eləməlisən ki, daşa dəyən ayağın var...

Nə gəlirsə başımıza, haqdandır;
fəqət gəliş səbəbi haqdan ayrılmadandır.

Anladım işi; sənət Allahı aramaqmış...

Aldığımız nəfəsi belə geri veririksə, heç bir
sey bizim deyil.

Dünya gözəl olsaydı, doğularkən
ağlamazdıq...

Yaşarkən təmiz qalsayıdıp, oləndə
yixanmazdıq.

Əgər dadını bilsəniz,
çörəyi bölüşmək çörəkdən daha ləzzətlidir.

Həyatımızın yarısını uyuyaraq keçiririk,
qalan yarısını da uyudularaq...

Siz heç bir sərrafın bağırdığını eşitdinizmi?
Qiymətli malı olanlar bağırmaz.

Tövbə qapısı açıqdır dediksə, təzə
günahlarmı işləməlisən?

Tabutumun taxtası bilsəm hankı ağaçda?..

Düşünmədiyimizi düşünmədikcə
düşünə bilməkdən uzaq yaşayacaqıq.

Çox sıxıldınsa həyatdan, bir məzarlığa get.
Ölülər yaxşı bilir; Yaşamaq gözəldir...

Cəmil MERİÇ (1916–1987)

Duya bilən insan üçün hər saniyə – ilk
doğulandan son can verənəcən bütün
varlıqların şərqiləriylə doludur...

Bizlər ki başları eyni kitablara əyilmiş
kimsələrik. Bizdən də daha yaxın əqrəba ola
bilərmi?!

Heç bir namuslu adam Nəmrudun, ya
Fironun yanında ola bilməz.

Hər böyük adam – qucağında yaşadığı
cəmiyyətin ögey övladıdır.

Avropalının yazdığı tarix xristian Avropanın
qürurunu oxşayacaq bir sürü cəfəngiyatdır.

"İzm"lər idrakımıza geydirilən dəli
köynəkləridir. Etibarları mənşələrindən

gəlir. Hamısı da avropalı.

Cəza qanunumuzun ilk vəzifəsi insanın içindən şeytanı qovmaqdır. Şeytanı, yəni Prometeyi.

Çöldəkilər özlərini ağıllı sansınlar deyə, bir sürü bina tikib içinə zavallı adamları doldurmuş və dəlixana adı vermişik o binalara...

Düşünmək – ən əvvəl düşünənlərin düşüncələri üzərində düşünmək, sonra da onların təsirindən qurtulmaqdır...

Hər kəs tərəfindən qəbul edilən bir haqsızlığa üsyən etmək asanmı?..

İnanan bədbəxtliyindən bəhs edirsə, yalan söyləyir. İnanan üçün bədbəxtlik yoxdur.

İnanc əsalətlidir. Mədəniyyətlər onun əsəridir.

“İnananlar qardaşdırılar”. İnananlar, yəni həqiqəti birlikdə arayıb axtaranlar.

Qızıllarını şüşəyə dəyişən qırmızıdərili mənə heç vaxt qəribə görünmədi... Şüşə qızıldan daha əsilli-nəcabətlidir... Şüşə gözəldir, cünki qəlbə var... qırıla bilir... Şüşə işığa dayan deyən bir divar deyil...

Məfkurə naminə dara çəkilmək ölümlərin ən gözəlidir.

Nitsse “Zərdüşt”ü baqqal şeyirdləri üçün yazmadı.

Səhifələrində bütöv bir millətin nəbzi vurmayan dastan sabahlara səslənə bilməz...

Tanrı – insanlığın ən böyük kəşfidir.

Tanrı idrak olunmazdır. Ağılın vəzifəsi Tanrıının idrak oluna bilməyəcəyini idrak eləməkdir.

Zərdüstdən bəri hansı müəmmənə aça bildik ki?!

Tarixin Renessans dediyi dövr, əslində, bir cinayətlər dövrüydü.

Tarixindən qopan bir ölkə hər macəraya sürüklənə bilir.

İnsanın insanlaşmağı müqəddəsata inanmağı ilə başlayır.

Kərpiclə Süleymaniyyə qurulmaz.

Kitab kainata açılan qapıdır... Kitab bütün peyğəmbərlərin möcüzəsidir...

Rejimlərin ən gözəli insani boğmayandır. Hansı insani? Düşünəni və yaradarı...

«Bu məmləkətdə yaşamaq olmur» deyənin üzünə tüpürməyim gəlir.

Mən işiq arayıb axtaran, aydınlanmaq və aydınlatmaq istəyən bir insanam...

Mən dostlarımı sevgimə layiq olduqları müddətcə axtararam.

İnsanlara qəlbimin bağçasından çiçəklər topladım. Və qucağında çiçək qapılarını döydüm. Qapılar açılmadı...

Nəşrə hazırlayan:

C.M. BƏYDİLİ

Səhər ƏHMƏD

...Gəlir xəyalıma o köhnə Bakı,
Keçən əsrərdəki, doxsanlardakı.
Nə Alov qülləsi, nə göydələn var,
Bir sakit şəhərdi, bir sadə bulvar.

Və bir də bir qız var, gerçək, həqiqət,
Gözündə parıltı, üzündə heyrət.
Hələ sədaqəti yağmalanmamış,
Hələ məhəbbəti damğalanmamış.

Hələ qırığı yox qanadlarının,
Hələ buxovu yox inadlarının.
Qaçır ayaqları yerdən üzülü,
Bilmir yollarına torlar düzülüb.

Bilmir hansı yoldan nə yönə dönsün,
Səksənir, ürpənir, bağıri yarılır.
Görəsən, birinci kim "şah" deyəcək,
Atlarmı, fillərmi, piyadalarımı?!

Bilmir bu şəhərdə nə neçəyədi,
Axı sevinc satıb, qəm alasıdı.
Bilmir azadlığın qiyməti nədi,
Bimir ki, canını kim alasıdı.

Kim nişan alıbdı, xəbəri yoxdu,
Şaqraq gülüşünə kim toy tutacaq,
Körpə sevincinin qatılı kimdi,
Kim qamış ölçəcək boyuna, bilmir.
(Çox pis oyunçudu, oyunu bilmir).

Ona deyən yoxdu, kiri, qızçıqaz,
Burda bu nəgməni oxumaq olmaz.
Diksənər bu yoldan keçən adamlar,
Burda səs karları, rəng korları var.
(Qara fiqurların hər tonları var).

Burda istiqanlı olmaq da günah,
Vampiri çox olur isti qanların.
Bilmir ki, gözünü sildiyi timsah,
Ağlayır yedikcə öz qurbanlarını.

Ona elə gəlir, göydədi Tanrı,
Ona elə gəlir, hamı adamdı.
Ona deyən yoxdu, eh, bu aləmin,
Yeyəni adamdı, yemi adamdı.

...Gəlir xəyalıma o köhnə Bakı,
Keçən əsrərdəki, doxsanlardakı.
Nə Alov qülləsi, nə göydələn var,
Bir sakit şəhərdi, bir sadə bulvar...
Və bir də bir qız var...

Bahar can verirdi oktyabrda
Ahil ağacların budaqlarında.
Yarpaqlar nə yaşıl, nə də sarıyıdı,
Yaşilla sarının qarışığydı.

Payız çalındı bütün simlərdə,
Zaman da boynunu qısılı gedirdi.
Quşlar, Allah bilir, neçənci dəfə
Soyuq ölkələrdən küsüb gedirdi.

Təkcə dayanmışdı dayanacaqlar,
Yolcular harasa çıxıb getmişdi.
Üzbəüz eyvandan baxan bayraqlar
Yenə sinəsini alqan etmişdi.

Yollar maşınsızdı, küçələr səssiz,
Şəhər sakit-sakit yuxulayırdı.
Hardasa ürəyin xəlvət yerində
Yeni bir bahara ümid variydi.

Sənə ən doğma adam da
Özgədi, canım-gözüm.
Uzağı səni göstərən
Güzgüdü, canım-gözüm.

Bu güzgüdə özünə bax,
Özünü sev bir daha,
Güçün qalmayıbsa artıq
Kimsəni uydurmağa.

Başını yorma ki, niyə
Belədi ömrün-günün.
Bu yazını yazan, bəlkə,
Dəlidi, ömrüm-günüm.

Yenidən dünyaya gəlsən,
Taleyini zorlama.
Bir daha alın yazını
Oxumadan qollama...

And olsun ayrılığın kədərli gözlərinə,
And olsun ən qüssəli əlvida sözlərinə,
Sevgi şeirlərinə,
Payız yağışlarına,
And olsun anıların
Hələ də diri qalan məzлum baxışlarına,
Bu, son gedışı...
Sənə demişdim...

Necə getməyimi istəyərdin, bir dənəm,
Susaraqmı,
Küsərəkmi,
Dost qalaraqmı,
Düşmən olaraqmı?
Bilirəm, bu bir az
«Səni necə, hansı silahla öldürüm?»
Söhbətinə oxşadı.
Qatılın qurbanına mərhəmətinə oxşadı.
Amma nə olsun,
Bu, həyatdı, bir dənəm,

Qurban da qatılə çevrilə bilir,
Qatıl də qurban olur bir gün...

And olsun, ürəyimin öz əllərimlə
Öldürdүüm çırpınışlarına,
Məsumların aldanişlarına,
«Timsahların göz yaşları»na,
Sevgi şeirlərinə,
Payız yağışlarına,
Bu, son gedİŞdi...
Sənə demişdim...

Hər axşamtərəfi
azan səsləri
özünü atanda minarələrdən
çixıb getmək istədim bu şəhərdən
üzü Şimala...
Çixıb getmək istədim
dualar tüstü kimi
göyə ucalanda viranələrdən
və azan səsləri
özünü atanda minarələrdən.

Dörd yanın toz bürümüş bu köhnə
zirzəmidə
Nədi ki özün asmaq?!
Bucaqdakı kəndirlə tavandakı halqaya
“Əlvida” sözün yazmaq.
Hər yerdə qalaq-qalaq, köhnə əlifbadakı
Unudulmuş kitablar,
Yerdə bir it zənciri, bir uşaq arabası.
Rəfdə paslı bir saat, xarab olmuş sərinkeş,
Boş bir araq şüşəsi və xiyar şorabası...
Küncdə hörümçək toru, tində siçan tələsi
Hərəsində bir qurban, ölümün təntənəsi...
Bircə insan cəsədi əskik bu zirzəmidə,
Nədi ki özün asmaq?
Bucaqdakı kəndirlə tavandakı halqaya
Sonuncu sözü yazmaq...

Elə hamı səbəbkardı, ən yaxşları ən çox...
Günahkardı sağlığına içdiyimiz adamlar,
Bütün şərab çeşidləri, bütün məzə növləri.
Cavablarından xəbərsiz o bicbala suallar,

Səbəbləri bilinməyən o ruh düşkünlükkləri.
Elə hamı səbəbkardı, ən yaxşları ən çox...

Günahkardı bu dünyanın bütün çıxış yolları,
Ən böyük supermarketlər və ən tünd
şokoladlar.

Şair sayıqlamaları, filosof yalanları,
Tolstoylar, Şekspirlər, Platonlar və Kantlar...
Elə hamı səbəbkardı, ən yaxşları ən çox...

Günahkardı unudulan, unutdurulan hər nə
var,
Bütün gözəl indilərə xəyanətdi sonralar.
Təsadüflər günahkardı, zərurətlə örtülü,
Sevənlər də günahkardı, sevgilərin qatılı...

Səbəbkardı bu çirkabin içindəki o saflar,
Varlıqları bu həyatın puçluğuna ithaflar
Və intihar səhnəsində bir cümləlik
monoloq:

«Elə hamı səbəbkardı, ən yaxşları ən çox».

Həyatında kim var, düşsün,
Sonuncu dayanacaqdı.

O arxayın mürgüləyən adamı da oyadın,
Deyin, çatdıq.

Bilirəm, kiçik çillədi,

Hərdən-birdən qar atır.

Yavaş-yavaş axşam düşür,
Vaxtin səbri daralır.

Bir yandan da xəzri əsir,
Dəli edir havanı.

İndi quş da tərk eləməz
İsitleyi yuvani.

Deyin, məni bağışlasın,
Oyadın o adamı.

Burdan o yana getmirəm,
Düşün, gedin, bir zəhmət.

Üzümə bir «əclaf» deyin,
Küsün, gedin, bir zəhmət.

Gedin üzü xoşbəxtliyə,
Gecdi...

Mən də qayıdım.

Amma nolar, sərxoş-sərxoş yuxulayan
o adamı yavaş-yavaş oyadın...

Kənan HACI

BİR GÜNLÜK İSTİRAHƏT

Yay darıxdırıcı keçirdi. Gülü bir gün dözməyib dilləndi:

- Evə öyrəşmiş qoca pişiklər kimi yaşayıraq.

Hüseyin yazılıq-yazılıq arvadına baxıb dil-lənmədi. Dillənib nə deyəsiydi? İşsiz-gücsüz adam idi. Yayı da, qışı da yarızırzəmi evdə keçirirdilər. Gülü yay mövsümündə istirahətə gedən rəfiqələrinə həsədlə baxırdı. Təbiətin qoynunda, istirahət mərkəzlərində çəkdirdikləri şəkilləri gün boyu sosial şəbəkələrdə paylaşış şəhərin tiyanında bişən imkansızlara acıq verirdilər. Gülü arada telefona baxıb ərinə eşitdirirdi:

- Zaragil Nabrandadılar. Bəxtəvər yarıyanların başına! Allah bizə o bəxti yazmayı...

- Naşükürlük eləmə, arvad. Bu günümüzə şükür!

Gülü hikkəylə ərinə baxıb qırıla-qırıla qalırdı. Bilirdi ki, söhbəti böyütsə, evdə dava düşəcək, təzyiqi qalxacaq. Həkim ona tapşırımsıdı ki, qətiyyən əsəbiləşmək olmaz.

- Sülü deyir, gəlin bizə, - bir gün səhər arvadı səfər ovqatıyla ərinin böyrünə qıslıdı.

Hüseyin üçün bu dəvət göydəndüşmə oldu. Fikirləşdi ki, bacanağın bağında bir-

iki gün dincəlib qayıdarlar. Arvadın da başı qarışar, deyinmələri səngiyər. Bacanağın bağı dənizə yaxın idi, külək aman versə, çımriliyə də gedərlər. Əlüstü razılaşdı.

Gülü özü üçün də, əri üçün də dəyişək palpalar götürdü. Hüseyin taksi sıfariş verdi. Yarımca saatdan sonra bağın darvazasını döyürdülər. Sülü çıxb onları qarşılıdı:

- Aaaz, nə tez gəldiz? Gəlin, keçin içəri.

Maç-muç, qucaqlaşma prosesindən sonra həyətə adladılar.

- Bəs Ağabala hanı? - Hüseyin soruşdu.

Sülü birtəhər cavab verdi:

- Onu iş yoldaşları çağırıldı. Dedi, bir saata gəlirəm. Siz keçin əyninizi dəyişin, yuyunun, o vaxtacan Ağabala da gələr.

Hüseyin anladı ki, Ağabala "hazır" gələcək. Bacanağın dabbaqda gönünə bələd idi.

Sivilizasiya o vaxt başlayıb ki, Adəm, yaxud Həvvə ilk dəfə cənnət yarpağı ilə öz ayıb yerini örtüb. Amma biz XXI əsrədə yaşayıraq, bəzi adamlar bilərəkdən, ya bilməyərəkdən öz ayıb yerlərini nümayiş etdirməkdən çəkinmir, hətta bunu tam təbii hesab edirlər.

Ağabala ayıb yerinin çöldə qaldığından xəbərsiz idi. Darvazadan içəri girən kimi Sülü dilləndi:

- Yenə içib gəlib...

Ağabala yırğalana-yırğalana həyətin ortasına çatdı və şalvarının kəmərini açmağa başladı. Sülü hiss etdi ki, əri həyətin ortasındaca soyunub lüt-anadangəlmə olacaq. Bacısı və yeznəsi eyvanda oturub çay içirdilər. Sülü çığrıdı:

- Ay evi tikilmiş, neynirsən? Evdə qonaq var, bizi biabır eləmə!

Ağabala içkinin xumarlığından azca aylımiş kimi oldu, çevrilib həyətin küncünə istiqamət götürdü. Özünü ağaçlığa çatdırıa bilmədi, sidiyi arxasınca iz buraxdı.

- Kül başuva! - Sülünün xəcalət hissinə

bürünmüş səsi eyvandaca boğuldı. Onun səsini bacısı, bir də yeznəsi eşitdi.

Gülü başını buladı:

- Aaaz, sən buna necə dözürsən?
- Neynim? Bu yaşimdə boşanası deyiləm ki. Canı cəhənnəm! Özü bilər, qoy nə qədər içir, içsin.

Sülü Ağabalanın zülmünə öyrəncəli idi. Oğul-uşaq, nəvə-nəticə sahibi idilər. Övladları Ağabalanın hoqqaları ucbatından ayrı yaşayırıldılar. Ər-arvad ucqar kənddə ömür-lərinin qürubuna enməkdəydir. Ağabala uzun illər qazma-qurğu işlərində çalışmışdı. İki dəfə buruqdan yixilmişdi, bir dəfə quyuya düşmüşdü, hər dəfə bu qəzalardan salamat çıxmışdı. Köhnə "Jiquli"si ilə dərəyə yuvarlandığını da hekayəmizə əlavə edək. Ağabala qəza sarıdan zəngin adam idi. Qəza keçirməkdə ona çatan olmazdı.

Həmin gün rayondan, qardaşı oğlunun toyundan gəlmiş. Ha illah ediblər ki, əmi, dayı, Allaha bax, məssəbə bax, ayaq üstə dura bilmirsən, maşını necə sürəcəksən? Bu vəziyyətdə yola çıxma, yat, dincəl, səhər gedərsən. Ağabala da tərsin təki. Deyib ki, ayə, ağızınız söz tutmur, piyan özünüzsünüz. Mənnən işiniz olmasın.

Səhər Ağabalanın xəbəri iki istiqamətdə - kənd və şəhər marşrutu ilə özünü yaxınlarına yetirib. Ağabala maşını Yetim dərəyə aşırıbmış. Ağabalanın xurd-xəşil olmuş maşından sağ çıxması görənləri heyrətə gətirmişdi. Adam o boyda qəzadan dörd qabırğa sınığı ilə çıxmışdı. Hələ gör ağılı başına gəldi? Ay gəldi ha! Təqaüdə çıxandan arvadı onun ayıq vaxtını xatırlamırıdı. Sanki hökumət ona bu təqaüdü araqdan ötrü kəsmişdi.

Üzüqoylu su çəninin üstünə sərələnib qalmışdı, ayaqlarının arasından hələ də sidik axındı. Bir necə dəfə öyündü, zarıdı. Yeznəayağa qalxdı:

- Gedib kömək edim yetimə.

Sülü astadan dilləndi:

- Get...

Ağabala bacanağını yaxın buraxmadı:

- Get, özüm gəlirəm.

Dalbadal beş-altı dəfə asqırdı. Bu yerdə müəllif də iki dəfə asqırıb qələmi yerə qoydu və bir siqaret yandırıb nəfəsini dərdi...

Gülü mismiriğini sallayıb oturmuşdu. Bacısı növbəti dəfə çay gətirəndə Hüseyin ərkələ dilləndi:

- Ay qız, sən bilmirsən ki, qonağın zəhləsi çaydan gedər?

- Adə, indi gəlmisən ki. Siz çayınızı içənəcən yemək də hazır olacaq.

Hüseyin baldızına sacüstü qutab sifariş vermişdi. Ötən yaydan qutabin dadı ağızında qalmışdı. Sülü süfrəyə üçqulaq gətirdi.

- Day bağışla, qutab eləyə bilmədim.

Yeznə baxdı ki, işlər qaydasınca getmir, arvadı da rəncidəhal olub kuncə çəkilib, telefonla başını qatır. Ağabalanın xorultusu həyəti başına götürmüştü. Gəlməklərinə peşman olmuşdular.

Hüseyin həyətdə, ağacların kölgəsində yatmış bacanağını göstərib dedi:

- Haçan ayılar bu?

- Səhər ayılsa, böyük şeydir, - Sülü cavab verdi. - Başı batsın onun!

Gülünүn söhbətə zərrə qədər həvəsi qalmamışdı, telefonda "iqra" oynayırdı, arada bacısının suallarına başını qaldırmadan, candərdi cavab verirdi. Sülü pərt olsa da, bunu büruzə verməməyə çalışırdı, yerinə düşməyən zarafatlarla qanqaraçılığı aradan qaldırmağa, qonaqların kefini açmağa çalışırdı. Kef nə gəzirdi? Qonaqların kefini açmağa hekayənin müəllifi də aciz qalmışdı.

- Bir azdan gedərik...

Gülünүn suyu süzülmüş cümləsi bacısının narahatlığına səbəb oldu:

- Aaaz, getmək nədi? Gecəni qalın, bu külbaş da səhərə ayılacaq. Sabah axşam gedərsiniz.

Gülü ilə Hüseyin baxışdırılar.

- Axşamı qalaq, səhər gedərik, - yeznə sakitcə dilləndi.

Gülü həyətə düşdü, əri ağacların, çiçəklərin əhatəsində onun bir necə şəklini çəkdi ki, heç olmasa o da instaqramda "fors"

eləyə bilsin. Qoy görsünlər ki, onlar da bağıda “dincəlirlər”. Gülü də pərt görünürdü, yəqin, ürəyində bəxtini yamanlayırdı: “Nə yeznədən yarıdıq, nə ərdən”.

Axşam saat on olunca evə çəkildilər. Güllü onu buxovlamış sıxıntıdan canını qurtara bilmirdi:

– Mən qorxuram. Gecə ərin aylib görəcək evdə yad kişi yatıb. Vurub birtəhər eləyər Hüseyni.

Sülü qəşş elədi:

– Aaz, qorxmagınən. O səhərəcən ayılan döyü.

– Gecə tualetə çıxmaq var e.

– Məni oyadarsan, bir yerdə çıxarıq.

Hüseyn qonaq otağında sübh açılınca ağaçqanadlarla “şirin-şirin” söhbət elədi. Bacıların səsi gecə yaridan xeyli keçəndən sonra kəsildi. Bir ara Ağabalanın öskürəyinə diksindi. Küçədə avaralanan itlər onun səsinə səs verdilər. Sonra itlərin də hay-küyü kəsildi.

Hüseyn səhərə yaxın mürgülədi. Bir də muğamatın səsinə ayıldı. Səhər açılmışdı. Ağabala eyvanda “paxmel”ini açırdı və “Segah” üstə zümzümə edirdi. Yeznə fikirləşdi ki, elə səhər ikən aradan çıxmaq lazımdır. Axşama qalsalar, hekayə romana çevriləcək.

Taksi sıfariş verdi. Gülü gətirdiklərinin heç ağızını açmamışdı, sellofan torbaları darvazanın ağızına daşıdlılar. Ağabala heç nə olmamış kimi səntirləyə-səntirləyə irəli yeridi:

– Ayə, gözləyin, maşını xoddayım, sizi özüm aparacam.

– Sənin özüvü aparən lazımdır, ay bədbəxt! – Sülünnün əsəbi səsi Ağabalanın ardınca süründü.

Ötən gün onları gətirən maşın qapıda dayanmışdı. Əyləşən kimi sürücü dilləndi:

– Babat dincələ bildiniz?

Elvin PAŞA

Saçlarına qurban olum,
Saçlarını ağartma.
Əllərinə qurban olum,
Duaları unutma!

Gözlərinə qurban olum,
Ha tərəfə baxırsan?
Dillərinə qurban olum,
Bilirsən ki, gələrəm –
Hansi yoldan çağırısan...

Ürəyinə qurban olum,
Dərmanını içirsən?
Baxışına qurban olum,
Neyin dərdin çəkirsən?

Gülüşünə qurban olum,
Necə gözəl gülüşdü,
Ayağına qurban olum,
Həyatımı dəyişdi...

Həyatına qurban olum,
Çox oynama ocaqla.
Qollarına qurban olum
Məni görsən, qucaqla.

Allahına qurban olum,
Aramızı qatırlar,
Hərdən sən də qurban ol,
Hərdən məni xatırla...

PANİK ATAK

– And olsun köksünü geniş qıldığın kəsə,
Nədi o köksündəki?

Birdən içimi ölüm qorxusu bürüyür,
Ölüm, bəlkə də, cazibə qüvvəsidi,
adamı yerə çəkir...

– Yaşadıqlarım öz oxu ətrafında firlanır
başına,
Bir səs fisildanır qulağıma küləkdə...
Varam, varam-
Günahkar olma...

– Üzünü gördüğüm bir adam gəlir
yaddaşıma,
və Özümü unuduram...
Peşmanlıqdan əyilirəm «vav» kimi (ۻ) –
Alnímı torpağa qoyuram...

– «Çətindi», «çətindi» zikri edir dilim,
öz sözümüz kəsirəm...
Qulağım bir səs alır müəzzindən:
«İnnə məal usri yusrən» –
hər çətinlikdən sonra asanlıq gələr

– İçimdə «Sur» çalınıb,
Yenə həmin səsdi qulağımda – əmr edir...
Onurğandan qırıl,
düş səcdəyə,
yaşa bu eşqi, qayna bu qapıda:
– Qovrul !

Rahatlıq olmayan yerdə dincəlmə,
boş qalma, yoruldun, qalx,
yenə yorul...

– Üzünü yerə tutan mələk
Əlini göyə qaldıran mələk
biri gətirir, biri aparır damcı-damcı...

Bu ömürdən nə qaldı ki... geriyə?
Təngnəfəs adam qəbri,
bir də kölgə,
bu yağış o yağışa bənzəmir, əzizim.
Məni bağışla, durum gedim indidən,
Nuhun gəmisinə çataram, bəlkə...

Yolda bir dostumu görüb dedim ki,
darıxıram,
Dedi: – biz buralı deyilik...
...Sonra bir daş parçası gördüm,
məzarlıqdan binaya baxıb «kaş» deyirdi.

...Sonra havanın tutulduğunu,
göylərin buludların üstünə çəmkirdiyini,
yağışın başladığını gördüm.
...Sonra bir sərçənin
ümidlə qaranquşa yuva tikdiyini,
qovulmuş işçi arının
çıçəkdən üzr istədiyini gördüm son nəfəsdə.
...mənim də bir tutuquşum var,
azadlıqdan başqa bütün sözləri deyə bilir
qəfəsdə
...Sonra bir göyərçinin səmada uçduğunu
gördüm,
sahibinə gedib qayıtmağı öyrətmək üçün.

...Sonra bir itin islana-islana
dişinən məscidin darvazasını örtüb
hürdüyüni gördüm:
«Ey insan, ey insan...»
...Sonra yuvası tapdalanmış qarışqanın
asta səslə qışqırdığını gördüm:
«Süleyman», «Süleyman...»

...Sonra evə girdim asta-asta,
addım-addım.
Qəfəsdən tutuquşunun səsi gəldi,
Səhər oğluma öyrətdiklərimi təkrarlayırdı:
«Buna da şükür, buna da şükür...»

ALMAFOBIYA

Bəlkə də, dünya
Həvvanın Adəmə
verdiyi almadı...
Bəlkə, aldanmaq
elə sevilməkdi,
qovulmaqdı bir adı...
Bu nə arzu tutmaqdı? –
Sənə qədər məsafəni
addım-addım sayıram.
Yorulanda əlimi
ürəyimin üstə yox,
Sənin yarandığın
qabırğama qoyuram!
Vallah,
indi almafobiya bürüyüb canımı.
Kaş əl uzatmadım almaya.
Gəl qayıdaq...
Yerimiz bura deyil,
Biz Allahın gözündən düşdük dünyaya.

NİGARAN

Görəsən, nə bişirir?
İndi, görən, nə yeyir?
Kimə baxıb danışır?
Ürəyində nə deyir?

Nə bəhanə gətirir
yeməyi ciy bişəndə?
Düşündüyü mənəmmi
qaşıq yerə düşəndə?

Bəlkə, əlindən düşüb
stola duz dağılır.
Mən yoxam, nə ürəyi,
nə stəkan qırılır.

Gecələri diksinib
yuxudan oyanır mı?
«Hər şey yaxşı olacaq» –
Hələ də inanır mı?

Necə yatır, oyanır?
Döyürmü gün üzünə?
Neçə yuxu danışib
bu vaxtacan özünə?

BAĞIŞLA, ÇOX UZATDIM

Dahaadicəsözdü,dahaadixəbərdi:
«Odarıxır,hardasan?»
Bircəməndeyiləmki,görindi nəqədərdi
özünüsəndənasan.
Görnəqədərümidlər,nəqədəripasılın
yenədaşürəyindən.
Görnəqədəryatanıazansəsioyatmir,
görnəqədərçarəsizümidyığıbqayıtmır
Allahınətəyindən.
Hərəbircəev tikirxatırəkərpicindən
vəbirgünölüçixirodaxmanınıciindən.
Lapistəsən, and içim, birazsənin canıncın,
birazmənimcanımcın.
«Darıxıram,əzizim»,bunu ki gizlətmirəm.
Bir dədeyim,biləsən,mənsəninolmadığın
yuxuya da getmirəm.
Səni dəistəyirəm,sənyasayanevidə,
obalacaqızıda,içimdəkidividə.
Gəzdiyindəhlizi dəsevirəm addım-addım,
bağışla,çoxdanışdım,bağışla,çoxuzatdım...
Ağrılarım səngiyib,
bircədarıxmağımvar...

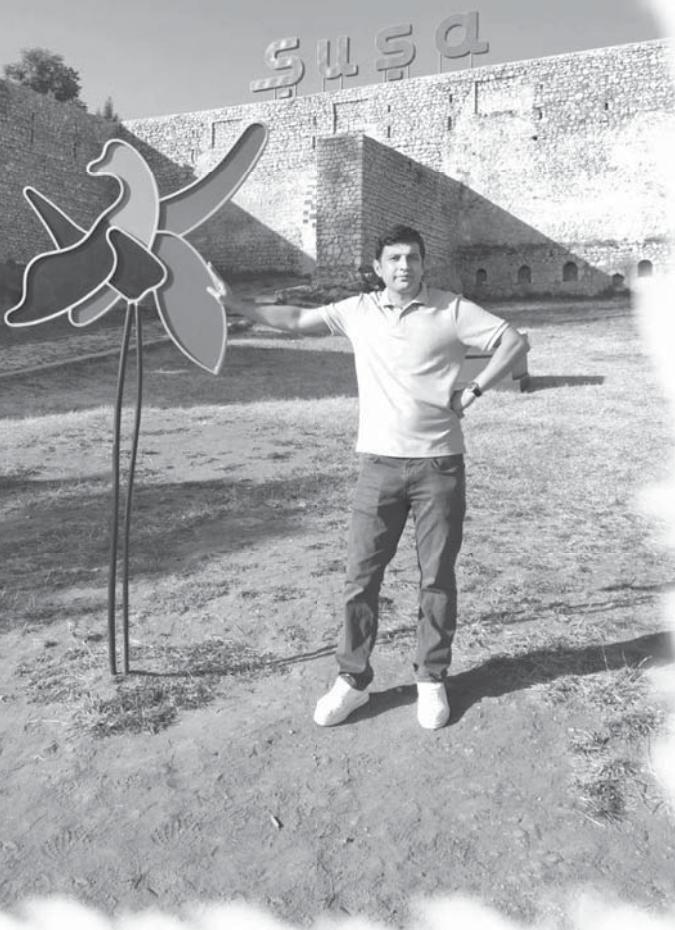
SƏS

Qayıdıbgedənlərgəlsə,
Beləolmazgələnsəfər.
Qulağıma gələnsəsə
Qaçıramki,səndeyilsən!

Qürurunkiməxoşolur?
Allah,buadamdaşolur.
Hardayaralıquşölür,
Uçuramki,səndeyilsən!

Həsrətəl-ayağımıqapır,
Hardaitdin,hardan tapım?
Hərdənbirdöyürlürqapım,
Açıramki,səndeyilsən!

Taleh MANSUR

44 SAAT Şuşada

Zəfər yolundayıq. Vaqif Poeziya Günlərində iştirak etmək üçün Şuşaya gedirik... Bu yolun eniş-yoxuşları, dolayları və sərt döngələri var... Heç kim narahatlıq keçirmir yol taleyini yaşayan dağ keçidlərinin yolcusu olmaqdan. Bu yol təkcə Şuşaya aparan yol deyil, bir xalqın ən şirin xəyallarına, arzularına uzanan könül körpüsüdür. Bu yol təkcə Füzulidən, Xocavənddən, Xocalıdan keçmir, dolanıb, dolanıb könlümüzdən keçir, düşüncəmizdən, ürəyimizdən güc alıb

ruhumuzun ən uca zirvəsinə havalanır, bizi simurq qanadlarına alıb, qürurun göz işlədikcə uzanan ucalıqlarına daşıyır. Gecələr bu yolu ay işığıqarışiq şəhidlərin cənnətindən qopan ilahi bir ziya işıqlandırır. Azərbaycan əsgərinin ayaq izləri üzərində pərvəriş tapan bu haqq yolunu gündüzlər Günəşin qızıl şəfəqləri süsləyir. Ən əsası, günün bütün saatlarında Tanrıının rəhməti ilə müjdələnir, savaşdan qalib çıxan Azərbaycan əsgəri kimi Yaradanın nəzərləri altında Şuşayadək uzanıb gedir. Enişi zirvələrin şeir sinəsindən keçir, yoxusu Vətən səmalarını bəzəyən buludların alnından öpür. Biz bu bu keçidləri yol kimi keçib getmirik, zəfər tariximiz kimi oxuyuruq, qələbə şərqisi kimi eşidirik, ruhumuz düşmən üzərinə şığıyan qəhrəman əsgər kimi vəcdə gəlir. Məncə, hələ uzun illər, bəlkə də, əbədi olaraq Şuşaya yol alan hər bir azərbaycanlı bu əsrarəngiz hissələrin müsayiətində olacaq.

Uzaqdan Daşaltı kəndi görünür. Adı daim Şuşayla qoşa çəkilən Daşaltı kəndini deyirəm... Kəndin səmasını adı yanaqlara göz yaşı, boğazlara qəhər, ürəyə sevgi, ruha qürur aşılan Şuşa bəzəyir. İlahi, qərar tutduğun o ucalıqdan dünya boyda bir qaya üzərində qərar tutmuş şəhərin əzəmətinə bax! Ürəyimin döyüntüsü qulaqlarında zəfər marşı kimi səslənir. Hamının nəzərləri avtobusun pəncərəsindən dağlara, sıldırım qayalara dikilir. Düşüncəm tam döyüş vəziyyətindədir, gözlərim dolub, əllərim əsir. Qüruba hazırlaşan Günəş düşməndən azad olmuş dağların zirvəsində bəxtəvər gəlin kimi nazlanır. Şuşaya qədəm qoyanda saata baxıram: saat 8-dir. Rəqəmlərin magiyasına inanmışam mən hər zaman. Və hesab etmişəm ki, Tanrıdan sonra ən böyük həqiqət elə rəqəmlərin magiyası. Ancaq və zənnimcə, bu, rəqəmlərin magiyası və ya təsadüf deyil, bu, Tanrıının cənnətində Şuşa boyda bir taxt qurmuş şəhid qardaşlarımızın bizə rəqəmlərlə şifrələnmiş ismarişidi.

2020-ci ilin 8 noyabrinı xatırlayıram... Hər bir azərbaycanlı kimi, mən də Şuşaya əsgər kimi qədəm qoymaq istərdim. Bir anlıq utanıram. Şuşaya bu cür gəlməyimə. Canını fəda etmiş şəhid qardaşlarından halallıq almaq keçir ürəyimdən. Vətənə sədaqət andı içən əsgər kimi özümə söz verirəm: "Mən bu halallığı mütləq alacağam!".

Avtobusumuz Şuşanın iyirmi səkkiz il əsarət hökm sürmüş küçələrindən adlayıb "Qarabağ" hotelinin qarşısında dayanır. Hami Şuşaya qədəm qoymağə tələsir. Belə anlarda zaman da qəddar olur, arzuların bir addımlığında an da əsr kimi keçir. Təkrar-təkrar doğulur və təkrar-təkrar ölürsən. Nəhayət, Şuşaya qədəm qoyuram, dizlərim qeyri-ixtiyari qatlanır. Əllərimi Şuşa torpağına qoyub, torpağı salamlayıram. Barmaqlarımın ucundan bütün bədənimə mənə tanış olmayan, fəqət doğmaliğinə zərrə qədər də şübhə yeri qoymayan bir gizilti yayılır. Bu əcaib enerji bütün bədənimdə dövr edib, təzədən ayaq barmaqlarımın ucundan torpağa qayıdır. Yox, yox, qayıtmır, daha doğrusu, varlığımı bu müqəddəs torpağa bağlayır, məni də özünün bir parçasına çevirir. Göylərin yeddinci qatına ucalan ruhumun şahanə diktəsində dodaqlarım arasından piçilti ilə Qulu Ağsəsin "Şuşa" şeiri sözüdür. İyirmi səkkiz illik Şuşa həsrətinin minalı, istehkamlı mövqelərini yerlə-yeksan edən iriçaplı həmin bu misralar:

*Xoş gördük!
Əyil qulağına söz deyim, Şuşam:
nə vaxtdı
yad səslərdən yağır qulağına...
Mən pambıq götürüm,
sənsə çöp götürür,
enək Isa bulağına –
təmizləyək nisgilin
28 bələya gəlmış ilin!
...Bir də xoş gördük,
əyil qulağına söz deyim, Şuşam:
da-rıx-mi-şam!..*

İsa bulağı adını eşidib diksinir, 28 il ərzində yaşadıqlarını qorxulu bir yuxu zənn

edir, suyundan qurumuş dodaqlarına çəkib dərin və şirin bir yuxuya gedir. Son misranın son piçiltisi Cıdır düzünün göy otlarına toxunub Kirs dağında əks-səda verir: "Da-rıx-mi-şam...". Meh əsir, Topxana meşəsinin yarpaq saçları dalgalanır.

...Şuşada axşamdır... Bu işıqlı gecə, bu nurlu gecə qulaqlarına Xan əminin səsində könül şərqisini oxuyur:

*Şuşada axşamlar yanar ulduzlar,
Onlardan gözəldir gəlinlər, qızlar,
Oturub yol üstə yarını gözlər,
Ay qız, bu nə qaş-göz, bu nə tel?
Ölərəm dərdindən, onu bil,
Danışmasan da, balam, barı gül...*

Özümü dərk edəndən bu mahnını dəfələrlə dinləmişdim, fəqət anlamamışdım bir millətin könül şərqisinə çevrilmiş mahnının söz və musiqisindəki məchulluğu. Demə, bütün bunları anlamaq üçün Şuşanın axşamına, Ay işığına, sayrısan ulduzlarına qərq olmalısan.

Qəfil bu nağıl axşama xəyalımı Kür qırğıına, doğma kəndimizə aparan anadıl quşunun yanılılı səsi qarışır. Nə qədər

doğmadır və əzizdir bu səs, eynən Şuşa kimi! Şuşanın gecəsinə layla deyir anadil səsi, fəqət nə Şuşa yuxuya dalmaq istəyir, nə də biz. Bir az uzaqda, Cıdır düzünün üzərində göz muncuğu kimi asılmış Ayın işiq seli sərin mehə qarışib üz-gözümə sıgal çəkir. Gecəni fürsət biliş Şuşanın küçələrində gəzisirəm, dağlımış evlər, xarabazara çevrilmiş binalar... Çox keçməz, ürəyimizin sevgisindən, gözü müzün nurundan, Günəşimizin şəfəqlərindən, Ayımızın işığından pay düşər bu qaranlıq evlərə. Bəli, bəli, məhz Günəşimizin, Ayımızın, ulduzlarımızın işığından... Vətənin səmasında nə varsa, bizimdi, torpağının dərinliklərində nə hikmətlər yatırsa, sinəmizdən, düşüncəmizdən, könlümüzdən keçənlərdi.

Bu yollardan Pənahəli xan keçib, Şah Qacar keçib, Vəqif keçib, Nəvvab, Natəvan, Üzeyir, Bülbüл keçib... Zaman olub ki, yolların ürəyinə xal düşüb düşmən ayaqlarının çamurundan. Nəhayət, Azərbaycan əsgəri keçib bu yollardan, döyüşə-döyüşə, can qoyub, can verib bu yollara, bu torpağa. Daha düşmən keçməyəcək bu yollardan, biz keçəcəyik, bizim övladlarımız, nəvə-nəticələrimiz, kötükçələrimiz, iticələrimiz... itməyəcək, silinməyəcək bu yollardan izimiz.

Hotelimizin düz qarşısında Saatlı məscidi yerləşir. Bir az aşağıda Karvansara, onun qarşısında isə 2020-ci ilin 8 noyabrında Azərbaycan əsgərinin bayraq sancıldığı həmin bina. O bayraq ki, sancıldıği ucalıqda qərar tutmadı, şəhid ruhlarına qoşulub asimanə ucaldı. Hələ də ucalmaqdadı, bütün dünya və dünyalar görənəcən ucalacaq bu bayraq. Binanın qarşısındaki meydanda zamanında erməni vandalları tərəfindən güllələnmiş və ciddi zərər görmüş Xan qızı Natəvanın, Üzeyir Hacıbəyovun və Bülbüлün büstləri qoyulub, həm də üzü Cıdır düzünə sarı. Cıdır düzündən Xan əminin səsi kimi havalandan sərin meh güllələnmiş heykəllərin yaralarına dost-doğma bir nəvazişdi, üçrəngli Azərbaycan bayrağı məlhəmdi. Unutdurur ağrı-acıları Şuşa, xatırladır Şuşa. Nələri xatırlatmır ki, nələri untdurmur ki Şuşa?

...Şuşada səhərdi... Bir gecənin bir neçə saatlıq yuxusu canımızdan illərin yorğunluğunu çıxarıb. Hamı əvvəl görmədiyim qədər gümrah, gülərüz və sağlam görünür.

Öncə elə hotelimizin qarşısında kitab sərgisi, ardınca isə Molla Pənah Vəqifin məqbərəsi önündə günün əsas tədbiri baş tutacaq. Sərgini Xalq yazılıcısı Anar açır. Şair və yazıçıların çıxışları bir-birini əvəz edir. Sənətçilərin ayaqüstü, ekspronmt çıxışları sərgiyə rəng qatır. İki tədbir arasında yaranmış fürsətdən istifadə edərək əməkdaşımız Dayandur Sevgin və bir neçə yoldaşla İsa bulağına enirik. Şəkillərdə, videogörüntülərdə gördüyüüm, bir də xəyallarımда canlandırdığım İsa bulağına. Suyu diş göynədən, ürək sərinlədən, onilliklərin sinəmizdə qubar bağlayan ağrı-acısını xəncər kimi doğrayıb, saflığında boğan həmin İsa bulağına. Bulağın suyunu ovuclayıb içirəm. Bir anlıq mənə elə gəlir ki, bundan sonra bir də susuzluq

duymayacam, dünyadan köçəndən sonra belə bu su əbədiyyətə qədər mənim ruhumu müşayiət edəcək. Aşırı sevincdən gözlərim dolur, təkrar ovcumu doldurub suyu üzümə çırpıram, göz yaşlarım bulağın suyuna qarışib axır. Nə zamansa göz yaşlarıma həsəd aparacağım ağlıma gəlməzdi... Vü-cudum göz yaşına çevrilib İsa bulağının suyuna qovuşmağa can atır. Müşfiq demiş, arzuya bax, sevgilim... Bütün insanlar kimi, mənim də dolğun təsəvvürüm yoxdu o biri dünyaya bağlı, amma, əminəm ki, cənnətə qovuşmağa bərabər bir hissdir bütün bunlar. Bəlkə də, cənnət çeşmələrinin bu dünyaya düşən əksidir İsa bulağı.

Vaqif Poeziya Günləri ənənəvi yerində – şairin məqbərəsi öündə keçirilir. Vaqif Poeziya Günlərinin təsis edilməsindən tam qırx il keçir. 305 yaşılı Vaqif, 270 yaşılı Şuşa və 40 yaşılı Vaqif Poeziya Günləri... Səhnəni əvəz edən pilləkənin üstündə mikrofon qoyulub. Söz ilk olaraq Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin sədri, Xalq yaziçisi Anara verilir. Anar müəllim Şuşanı, poeziya günlərini belə xarakterizə edir: "Bu gün Cıdır düzü Azərbaycanın ən möhtəşəm konsert sa-

lonudur, bu gün Vaqif məqbərəsinin önü ən yüksək şeir kürsüsüdür". Ölməz Vaqifin yaradıcılığına, müzəffər ordumuza, ata vəsiyyətini əzm və iradəylə yerinə yetirən Ali Baş Komandan İlham Əliyevə sonsuz sevgisini ifadə edən Xalq yaziçisi çıxışını böyük şairin bu misraları ilə bitirir:

*Müştəqdir üzünə gözü Vaqifin,
Yolunda payəndaz üzü Vaqifin,
Sənsən fikri, zikri, sözü Vaqifin,
Qeyri söz yanında əfsanədəndir.*

Ucalan alqış sədalarına qoşulan nəzərlərim şairin məqbərəsinin ən uca zirvəsinə, ordan isə sonsuz səmaya dikilir. Görməsəm də, hiss edirəm, əngin səmalarda, ruhların ali taxtında Pənahəli xanın, Vaqifin, Natəvanın, Nəvvabın, Bülbülün, Üzeyirin ruhu da bizim kimi şad və xürrəmdi. Şəhid ruhları cənnətin ən ali mərtəbəsindən Şuşanın ürəyinə, Cıdır düzünə, şairin məqbərəsinə sarı boylanırlar. Bu yerlər göy arasında, dünyalar arasında nə batını duyğular, nə gözə görünməz hissələr yaşandığını bir tək yerin, göyün və dünyaların sahibi uca Tanrı bilir. Biz yalnız düşüncəmizdən keçirir, ürəyimizdə duyar, canımızdan keçirir, anladıqlarımızın anlamadıqlarımızdan daha az olduğunu dərk etməklə kifayətlənirik.

...İndi "İgidlərin sözü"nü eşitmək zamanıdır... Qazi şairlerimiz Oğuz Alparslan, Miri Abdullayev, Eyvaz Eyyub, Nicat Ağayev, Emin Piri, Tamerlan Əsədov, Kərəm Aydin, Tofiq Əhməd, Həsən Kür, Cavid Qasımov öz şeirlərini səsləndirirlər. Şuşada şeir deməyə ən çox onların haqqı var. Vətəni qoruyanların vətən şeirləri də elə sözün vətənidir. Səhnəyə döyüşlərdə yaralanmış qazi şair Səbuhi Qurbanov çıxır. Qəhrəman şairin ağır və ləngərli yerişi alqışlarla qarşılanır. Ən gözəl vətən şeiri deyilmi bu yeriş, ən mənalı misra deyilmi bu yerişin şəninə ucalan alqış sədaları? Döyüşcünün, döyüşçülərin, şairlərin şeirləri danışır, həm də savaşdan danışırımlar kimi, sülhü, barışı, Vətəni əzizləyirmiş kimi söz alır şair ürəkləri, ürəkli

şeirlər. İgidlərin qəhrəman misralarının mənətiqi davamını Xalq şairi Vahid Əzizin, Baba Vəziroğlunun, Rəşad Məcidin, Səlim Babullaoglunun, Nigar Həsənzadənin, Arif Buzovnalının, Qəşəm Nəcəfzadənin və Xeyal Rzanın şeirlərində eşidirik. Şeirlərə, mahnilara, əsərlərin canına, qanına və ruhuna hopmuş Vətən sevdasıdır bizi ayaqda tutan. Ən ümidsiz anlarımızda belə biz nə Tanrıdan, nə də bu ümidi dən uzaq düşdük. Bütün uzaqları beləcə yaxınlaşdırıldıq...

Tədbir bitir... XX əsrдə Vaqifi «Vaqif»lə yenidən həyatın və söz səltənətinin ən uca taxtına ucaldan Səməd Vurğunun göz açlığı evin daşından qopardığım kiçik parça ilə şairin mərmər sinə daşını ehmalca döyüürəm. Bəli, mənim oxucum, məhz Səməd Vurğunun Kür qırığında göz açdığı evdən yadi-gar qalan yegənə ağ daşın bir parçası ilə. Bu daşın tarixçəsi haqda illər öncə «Ağsaçlı Vurğun daşı» adlı bir yazı yazdığını xatırlatmağı da özümə borc bilirəm. Xülasə, «Ağsaçlı Vurğun daşı» Vaqifin sinə daşından öpür, şairin ruhu doğma toxunuşdan agah olur. Daşların daş üzəkləri şair ürəyi kimi əriyib muma dönür, daşların göz yaşları yanaqlarından süzülür...

Həminin gözündən yayının məqbərənin arxa hissəsinə keçirəm. İndi 25 illik arzumuza yerinə yetirməliyəm. Və yenə də

ürəyimdə Tanrıya şükür, şəhid qardaşlarımı rəhmət oxuyuram. Özümlə torpaq gətirmişəm... Vaqifin və mənim göz açdığını qayım-qədim Salahlı kəndindən, Kür qırığından gəlib bu torpaq. Mənim arzumun 25, şairin torpaq həsrətinin isə 225 yaşı var. Torpağı məqbərənin arxa hissəsinə, şairin başının üzərinə, qızılgüllərin boy verdiyi laləzara səpirəm. Bir anlıq elə bilirəm ki, şairin xəncər kəsən başını bədəninə pərcimləyir bu torpaq. Şairin ağrılarını torpaq canına çekir, şair ürəyi dözmür, o da torpağı köksünə çekir. Ey sözünün və üzünүn camalı Tanrı rəhmətiylə süslənmiş Vaqif baba, duyursanmı məni? Duyursan, əlbət, mən sənin ağrılarını duyan kimi duyursan həm də. Torbadan süzülüb tökülən torpaq kimi ürəyimdən, düşüncəmdən bu misralar süzülür:

*Vətən xoşdur deyə, Vaqif, bizi çəkdiñ Salahliya,
Səlah bilməm nədir, yanında yarı-canfəza yoxdur.
Şəkərləblər olurlarmış əzəldən Sarıqamışda,
Gəlib şimdi sorağın sordum, onlardan səda yoxdur.*

Bir ovuc torpaq misalı xəbər gətirmişəm, xoş Vətəndən – Salahlıdan, əzəldən şəkərləblər məskəni Sarıqamışdan, ey vaqif insan! Bu dünyanın ən xoş sədasi deyilmə torpaq? İlahi, qovuşmağın hər hali gözəlmış!

Təbrizin, Ərdəbilin, Urmianının, Zəncanın və başqa, şair demiş, gözü yolda qalan həsrət şəhərlərimizin də torpaqları qarışaydı Vətən torpaqlarına.

Cıdır düzündəyik... Dəniz səviyyəsindən neçə yüz metr hündürlükdə olduğumu çox dəqiq biliyəm, fəqət xoşbəxtliyin hansı mərtəbəsində olduğumu təyin etmək qüdrətində deyiləm. Bunu təyin etmək üçün ürəyin Cıdır düzü qədər geniş olmalı, iradən Xəzinə qayası kimi əzəmət və vüqarla müjdələnməlidir, ruhun qartal qanadlarına sarılmalı, ucalıb Şuşa olmalısan. Şuşanı anlamaq üçün elə Şuşa olmalısan, Şuşa kimi olmalısan. Bağrimon ortasından azman bir hiss qabarır və mənə elə gəlir ki, əllərimi uzatsam, barmaqlarım buludların bətnindəki bərəkətli yağışlara toxunar, yuyunub təmizlənərəm, Tanrıının rəhmindən güc alıb öz ilahi müqəddəsliyimə qovuşa bilərəm. İlahi, nə düşüncələr, nə sevdalar, nə duyğular varmış! Yaşanması bir yana, misralarda, şeirlərdə, nəğmələrdə, söhbətlərdə ifadəsi belə baş döndürür. Bizi özümüzdən alıb özümüzə qaytaran bu məkanda baş döndürən, baş dindirən daha bir tədbir başlayır: "Əsrlərin sədasi"... Bu bədii musiqili kompozisiya tarixin fərqli yüzilliklərində ömür sürmiş, sözü könül xəzinəmizdə əbədi yaşayan klassiklərimizi bir ana, bir məkana, bir səhnəyə, Xalq yazıçısı Anar demişkən, dünyanın ən ali səhnəsinə cəm edib. Öncə səhnədə Molla Pənah Vaqif görünür. Əsrlərin tərəflərindən ün alan gözlənilən və özlənilən sədanın müjdəsini verir "Durnalar"ın qanadlarında. Və Əməkdar artist Fərqanə Qasimovanın insani səsində musiqiyə, haraya, ünə çevrilir "Durnalar". Vaqifin könül dostu Vidadiyə ünvanladığı arzusu işıqlı səhnəni nura qərq edir: "Kaş ki bir məclis qura biləydik, əsrlərin o təyindən şairlərimiz cənnət Şuşamıza təşrif buyurayırlar". Nura qərq olmuş səhnədə bir anda Nizami Gəncəvi, Xaqani Şirvani, Məhəmməd Füzuli, Məhsəti Gəncəvi, İmadəddin Nəsimi, Şah İsmayıllı Xətai, Xurşidbanu Natəvan, Qasim bəy Zakir,

Mir Möhsün Nəvvab peyda olur. Ayırd etmək çatındır, dühalar əsrlərin o təyindən cənnət Şuşaya təşrif buyurublar, ya bizi Şuşa qarışığı alıb əsrlərin o təyinə aparıblar?

Artıq üçüncü gündür ki, Şuşadayam... Bəzən insan övladı içini çəkər, beşgünlük dünyadan şikayət edər. Amma ömrün azsaylı elə günləri olur ki, onları yaşamaq kifayət edir bu dünyadan rahat köçməyə. Eynən Şuşalı günlər kimi. Fəqət bu yerdə onu deməyi özümə borc biliyəm ki, Şuşa öldürən yox, yaşadan şəhərdi. Uğrunda can verib, qan tökən oğullarını belə öz qüdrətində və əmanətində yaşıdır. Hələ ki sonuncu gününumzdür Şuşada. Hələ Şuşada açılacaq çox sabahlarımız, düşəcək çox axşamlarımız var. Lap erkən oyanıb otaq yoldaşım Elnur Uğurla qədim Şuşanın qala divarlarını ziyarətə gedərkən yolda Rəşad Məcidlə qarşılaşırıq, o da bizə qoşulur, Natəvan bulağının suyundan içib, qala divarlarının üzərində gəzisirik. Şuşada gecələr ən gec yatan, səhərlər ən tez oyanan məhz Rəşad müəllim idi, desəm, yanılmaram. Həm də yuxu nəyə lazımdır ki, Şuşa az qala otuz illik ən şirin yuxumuz deyildimi? Daha yatıb yuxuda görmək istəmirik Şuşanı, hər zaman oyanıb görmək istəyirik. Hər zaman ayıq olmaq lazımdır bunun üçün.

Vaqifin məqbərəsi öндə şairlərin çıxışları ilə yekunlaşacaq qırxinci poeziya günləri. Tədbir başlayır, şeir söz alır. Tanrıdan və iştirakçılarından gizlin deyil, qoy oxuculara da məlum olsun ki, mən şeir demək haqqımdan imtina edib şairin məqbərəsinin arxasındaki güllükdə dolaşmaqdə idim həmin müddətdə. Bir az torpaqla danışıram, bir az ağaclarla, bir az səmayla, bir az şairin ruhuyla, bir az da Şuşanın qızıl torpağından güc alıb simuzərə çevrilmiş qızılılgüllərlə. Torpaqdan, səmədan, ağaclarдан, şairin ruhundan və bir də qızılılgül kollarından rüsxət istəyib yeddi qızılılgül qoparıram məqbərənin başına pərvanə kimi dolanmış gülüstandan. Solmasın deyə, gülləri Natəvan bulağından götürdüyüm suya qoyuram.

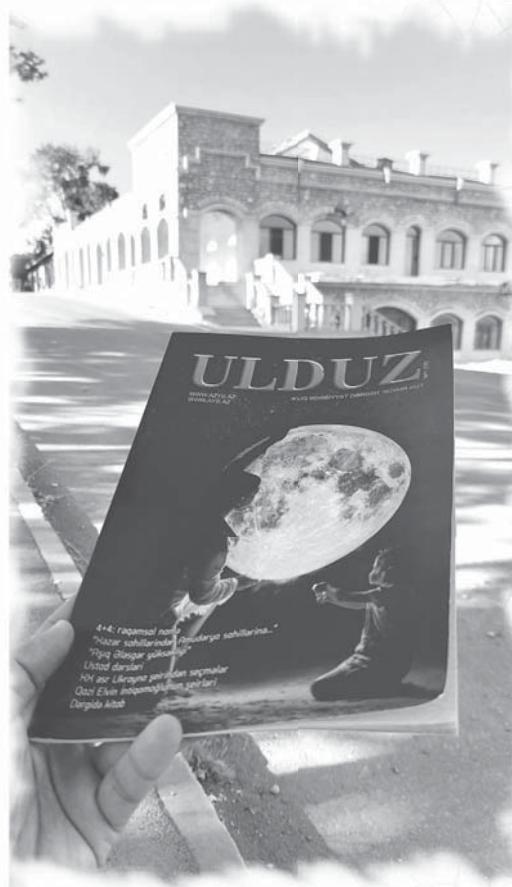
Əvvəldə qeyd etdiyim kimi, Şuşaya iyulin 13-ü saat 8-də qədəm qoymuşduq. Şuşadan ayrılanда saata baxıram, 15 iyul, saat 4-dür. Nə az, nə çox, düz 44 saatdır ki, Şuşadayıq. 44 saat 44 günlük savaşı xatirladır mənə. Yenə rəqəmlər, yenə göylərdəki müqəddəs ruhların ismarişi. Özümə sual verirəm, görəsən, mənim kimi hamı oxuya bildimi rəqəmlərlə-şifrərlə göndərilmiş bu ismarişləri? Bəlkə də... Şuşadan bir xeyli uzaqlaşmışıq, avtobusun pəncərəsindən azman bir qayanın üzərində qərar tutmuş bu qədim şəhərə baxıram. Şəhər uzaqlaşdıqca nəzərlərimdə kiçilmir, daha da böyüür, gözdən itəndə belə düşüncəmdə böyüməyə davam edir. Təzəcə ayrılmışıq, amma, deyəsən, indidən darıxıram Şuşa üçün. Xəyalıma qoşulub geri qayıtmaq istəyirəm. Şuşadan dərdiyim qızılğulları qoxlayıram, varlığım qızılğül qoxuyur, sümüklərimə, qanımı işləyir bu ətrir.

...Artıq Bakıdayam, nə qədər qəribə səslənsə də, Şuşa səfərim hələ bitməyib. Mənim Şuşa səfərimin son dayanacağı Şəhidlər xiyabanıdır. Şuşadan gətirdiyim qızılğullərlə gəlmişəm bu müqəddəs məkana. İlk qızılğülü şəhid general-major Polad Həsimovun məzarı üzərinə qoyuram... Birini polkovnik İlqar Mirzəyevin, birini polkovnik Şükür Həmidovun, birini Dövlətzadə Cəbrayılin, birini heç bir gül olmayan bir məzaraya qoyuram. Əlimdə iki qızılğül qalıb. Bir az aralıda iki şəhid məzarının başına xeyli adam toplaşır. Görünür, doğum günü, ya da başqa bir əlamətdar bir gün üçün ziyarətə gəliblər. Qalan iki gülü də həmin məzarlara qoyuram. Son gülü son şəhid məzarına qoyanda məzarın ətrafına toplaşan adamların sual dolu nəzərlərinə dəng gəlirəm. Gülləri Şuşadan gətirdiyimi deyəndə məzarın başında dayanmış qadın hönkürür, əli ilə məzarı göstərir:

- O, Şuşada şəhid olub, oğul... Şuşanı sevirdi, sevdiyi uğrunda da qurban getdi,
- qəfil özünü ələ alır, məzarın üzərinə qoyduğum sarı qızılğulə baxıb, köksünü ötürür, - O, sarı rəngi sevirdi, - deyir...

Boğazında qəhər düyünlənir, dinə bilmirəm. Açığı, həmin anların heç sözə də ifadəsi mümkün deyil... Belə anlar, sadəcə, yaşanır, qələmə alınır. Polkovnik Şükür Həmidovun məzarı yanında dayanmış axunda yaxınlaşırıram. Salamlaşış "Yasin" oxumasını rica edirəm. "Yasin"ın kimin ruhuna ünvanlanacağını soruşanda "Bütün şəhid qardaşlarımızın ruhuna ünvanla" - deyirəm. Axundun avazı qəbir daşlarına toxunatoxuna bütün xiyabani öz ağuşuna alır. Beləcə şəhid qardaşlarından Şuşaya ayaq basmağın halallığını almış oluram. Sinəmdə döyünen ürəyim kimi hiss edirəm ki, orda, ruhların ən ali qatında qızılğullərin ətri cənnət qoxusuna, şəhid qoxusuna qarışır.

...Ömür də Yaradanın hökmündədir, tale də. Sonda Allahın sözü keçir, o üzdən qoy sonda Allah sözü eşitsin qulaqlarımız. Nə qədər ki qulaqlarımız və doğma ruhlar Allahın sözünü eşidəcək, dualarımız da bir o qədər tez eşidiləcək Allahın dərgahında...

Pərviz ARİF

30 YAŞ

Qəribədir otuz yaşın havası:
Düşünürsən, nə cavansan, nə qoca.
Arzuların ağaç kimi kök atır,
Uğurların tumurcuqdan balaca.

Günəş kimi dəyişmişəm yerimi,
Ömrün qürub çağındayam, deyəsən.
Bircə ovuc torpaq üçün dəyərmi
Yorğun-arğıın hər gün ayaq döyəsən!?

Nəfəs-nəfəs buxarlanan bir ömrün
O başına bu başından baxıram.
Bir də gördün, can atıram ölməyə,
Bir də gördün, başdaşından baxıram...

Sənə bir zaman səhərlər
«Sabahın xeyir» yazardım.
Gecələr şeir yazardım.

Səni cümlə-cümlə, söz-söz
Yaşadardım həsrətimdə –
Yaşayardım öz qəmimdə.
... Görünür, yerin Günəştək
Gecənin qaranlığında
Səhərin toranlığında.

Daha yol kənarlarından
Məni toplamır xəyalın...
Hanı hər zamanki halın?!

İki damcı iç gözümdən,
Necə gör şirindi dərdim,
Açı olsa, dərd edərdim.

Geri dönəmək istəyirsən?!

Məni yorma göz yaşınla,
Qayıdarsan öz xoşunla.

SƏN HƏMİN LEYLASAN

Sən zəriflikdə gülən gulları heyrətdə qoyan,
Qanlı köksümdə lətafətlə bitən Leylasan,
Qarlı günlərdə həyatımdan itən Leylasan.

Sən yaxın Şərqə uzaq xatırələr timsalı,
Bir səmazən kimi qarşımıda süzən Leylasan,
Ülvi hisslərlə vücudumda gəzən Leylasan.

Sən təbəssümlə yetim gözlərimin könlün
alan,
Körpə dünyamıza qayğıyla gülən Leylasan,
Gecələr ruhumə səssizcə gələn Leylasan.

Sən ötən günlərimin varlığının memarı,
Təklik anında xəyalən görüşən Leylasan,
Susamış bəxtimə bir damla düşən Leylasan.

Sən səadət qoxuyan nəğmələrin ecazi,
Suyu xoşbəxtliyin ovcundan içən Leylasan,
Adı son dəfə kitabımda keçən Leylasan.

TİFLİS XATİRƏLƏRİ

Bu gün qəriblik hissimi
tumarladım, əzizlədim.
Günəş yanaqlı nazənin,
darıxmışam, nə gizlədim...

Hüdudlarında Tiflisin
dolanmışam səfil-səfil.
Uzaqlaşınca anladım:
əsas məsafələr deyil.

Xəyalən eyniliklərin
əhatəsindəyik yenə.
Heyif ki, iztirab verir
davamlı yoxluğun mənə.

Solumda gürcü qızları,
sağında sərxoş izdiham,
baxışlarında etiraz,
sükunətimdə ehtiram.

Nəhayətində, rəsmini
bu gün doyunca izlədim.
Səma nəfəsli bəxtəvər,
darıxmışam, nə gizlədim...

Xəyal RZA

SALAVAT

- Çix!!! Çix sənə deyirəm! - Həmin yaşlı adam bağıraraq altdan yuxarı yanımı yumruqlamağa başladı.

Taqətim qalmamışdı. Acıdan ölürdüm, susuzluqdan ciyərim yanındı. Yuxusuzluqdan, yorğunluqdan nəfəs almağa halim yox idi. Bu nə işdi başıma gəldi, ay Allah! Gənlərin sayını itirmişdim, saatı xatırlamırdım. Gecə ilə gündüzün fərqini unutmuşdum. Elə bil doğduğum gündən bəri nə gündüz olmuşdu, nə gecə.

Bura zil qaranlıq yer idi. Göz gözü görmürdü. Ləngərləyib sağa-sola dəyəndə boruya oxşatdım. Hə, hə, əlbəttə, boru idi. Borunun içində də uzun bir nərdivan. Harasa dırmasırdıq.

- Dayanma! Çix yuxarı! - ağsaqqal yenə bağırdı.

Halim var çıxmağa? Necə çıxmı axı? Başa düşmək də istəmir. Ürəyimdə deyinməkdən başqa çarəm yox idi. Səsimi çıxartmağa cürət eləmirdim. Bir-iki dəfə qışqırmağa

cəhd eləsəm də, səsim içimdə boğulmuşdu. İşin pis tərəfi – geriyə yol yox idi. Aşağıda ağsaqqal dayandığı üçün düşə bilməzdim...

Çarəsizlik... bu, dəhşətli hissdi. Əlin yerdən-göydən üzülür. Heç nəyə gücün çatmir. Doğrudan! Əlim də üzülmüşdü, elə ayağım da. İndi bir qurtum sudan ötrü hər şeyə razıydım, amma sudan çox torpaq istəyirdim. Nə qədər qəribə olsa da, torpaq! Ayağım yerə dəysəydi, bütün günah işlərdən qaçardım, işim-güçüm ancaq zikr eləmək, salavat çevirmək olardı. Salavat deyən kimi qeyri-ixtiyari əlimi üzümə çəkdir. Hardansa oxumuşdum ki, salavat çevirməyin yeri və məkanı yoxdu. Bu söz yadına düşən kimi yenidən əlimi ard-arda bir neçə dəfə üzümə çəkdir. İndi hiss elədim ki, əməlli-başlı saqqalı çıxıb. Çıxıb yox e, uzanıb üzü aşağı, sinəmə çatır. Bu nə sehrdi belə? Saqqalı bir göz qırpmında uzanıb? Həyəcandan bədənim tər basdı. Bəlkə, dəli oluram? Bəlkə, heç saqqalı yoxdu? Tutub saqqalımı dərtişdirirdim. İncitdi. Əlimə bir-iki tük də yapışdı. Gözlərimi əlimə zillədim ki, tüklərin rəngini görə bilim. Heç nə görmədim, heç əlimi də... Bəlkə, saqqalı ağappaqdı?! Bir anın içində özümü yaşılı adam kimi hiss elədim. Saç-saqqalı ağarmış. Saç yadına düşən kimi əlimi başıma çəkdir. İlahi! Saçlarım uzanıb ciyinlərimə düşmüşdü! Ölmüşəm? Bəlkə, elə ölmək belə olur?

- Ölməmişəm! Ölməmişəm! - ürəyimdə qəzəblə bağırdı!

- Hə, bala, ölməmisən, qorxma! - yaşılı səs dilləndi.

Yəqin, bu dəqiqə güzgüyə baxsaydım, özümdən qorxardım, gözlərimin bərəlib hədəqəsindən çıxdığını hiss edirdim. Bu adam məni hardan eşitdi? Necə eşitdi? Axı mən ürəyimdə dedim bu sözləri?!

Bala? Bala dedi, hə? Düşündüm ki, bayaqkı sərt adam deyil. Yumşalıb, mülayimləşib elə bil. Salavat çevirmişdim, yəqin, ondandı. Salavat deyən kimi əlimi yenə saqqalıma çəkdir.

Daha dümsükləmirdi, arada dincəlmək istəyəndə fürsət də verirdi, amma bir az uzadanda sakitcə, həlim səslə “getmək vaxtı” deyirdi. Düşünməkdən yorulmuşdum. Səssizlik isə lap zəhləmi tökmüşdü. Səssizlik... bu da elə çarəsizliyin “əmisi oğlu”du. Çarəsizlər sükuta qərq olurlar. Susmaq da, yəni səssizlik də, yəni sükut da çarəsizlikdi.

Lənət şeytana! Elə bil Allahın yanına qalxırıq. Bu qədər dırmaşmaq olar? Bu nə iş idi, mən düşdüm. Bəlkə, bu kişi Əzrayıldı? Ola bilər? Hə, niyə olmur?! Ölməmişəm, amma bu kişi yüz faiz Əzrayıldı! Yəqin, bütün dünyasını dəyişənləri, ya da dəyişməyə namizəd olanları qabağına qatıb, beləcə nərdivanla harasa dırmaşdırır. Harasa deyəndə ki, o dünyaya, ya cənnətə, ya cəhənnəmə... Cəhənnəmə??? Yenə başım dumanlandı. Bəlkə, elə cəhənnəmə gedən yoldu bu yol. Yoxsa bu qədər əzab-əziyyətlə, məşəqqətli olmaz axı. Lap “Sizif əməyi”నə oxşayır. Atana rəhmət, Kamyu! Qeyri-ixtiyari salavat çevirdim. Və gülmək məni tutdu. İşimə-güçümə bax e, sən Allah!

Mən güləndə aşağıdakı kişi də gülməyə başladı. Görən, nəyə güldü? Bunu Əzrayıl hesab etməyimə, cəhənnəmə, Kamyunun atasına rəhmət oxuyub, salavat çevirməyimə, ya gülməyimə? Axı səsim çıxmındı, gülməyimi harda gördü bu qaranlıqda? Əşsi, gülsün də, gözüm aydın!

Hardansa babam yadımı düşdü. Sonra çox qəribə bir şeyi xatırladım. Əslində, həm də onu xatırladım ki, buna qədər mən heç nə xatırlamırdım. Kimliyimi, bu boruya necə girdiyimi, atamı, anamı, qohumlarımı, dostlarımı, işimi, peşəmi – heç nəyi. Təkcə Kamyudan, bir də salavatdan başqa. İndi babamı xatırlamağım bu dəhşəti üzə çıxardı. Bəlkə, yaddaşım pozulub? Bəs onda babamı necə xatırladım? Babam bir yana qalsın, babamın bizim keçmişimizlə bağlı danışdıqlarını necə xatırladım bəs? Nə isə... xatırlamadıqlarının üstündən keçib, xatırladıqlarım haqqında düşünməyə başla-

dım. Çünkü indi xatırladığımı uşaqlıqdan bu yana ilk dəfəydi xatırlayırdım.

Babam deyirdi ki, bizimkilər nə vaxtsa Güneydə yaşayıblar. Ərdəbil ətrafında bir kənd varmış – bizim kəndimiz. Bizimkilər ordan Nadirin zülmündən qaçıb bura gəliblər – Quzeyə. Burdakı kəndin ilk sakinləri də babamgil olublar... Nə idi o kəndin adı... Ərdəbildəki kəndin. Lənət sənə, şeytan! Nə idi? Nə? Beynimdə burulğan baş verdi elə bil... əlli-ayaqlı burulğanın içində yoxa çıxdım. Nə idi?

- Ola bilməzzz! – bağırdım. Səsim borunun içində əlli dəfə əks-səda verdi. İlk dəfə idi səsim içimdən çıxırdı, bir də buna təəccübləndim. Və var gücümə bağırdım – SALAVAAAATT! Səsim yerdən göyə ucaldı sanki, əks-səda verə-verə qalxb borunun bitən yerindən səmaya yayıldı. Salavat! İlahi, Salavat! Kəndin adı Salavat idi! Dayanmadan əlimi üzümə çəkib salavat çevirdim. Gözlərimdən yaş süzülməyə başladı. Bu kəndin adı uşaqlıqdan bu yana ilk dəfədir yadına düşürdü.

Nənəmi xatırladım. Həmişə pilləkəndə oturub, dizlərini qucaqlayıb gözlərini bir nöqtəyə dikərək yırğalanardı. Aya baxır, salavat çevirib ağlayardı.

- Allah rəhmət eləsin! – Yaşlı kişinin qayğılı səsini eşitdim. Yenə ürəyimi oxuyurdu.

- Cox sağ ol, sənin də ölənlərinə rəhmət! – dedim. Və sürətimi artırdım.

Elə bil əməlli-başlı güc gəlmişdi mənə. Nə susuzluğun qalmışdı, nə də yorğunluğun. İçimə bir ümid işığı dolmuşdu. Burdan çıxmaliyam! Bunu bacarmalıyam!

Burdan çıxm, ilk işim kəndimizə getmək olacaq. Gedib tapacam o kəndi. Lap adını da dəyişsələr... Lap elə adamları da dəyişsə, tapacam. Qoy babamın, nənəmin ruhu şad olsun.

Tərin-suyun içindəydim, amma dayanmadan qalxırdım, dırmaşırdım. İndi başqa bir maraq da məni yuxarı dartırdı. Gedim görüm haradı ora. Bu yoluñ sonu hara aparıb çıxaracaq məni...

Bircə qurtum su olsaydı...

– Al, bala, al iç – kişinin rəhmlı, mülayim səsi eşidildi. Su? Hardan tapdı suyu borunun içində?

Dayandım. Əlimi aşağıya – naməlum tərəfə uzatdım. Əlimə dəmir dəydiyini hiss elədim. Bıy... qumquma! Əsgərlərin su qabı. Qumqumanı hardan alıb bu kişi?!

Suyu acgözlüklə başıma çekdim. Ohhh... Su! Ey su, sən nə gözəlsən! Nə möhtəşəmsən! Bu dünyada sudan gözəl nə var, görən, İlahi?! Sudan yenidən içib qabı aşağıya uzatdım.

– Ölənlərinin ehsanı olsun! Çox sağ ol, ağsaqqal.

– Nuş olsun. Mənim ölənlərim yoxdu.

– Ölənlərin yoxdu? Necə yəni? Bu necə ola bilər? Sən insan deyilsən?

Ağsaqqal sualıma cavab vermədi.

– Yaxşı. Deyə bilərsən biz hara gedirik? Bu gün neçənci gündü? Hansı ildi? Saat neçədi? Necə gündü bu borudayıq?

– Ay oğul, suallarını yuxarıya saxla. Mən çox şeydən xəbərdaram, amma sənə heç nə deyə bilmərəm. Bütün reallıqlar yuxudu, bütün yuxular reallıq.

– Bütün reallıqlar yuxudu, bütün yuxular reallıq... bu nə tapmacadı belə?

– ...

– Məni əsir götürmüsən? Öldürməyə aparırsan?

– ...

– Allahın yanına gedirik, bəlkə?

– Bəlkə də...

Daha heç bir sual vermedim. Çünkü sual vermek mənasız idi. Bu adamın mənə cavab vermek fikri yox idi. İndi yeganə çarə dözmək idi. Bu işin axırına çıxmışın başqa yolu yox idi.

Nə qədər vaxt keçdi, bilmədim. Ancaq artıq borunun başında Ay görünürdü. Sevincimdən uçurdum. Azadlığa qovuşmağa bir şey qalmamışdı. Təkcə zəhlətökən bir məqam qalırdı. Qismət olsa, bir də bu boyda nərdivani geri düşmək var. “Qismət olsa” ona görə deyirəm ki, yuxarıda başıma nə gələcəyini bilmirəm. Yəqin, bircə Allah bilir.

Borunun başına çatanda məni dəhsət

bürdü. Bayaqdan Ay hesab etdiyim Ay deyilmiş. Ayağımı sonuncu pilləyə basıb, borudan çıxdım. Hər yer süd kimi ağappaq idi. Elə bil yüz min işq yandırmışdır. Bura haradı belə? Arxaya baxdım, ağsaqqal yox idi. Qaranlığa tərəf əyildim – Ağsaqqal! Ay Ağsaqqal! – cavab verən olmadı. Ətrafa boylandım. İns-cins nə gəzir?! Sükut, səssizlik hökm süründü. Sağa tərəf irəlilədim. Addımlarımı atanda ayağımın altına baxdım. Torpaq?! Amma aq rəngdə. Əyilib torpağı ovucladım, qoxladım, hə, torpaq idi. Bəs niyə aq rəngdədir? İrəlidə çox böyük pəncərə gördüm. Pəncərəyə yaxınlaşanda az qala huşumu itirəcəkdir. Aşağıda Yer kürəsi görünürdü. Ovuc içi kimi. Bunu ancaq şəkillərdə görmüşdüm. Ürəyim yerindən çıxırdı. Bu nə işdir belə? Bura necə gəlib çıxmışam? Bəyəm nərdivanla bura çıxməq olar? Bütün bunların yuxu olduğunu yenidən düşündüm.

– Yuxu deyil!

Səsə doğru çevrildim. Ağsaqqal, nurani bir kişi nəhəng taxtda oturmuşdu. Kişinin özü də nəhəng idi. Bəlkə, yüz mənim boyda. Ağ saçları saqqalına qarışmışdı, saqqalı yer süpürürdü. Bu səs həmin səs idi. Borudakı ağsaqqalın səsi.

– Bura haradı? Mən hardayam? Sən kimsən?

– Bura başlanğıcla sonun qovuşduğu yerdidi. Həqiqətlərin olduğu yer.

– Axı heç nə başa düşmürəm! – bağirdım.

– Qulaq as! Başa düşəcəksən. Sən indi doğulacaqsan. Bu gün, bu saat, bu saniyə. Sənin düşündüyü boru, sənin həyat yolundu. Qaranlıq keçmişin, işq gələcəyində. Buradan başladın həyata, burada bitəcək həyatın. Xatırlamaq istədiklərin yuxudu, xatırlaya bildiklərin reallıq. Salavati görəcəksən, narahat olma. Və Salavat sənin həyatında çox böyük rol oynayacaq.

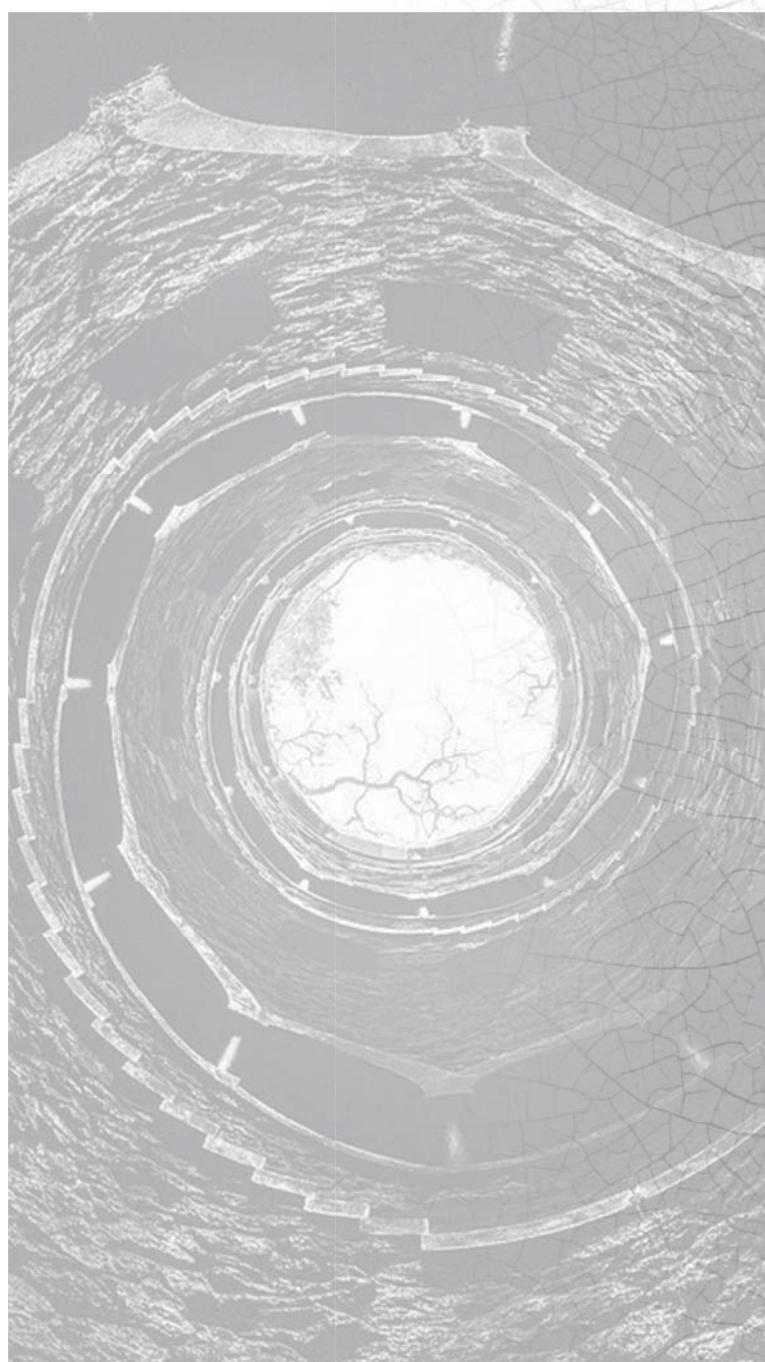
– Səəəəən Aaallllaahsan? – kəkələyə-kəkələyə sorusдум.

– Səninçün nə fərqi var? Biz yetmiş yeddi il sonra bir də görüşəcəyik. O zaman bilərsən kimliyimi. Onda səni təkcə mən

qarşılamayacam. Tanıdigın çox adam olacaq. Amma əsas odur ki, o vaxt daha yad kimi görünməyəcəm sənə. Məni görən kimi tanıyacaqsan.

Donub qalmışdım. Heç nə anlamırdım. Heç nə başa düşmürdüm. Dəli olmaq həddinə çatmışdım. Ya da elə dəli idim. Bilmirəm. Gözlərimi yumdum. Beynimin içi alışb yanırı. Gözlərimi açanda yenə də qaranlıqla qarşılaşdım. Heç nə görmürdüm. Dərinin içində salmışdır məni. Suyun içindəydim. Çılpaq idim. Yadıma Allah düşdü. Salavat çevirmək istəyirdim ki, yuxarıdan ağsaqqalın səsi gəldi.

– Dayanma! Çıx görüm!

Əli ƏMİRLİ

X DƏRS

DRAMATURQUN LABORATORİYASI VƏ İŞ METODLARI

Tələbələrimə söylədiyim mühazirələrdən biri yazıcının laboratoriyasına və iş metodlarına aiddir. Əgər keçmişlərdə bu laboratoriyada kitab dolu şkaf, yazı masası, kağız-qələm, pozan, yaxşı halda makina vardısa, bu gün kompüter və internet bütün saydıqlarımı əvəz edir, yüzlərlə kitabıń səf-səf yığıldığı şkafa yaxınlaşmağa ehtiyac qalmır. Bir vaxtlar tanışlıqla «altdan» aldığım rus dilində iki cildlik «Böyük ensiklopedik lüğət»i, bəlkə, on ildir əlimə götürmürəm, amma iş otağında görməyə vərdiş elədiyim, artıq dekorasiyaya çevrilmiş kitab dolu həmin şkaflar, arxasında oturduğum masa, klaviaturasına alışdığını kompüter, mənimlə az qala yaşıd olan divar saatının yarım saatdan bir zəng vurması mənə yazmaq üçün lazım olan komfort mühiti, şəraiti yaradır. Mən harda gəldi, yaza

bilmirəm, heç istəmirəm də. Axır vaxtlar təzə əsəri iyul-avqust aylarında yazıram, bu, mənim ən asudə vaxtimdır, daha doğrusu, bu aylarda yazmamağa daha heç bir bəhanəm qalmır.

Əlbəttə, şərti olaraq laboratoriya adlandırdığım bu otaqda bir növ real dünyadan ayrılır, yaratdığım xəyalı dünyaya, aləmə daxil olur, tədricən boy göstərən qəhrəmanlarla ünsiyyət qururam. Hər bir yazıçıya məlumdur, bu, çox intim prosesdir. Başqa bir adamın bu prosesə müdaxiləsi yeni yaranan əsərin hansısa məqamını şikəst eləyə bilər. Necə ki, Sona xanım Cabbarlının xatırələrindən məlum olur ki, Cəfər Cabbarlı kənar müdaxilə nəticəsində «Sevil»in finalını korlamış, onu pyesin zəif yeri hesab etmişdir.

Laboratoriya öz yerində, amma hər bir dramaturqun müəyyən iş metodu formalaşır, vərdişləri yaranır. Dramaturq üçün ən vacib olan məsələlərdən biri məhz yazı vərdişinə yiyələnməsidir. Əgər dramaturq özündə yazı vərdişi tərbiyə edə bilməyəcəksə, nə üslub və qrammatikanın, nə savadlı orfoqrafiyanın,

nə personajların, nə də dialoq və süjetin bir əhəmiyyəti olacaq. Yaradıcılıq prosesi onun üçün təbii həyat vərdiшинə çevriləlidir. Əks halda süjet üzərində ciddi nəzarətin, xarakterləri dərindən anlamağın, replika və dialoqları həssaslıqla duymağın, nəhayət, işgüzar səriştənin belə xeyri olmayacaq.

İşə başlayan dramaturq yeni ideyalar axtarır özünü yormaqdansa, hətta uğursuzluqla üzləşməkdənsə, saysız-hesabsız mövcud ideyalar içərisindən birini seçib qalanlarını bir qıraqa qoysa, yaxşıdır. Əgər bu alınmırsa, ümumiyyətlə, ideya haqqında düşünməsin, onsuz da hər bir süjetdən mütləq hər hansı bir ideya doğulacaq. Dramaturq üçün ən vacib olan maraqlı pyes yazmaqdır, ideyanın nə olduğunu teatr tənqidçiləri müəyyən edəcəklər, onlar hətta pyesdə dramaturqun özünün belə görmədiklərini də görəcəklər.

Yaradıcılıq prosesinin elə kritik məqamları olur ki, dramaturq gücsüzlüyünü hiss edir, kompüter qarşısında aciz qalır, hətta yazmaqdan qorxur. Yaradıcılıq çətinliyi, bəlkə də, böhranı yazılıçıni əzir, ona əzab verir. Bu böhrandan çıxmağın yeganə yolu yenə də yazmaqdır.

2000-ci ildə artıq iyirmi illik dramaturq təcrübəm vardı, kifayət qədər tanınan dramaturqdım, ancaq heç vaxt tarixi mövzuya, tarixi şəxsiyyətlərə əsər həsr etməmişdim. O vaxtlar Mədəniyyət Nazirinin müavini, gözəl teatr bilicisi Ədalət Vəliyevin təklifi və ideyası ilə Hacı Zeynalabdin Tağıyev haqqında pyes yazmalı oldum. Təklif mənim üçün gözlənilməz idi. Əvvəl xeyli tərəddüd elədim: «Bacararammı?» Düşünmək üçün vaxt istədim. Pyesin strukturunu quran-dan sonra yazmağı öhdəmə götürdüm. İşə başlamaq, ilk replikanı yazmaq mə-qamında, həqiqətən, qorxdum. Axi bu iyirmi ildə mənim qəhrəmanlarım ancaq müasirlərim, xasiyyətinə və xarakterinə yaxşı bələd olduğum insanlar olmuşdu. Onlar çox vaxt elə mənim kimi danışırılar. Bəs yüz il qabaq insanlar necə danışır, necə davranırlar? Sovetin bütün qorxu-qadağalarına baxmayaraq, «sinfî düşmən» olan Tağıyev xeyirxahlıq və mərhəmət rəmzi kimi qəlblərdə yaşayırırdı, insanlar bunu bəzən ucadan da deyirdilər. İndi bu adamı mən necə danışdırırm, onun ilk replikası nə olsun? Bu mənim üçün çox çətin idi. Amma bu böhrandan çıxməqda mənə yuxarıda dediyim üsul kömək elədi, yazmaq, yazmaq, yenə də yazmaq. Mən elə yazmalı idim ki, tamaşaçılar Hacının danışığına inansınlar. İnansınlar ki, Hacı elə belə danışırımsı. Yazdım. İlk replika isə bu oldu: «Maşallah! Allah mənə necə gözəl övladlar bəxş eləyib!» Bu, ilk baxışda adı bir replikadır, amma burda unudulmaz mesenatın Allahın qüdrətinə dərin inamı və bütün işlərin axırının məhz Allaha gəlib çıxacağına şübhə etməyən bəndənin həyat fəlsəfəsinin ifadəsi var. İlk tamaşa göstərdi ki, tamaşaçılar xəyallarında yaxşı mənada mifə, bütə əvvirdikləri Hacının səhnədəki əyani obrazını da sevdilər. Deməli, yaradıcılıq böhranından çıxmağın ən asan yolu – yenə də yazmaqdır.

Uzun illər ərzində yaradıcılıq böhranından, «tupik»dən çıxmağın çoxlu yolları formalışdır: iş şəraitinin dəyişdirilməsi, yazı vaxtının yenilənməsi, texniki vasitələrin

təzələri ilə əvəzlənməsi və sair, amma yenə də ən doğru yol yazmaq, işləməkdir. Müvəqqəti itirilmiş yazı qabiliyyətini məhz yazmaq hesabına qaytarmaq, bərpa etmək mümkündür. Dramaturq şair deyil, o, ilham pərisinin nə vaxt gələcəyini gözləməməlidir. Yaradıcılıq yollarında yaranmış çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün dramaturq (bu, nasırlarə də aiddir) özünü kürsüyə yapışdırmağı bacarmalıdır.

Hər bir dramaturq öz iş üsulunu, gündəlik iş rejimini, saatını və vərdişlərini işləyib hazırlamağa məcburdur. Onsuz da müəyyən yaşa dolandan sonra dramaturqun iş vərdişləri öz-özünə yaranır. Əlbəttə, bu vərdişlər reallıqla da hesablaşmalıdır, axı Azərbaycan şəraitində dramaturq əsərlərinin gətirdiyi qonorarla keçinə bilməz. Mən bunu, Məşədi İbad demiş, öz şəxsi təcrübəmdən yaxşı bilirəm. İstənilən yazıçı, o cümlədən dramaturq da sabit maddi təminat xatırınə hansı bir təşkilatda isə işləməyə məcburdur. Deməli, iş rejimini yaradıcı rejimlə uyğunlaşdırmağı bacarmalısan. Ona görə, bir az əvvəl dediyim kimi, mən axır vaxtlar yeni əsəri məhz məzuniyyətdə olduğum yay aylarında yazıram. Bir əsəri bitirməmiş ikinci əsər haqqında, demək olar ki, düşünmürəm. Paralel şəkildə iki əsər üzərində işləyə bilmərəm. Halbuki, nəinki iki, bəzən üç əsər üzərində eyni vaxtda, paralel işləyən yazarların olduğundan xəbərdaram.

Əslində, bura qədər dediklərim metod deyil, sadəcə, yazı rejimi, yazı vərdişləridir. Metod isə pyesi necə yazmaqla bağlıdır, peşəkarlıq məsələsidir. Məsələn, mənim yazı metodum necədir? İlk növbədə yazmaq istədiyim pyesin planını tuturam. Bu plan yazılıcaq əsərin bir növ konspektidir, kinodramaturgiyada buna sinopsis deyirlər, başqa sözlə, ssenarinin qısa məzmunu. Amma mənim üçün məhz planın qurulması vacibdir. Sinopsisdən fərqli olaraq, mən planda məzmunla yanaşı, pyesin əhvalatını, orada baş verəcək hadisələri ardıcıl şəkildə düzürəm, düz finalın özünə qədər. Burda əsas qəhrəmanların iştiraki da vacibdir,

baxmayaraq ki, yazı prosesində personajların sayı arta da bilər, azala da.

Bir çox səbəblərdən pyesin planını tutmaq pyesin özünü yazmaqdan çətindir. Niyə? Cavab öz-özünə aydır: təfərrüatlı plan-konspektin hazırlanması prosesində müəllif ilk dəfə heç yerdə olmayan, görünməyən, hecdən yaranan gələcək qəhrəmanları ilə görüşür, onların replikalarını, dialoglarını eşidir, hərdən süjetin yaratdığı sürprizlərdən özü də heyrətə gəlir. Sanballı plan-konspektdə dramaturq hadisələrin, personajların konturlarını çizir, hələ tam formalışmamış ideyanı göstərir və s. Bu efemer elementlərdən o, tamaşaçını hə-yəcanlandırma biləcək bir əsər yaratmalıdır. Elə bu səbəbdəndir ki, konspekt tərtib etmək elə də ləzzətli iş deyil, amma çox faydalıdır. Konspekt gələcək əsərin bünövrəsidir, özül keyfiyyəti olmalıdır ki, yazılıcaq əsər müəllif istəyini, niyyətini daşıya bilsin. Elə ona görə də plan-konspektin hazırlanması çox vaxt aparır. Həcmi isə çox vaxt 5-6 səhifədən artıq olmur. Tarixi mövzuda yazılın əsərlərdə isə həcm fərqli olur. Məsələn, «Şah Qacar»ın

konspekti 20-30 səhifədən az deyildi. Hərdən o qeydlərə rast gələndə o vaxtlar keçirdiyim qorxu hissini yenidən yaşayıram: hər şey hələ qabaqdadır, mən bu qeydlərdən pyes yazmaliyam. Sonra da dərindən bir nəfəs alıram: «Artıq YAZILIB!»

Konspekt dramaturqun müvəqqəti yol göstərənidir. Mən klaviatura arxasına keçib yazmağa başlayanda pyesin planı mənə bir arxayınlıq, toxraqlıq gətirir, işə inamlı başlayıram. Bilirəm ki, əsərin heç bir yerində daha nə yazım deyib dirənməyəcəm. Əgər iş prosesində ağlıma konspektdə olmayan gözəl bir səhnə gəlirsə (bu çox tez-tez olur), tərəddüd etmədən plandan kənara çıxır və həmin səhnədən istifadə edirəm. Bunu deməkdə məqsəd: konspekt dramaturqun yaradıcı fantaziyasını buxovlamamalıdır.

Bütün metodlar, onunla bərabər, vaxta görə iş rejimi, yazı vərdişləri, laboratoriya dediyimiz yaradıcı şərait, texniki avadanlıqlar, hamısı, hamısı bir məqsədə xidmət edir, yeni pyesin yaranmasına. Pyes yazıldı, sonra nə etməli? Cavab verirəm: işləməli, təkmilləşdirməli, yaxşılaşdırılmalı! Bu məq-

sədlə əvvəllər pyesin üzünü dəfələrlə köçürmək lazım gəlirdi, kompüterin varlığı dramaturqu bu gün o ağır zəhmətdən xilas edir. Amma əsərin üzərində dəfələrlə işləmək, təkmilləşdirmək, yaxşılaşdırmaq – bir sözlə, redaktə etmək mərhələsi qaçılmazdır.

Yazdığı pyesin nəyin bahasına olur-olsun, tamaşaşa qoyulmasını istəyən dramaturq bəzən teatrın, konkret olaraq rejissorun bütün şərtləri, tələbləri ilə razılaşır, amma çox vaxt bu cür yarınmaq pyesin, onun əsasında hazırlanan tamaşanın xeyrinə deyil, ziyanına işləyir. Axı təhtəşüru olsa da, rejissor gözləyir ki, dramaturq öz yaratdığını müdafiəyə qalxacaq. Əgər dramaturq hər deyilənə asanlıqla razi olursa, bəs onun yaradıcılıq prinsipi harda qaldı? Deməli, dramaturq yazdığını o qədər də qiymətləndirmir.

Nadir hallarda olsa da, mən də belə vəziyyətlə qarşılaşmışam. Deyim ki, bir çox hallarda rejissorun əsərdə müəyyən dəyişikliklərin və ya əlavələrin edilməsi tələbi ilə razılaşmalı olmuşam. Nəticə isə pis alınmayıb. Bunu niyə deyirəm: dramaturq deyilən iradları və təklif olunan dəyişiklikləri qətiyyətlə rədd etməyə tələsməməlidir, amma deyilənlərlə dərhal razılaşmaq da yaramaz, özü də verilən təkliflər əsərin mahiyyətinə mənfi təsir edirəsə. Öz yaratdığını müdafiə edən dramaturq hörmətə layiqdir.

Elə bu yerdə «Ulduz» jurnalının baş redaktoru əziz dostum Qulu Ağsəsin təklifi ilə gənc dramaturq həmkarlarına ünvanladığım ustad dərslərini bitirmək qərarına gəldim. Bu, əslində, «Ulduz»la mənə çox doğma olan «525-ci qəzet»in birləş unikal layihəsi idi. Mən böyük məmnuniyyət hissi ilə Qulu Ağsəsə və yaradıcılığımı daim diqqət və qayğı göstərən əziz dostum Rəşad Məcid başda olmaqla «525»-in istedadlı, zəhmətkəş kollektivinə təşəkkür edirəm.

ŞEİR VAXTI

Qırılar qanadın, qırılar qolun,
Uçma, qurban olum, sən hələ xamsan.
Mən yazan şeirdən düşdüsə yolun,
Bəxtəvər adamsan, xoşbəxt adamsan.

Mənə lazıim deyil sənin «sağ ol»un,
Bir dəfə ürəkdən sev məni, bəsdi.
Quşların uçmağı aldadır səni,
Onlarda adətdi, səndə həvəsdi.

Qanadın buluddan böyük deyilsə,
Kədərin Umuddan böyük deyilsə,
Lap böyük olsa da, qorxma, mən varam.
Sənin gəlmişinə aşiq olmuşam.
Vurulmaq bir dəfə olur, bilirsən,
Bir də gedişinə vurulammaram.

Uçma, qurban olum, sən hələ xamsan.
Uçsan da, unutma, yerdə mən varam.
Qırılsı qanadın, yansıa qanadın,
Yerə bərk düşməyə səni qoymaram.

Sən yaxşı adamsan, yaxşı adamsan.
Atam deyilsən ki, qəfil ölüsən.
Əlini qaşığın altına tutub
Anam deyilsən ki, yemək verəsən.

Eybi yox, mənimcün nar dənələmə,
Bir dəfə ürəkdən sev məni, bəsdi.
Səni Qış parkında gözləyəcəyəm,
Tələsdir özünü, mənə tələsdir...

Biz uşaq olanda belə deyildi,
Hamını, hər şeyi sevə bilirdik.
Ağzımızdan çıxan güllə səsinə
Yumub gözümüzü öle bilirdik-
Biz elə ölümü belə bilirdik.

Böyüdük, nənələr, babalar öldü,
Böyüdük, doğmalar, əzizlər öldü,
Böyük ürəklilər, təmizlər öldü...
Biz uşaq olanda belə deyildik,
Ağlasaq, üzümüz təmiz olardı,

Rəşad NAĞI

Qışiqırıb ağlamaq çağırış idi,
Böyüdük, ağlamaq yalvariş oldu,
Biz uşaq olanda bahardı hər gün,
Nə tez soyuq düşdü, nə tez qış oldu?!

Biz uşaq olanda Allah babaydı,
Onu da bir quru ada çevirdik,
Ən böyük doğmanı yada çevirdik,
Böyüdük, sevgimiz qorxuya döndü...
Biz axı Allahı baba sevirdik...

MÜHARİBƏ ŞEİRİ

Müharibə başlayıb... Nəbatat bağındayam.
Hava yaman soyuqdu, özüm də bir az xəstə.
Heyif, evdən çıxanda papaq da
qoymamışam,
Anam elə bilir ki, ölüm ayağındayam.
Müharibə başlayıb... Nəbatat bağındayam...

Mən səni gözləyirəm...
Eləcə dayanmışam Eldar şamının altda,
Gör e, adam adında ağaclar var həyatda...
Ağacların üstündən yixılan balacalar
böyüür,
igid olur.
Mən səni gözləyirəm, amma indi, bəlkə də,
bu ağacın adaşı Şuşada şəhid olur.

Mən səni gözləyirəm...
Gəlsən, soruşma məndən Vətən səninçün
nədi?
Bax, indi dediklərim hamısı bəhanədi:

Anamın olduğu yer, atamın yatdığı yer,
bir də sən hardasansa, ora mənə Vətəndi.
Anam heç vaxt ölməsin, sən də ölmək
istəmə,
Mən atamdan bılırəm, ölüm bədahətəndi.

Mən də mütləq oləcəm, elə Eldar şamı da,
Bir əsgər anasının ümidi ölmür heç vaxt...
Bir də əziz şəhidlər ölmür, başına dönüm,
Məni bərk qucaqlama, axı atan deyiləm
Məndən barıt qoxusu gəlmir, başına dönüm.

Hər şeyə baxmayaraq,
yenə də məni sevmək
çox xoşuna gəldisə,
dua et, ayrılmayaq,
duadan yaxşı nə var,
ürəyin gözəldisə...

Ta keçmişəm tarix yazan yaşımı,
Yaşamaqla aldadıram başımı...
Buraxmışam azad könül quşumu,
Uçur, uçur, sənə qonur, görürsən?

Nəyim çatmir, var əlimin əsası,
Geyinmişəm qərib dərvish libası...
Allah məni qəbul edər, Leylası?
Saqqalım da tez uzanır, görürsən?

Bu dərd məndə bir sevgidən qalıqdı,
Yanan könlüm kor gözümə işqıldı,
Axı sənin bəsirətin açıqdı,
Uzaqda bir ürək sınır, görürsən.

Baxan mənə görür ki, can üstəyəm,
Gör nə çoxdu məni ötmək istəyən,
Öz-özündən çıxıb getmək istəyən
ayağından yaralanır, görürsən?

Yenə sizin küçəni qarış-qarış gəzmişəm,
Deməli, 13 ağaç, 6 işıq dirəyi, bir neçə
iyiyəsiz it.

Ağaca söykənmişəm, işığa göz dikirəm,
itlərlə danışram.
Səni unutmaq üçün bundan yaxşı şərait?

Küçənizin başında bir məscid də var hələ,
Azanı eşidəndə dilimin altda bir az
züzmüömə eləyirəm,
bu sırlı çağırışı uşaqların dilinə
tərcümə eləyirəm...

Ax, bu yeniyetmələr!!!
Ax, bu yeniyetmələr!!!

Məscidin hasarında
«Günel, səni sevirəm»
«Günel, məni bağışla»
«Günel, çox darıxmışam» –
qırmızı, ağ yazılar...

Quşlar divardan məktub götürə bilmir axı,
Alın yazılarını bura nahaq yazırlar...

Görəsən, minarədən
özümü yerə atsam,
mənə günah yazılar?

İstəyirəm qışqırım küçənin ortasında:
«Günel, o səni sevir»
«Günel, onu bağışla»
«Günel, o çox darıxb».

Səni görsəm, qorxuram, Günel deyim
karıxb.

Hava da ki çox isti, ürəyim də sixılır,
Eh, bu darıxməq da ki yiğib məni boğaza.
Siqaret də qurtarıb,
Tərsliyə bax, mən çəkən siqaretdən də
satmır küçədəki mağaza.

Məndən 5-6 ağaç o tərəfdə bir nəfər
bir ağaca söykənib, işığa gözün dikib,
itlər ilə danışır.
Dərindən nəfəs alır...

Deyəsən, o Günel də sizin küçədə qalır...

Çinarə ÖMRAY

ATAM ALİMENT OLMUŞDU

Necə maraqlıydı o gün. İlk dəfəydi qrup uşaqlarıyla yığışıb bu cür harasa gedirdik. Meşədə top-top, sonra uşaq kimi qaçdı-tutdu oynamاق, tərləmək, üstündən də buz kimi su içmək. Özü də bulaq suyu. Xoşbəxt olmaq elə qəşəngdi, adam hər gün xoşbəxt ola kaş, heç olmasa altıncı-bazar günləri. Bulaq suyu elə bil ilk sevgimiz kimidi, lap uşaqlığımız kimi. Hərdən uşaq olmaq istəyir adam, dükandan saqqız oğurlamaq istəyir, bunun tullanıb-düşməyi var hələ. Elə xoşum gəlir atlıb-düşməkdən. Biz də belə elədik. Bir neçə saat uşaq olduq hamımız. Özü də çox nadinc uşaq. Ağaclar bizim əlimizdən meşədə qaçmaq istəyirdi.

– Yox, Emil düz oynamadı, – biri deyir. – Əli ciğallıq elədi, – o biri deyir. – Top gətirmək sırası Aygündədi, – bu birisi deyir. – Biz qazandıq, biz qazandıq... Uraaa... – bunu da mən deyirəm. Səsimiz meşəni başına almışdı,

bütün ağaclar bizim səsimizə yuxudan durdular. Quşlar bizə baxıb gülürdü. Bir dovşan üzümüzə elə baxırdı, elə bil dovşan bizi. Bir müəllimimiz var, Həsən müəllim. O da şalvarının balağını corabının içində salıb bizimlə yan-yana oynayırdı. Elə həvəslə oynayırdı, elə bil heç vaxt uşaq olmayıb, elə dünyaya 55 yaşında gəlib. Həsən müəllim yeri gələndə ciğallığından da qalmırıldı. Uşaqlardan biri Həsən müəllimə deyir:

– Ay müəllim, bəs deyirdiniz, hər işdə dürüst olmaq şərtidir? Bəs niyə oyunu pozursuz? Axi bizim komanda udub. – Ay bala, mən indi sizin müəlliminiz Həsən deyiləm. İndi mən də sizin tayınızam. Hamımız gülmüşdük Həsən müəllimə. Əslində, elə hər şey uşaq idi o gün, ağaclar da, yarpaqlar da, sərçələr də... Ayağımız altında can verən otlar kimi, biz də taqətdən düşmüş, yerə sərilmiş palazın üstünə quş budağa qonan kimi qonmuşduq. Təbiət o qədər sakitiydi ki, vallah, adam qorxurdu. Adətən, filmlərdə belə olur, əvvəl səssizlik, qəfildən vəhşi heyvanlar peyda olub cumur üstünə. Bəs mən nə düşünürdüm? Üstümə nə cumur-cumsun, heyvan yox, lap insan cumsun, yenə də bir az aralıda saldığımız palazın üstündən qalxan deyiləm. Çox yorulmuşam. Bir şey də var ki, meşənin sakitliyi yorğunluğumu oğurlayır, ruhuma lay-lay deyirdi, sakitlik saçımı sığallayıb, əzizləyirdi. Meh oynamaqdan yorulmuş, tərləmiş bədənimizə qəribə bir rahatlıq verirdi. Sərin meh həsrət qaldığımız doğmaların bədən hissi idi elə bil. Adam qucaqlamaq istəyirdi mehi. Düzü, bir ara istədim, qucaqlayam, sonra düşündüm ki, pis başa düşərlər. Siz Allah, işə baxın, mən keçmişimin əlindən canımı qurtarıb meşəyə gəlmişəm, uşaqlardan biri də durub deyir ki, hərə uşaqlığından nəsə danışsın. Bir xatirə, məsələn. Məndə danışmağa hal qalıb? Doğrudan, maraqlı fikirdi, amma bir şərtlə:

mən heç nə danışmayacam. Siz danışın ancaq. Onsuz da hamı yorulub, heç kimin yerindən qalxmağa hali yoxdu. Vaxtı belə yola vermək daha gözəl olardı. Elə təklifi verənin özündən - Gülnardan başladıq. Bildim ki, Gülnar çox narahatdı, onu nəsə sıxır içində, ona görə danışmaq istəyir. Lap bəhanə axtarır. Hamı sırayla danışacaq deyə, tez yerimi dəyişib axıra keçdim. Qoy hamını dinləyim, özüm danışmayım. Növbə mənə çatanda, onsuz da, gecə düşəcək, çıxb gedəcəyik evə. Ay da, Gülnar bir yana qalsın, bizdə bir Əli var, onun keçmiş məni lap dəli elədi, vallah. Əli kefcil uşaqdı. Baxanda elə bilirsən, dünya vecinə deyil. Özüm də məəttəl qaldım Əliyə, əməlli-başlı ciddi söhbət eləyirdi. Siz Allah, Əli hara, ciddi danışmaq hara?! Hamının ağızı açıla qaldı. - Mənim elə də gözəl xatırələrlə dolu uşaqlığım olmayıb ki... Nə danışım? - Əli birinci belə dedi. Birdən-birə o şən üzündə elə bil yas çadırı quruldu. Təsəvvür eləyirsiniz? Mənə elə gəldi ki, onun üzündə yekəqarin bir molla başında ağ əmmamə oturub fatihə verir. Cavan uşaqlar əlində qab-qacaq ora-bura qaçı, gəlib-gedənə çay verirdilər. Hüzr yeri necə olur, bax elə. - Ola bilməz bu boyda illər yaşayasan, yadda qalan heç nə olmaya, - Həsən müəllim dedi, - yalandan da olsa, bir şey danış, növbə sənində. Əli gözünü təxminən bayaq bizə baxan dovşannın dayandığı yerə dikib danışmağa başladı. - Birinci sinifdə oxuyurdum, o vaxt heç nə anlamırdım. Birdən-birə anam mənə dedi ki, daha babamgildə qalacaq, bura bizim təzə evimizdi. Qardaşım uşaq idi, mən də ondan bir az böyük. O zamanlar bizim üçün həyat babamın işdən gələndə aldığı saqqız qədər şirin, «Kinder surprise»dən çıxan oyuncaq qədər maraqlı idi. Onda dizlərimdə olan yaralara görə ağlayardım, indi yadımı düşəndə ağlamağıma gülməyim gəlir. O zaman hələ təzə köçmüştük babamgilə. Atam tez-tez gəlib qardaşımıla məni aparar, bir az gəzdirib gətirərdi. Sonra yavaş-yavaş atamin gəlişləri seyrəldi, axırda biryolluq yoxa çıxdı. Ancaq atam gəlməsə də, biz

böyüyürdük. Onun əvəzinə bizə babam "oğlum" deyirdi ki, darixmayaq. Canımızda o hissin yeri boş qalmasın deyə, babam nələr eləmirdi bizim üçün. İndi anlayıram ki, mən o vaxt atamdan ötrü yox, oyuncadandan ötrü darixirmişam. İndi başa düşürəm ki, uşaq olub böyüməyi arzulamaq, böyük ikən uşaq olmayı istəməkdən daha gözəldir. Anam məni döyəndə atam düşürdü yadına, elə bilirdim ki, uşağı atası döyə bilər ancaq. Anam məni çağıranda səsi qulağıma kişi səsi kimi gəlirdi. Qonşu uşaqlarda olan oyuncaqların bizdə olmadığını görəndə ürəyim atamı istəyirdi. Hələ o da yadımdadır ki, bir gün bağçadan gələndə vitrində gördüğüm bir oyuncağı almasını istədim anamdan. Anam bir söz dedi: «Qoy atan alimenti ödəsin, söz verirəm, alacam». Mən nə bilirdim, aliment nədi. Amma bilirdim ki, hər nədisə, pul deməkdi. Pul da mənim üçün oyuncaq deməkdi. Tez-tez anama deyirdim ki, mənə nə vaxt aliment alacaqsan? Bu söz məni üzüdür nədənsə. Alimenti deyirəm. Boynumun dalı qızışır elə bil bu sözü eşidəndə. Atam mənim üçün aliment olmuşdu. Atama aliment deyirdim. Amma nə atam gəlirdi, nə də aliment. Hər bağçadan gələndə yolumuzun üstündə olan banka girib, - indi bilirəm ki, ora bank deyirlər, - anam soruşurdu ki, Günay Əliyevanın hesabına ödəniş olub? Hər dəfəsində eyni söz: «Xeyr, Günay xanım, hələ heç bir ödəniş yoxdu». Hər şeyə aliment kimi baxırdım, evdə qab-qacağı oyuncaq kimi oynadırdım. Elə bil bu sözü yeyirdim, amma doymurdum, aliment sözünü. Ürəyim istəyən oyuncaqların hamısı satılmışdı, istəyirdim satıcıya deyəm ki, o yuxarıdan ikinci kuklanı satma, sabah gəlib alacam, Günay Əliyevanın adına pul köçəndə. Dostum Akifin atasının aldığı oyuncaq silah artıq dəbdən düşmüşdü; o da köhnəlmış oyuncaqlarını mənə verirdi, azarımı öldürürdüm. Amma yenə də düşüñürdüm ki, aliment gəlsin, çoxlu oyuncaqlar alacam. Hərdən balaca qardaşımı da oyuncaq kimi baxırdım, saçını yolurdum. Böyüdükcə böyüyürdüm, amma Günay

Əliyevanın adına hesab böyümək bilmirdi. Anam naçar qalıb parçadan gəlincik tikirdi bizə, sonra əlinə geyinib o gəlinciyn diliylə danışır, bizi güldürdü. Allah haqqı, anamın tikdiyi gəlinciye gülmək qonşu uşaqların oyuncaqlarından da maraqlı gəlirdi mənə. Gülməyə bəhanə axtarırdıq onsuz da. Əli bunları danışdıqca elə bil ağaclar şirin yuxuya gedir, bir-birinə söykənib Əliyə qulaq asırdılar. Uzaqda bir ərik ağacı vardi, deyəsən, yorulmuşdu ayaq üstə dayanmaqdan, çıynını gavalı ağacına söykəyib o da gözünü Əlinin ağızına dikmişdi. Mənim gözlərim belə şeylərə çox diqqətlidir nədənsə. Əli danışındı: «Mən birinci sinifdə oxuyanda qardaşımın dörd yaşı vardi. Hələ də Günay Əliyevanın adına aliment gəlməmişdi. Hər dəfə darixanda anam məni banka aparırdı, guya başım çıxır. Nədənsə, anamdan çox bankda işləyən kişiyyə inanırdım. «Xeyr, xanım, Günay Əliyevanın...» Anamın üzü qocalmışdı bir az, qırışlar əmələ gəlmişdi, mənim istəklərim sədəyişmişdi, qardaşım da deyirdi: «Ata da pis, aliment də pis. Mən maşın istəyirəm». Anam bizə deyirdi ki, gecələr yatmadan əvvəl əllərini Allaha açıb nə dua etsən, onu da verər. Anam eşitməsin deyə, o yatandan sonra hər gecə Allaha dua edirdim. Birinci çoxlu oyuncaqlar istəyirdim, sonra alimenti, sora da atamı. Yox, atamı istəmirdim. Guya küsmüşdüm. Ah, uşaqlıq! Gülməyin mənə! "Allah baba, sabah oyanaq ki, çoxlu pulumuz olub. Anam mənə həmən vitrində gördüğüm qırmızı maşından da alsın, qonşu Akifin oyuncaq silahından da, Şəfanın rəngli

karandaşlarından, Raminin üstü maşın şəkilli bahalı çantasından da alsın". Hətta bir gecə necə ürəkdən istəmişdəm, yuxumda görmüşdüm ki, atam haradansa uzaqlardan gəlib, bizə aliment də gətirib. Bu yuxuya necə inanmışdım, səhər açılan kimi anamın əlindən tutub güclə aparmışdım həmin banka. Yol boyu da içimdə Allaha yalvarmışdım ki, kaş o kişi olmasın yerində, başqa xala olsun və desin: «Bəli, Günay Əliyevanın adına ödəniş var». Həmin gün Allahdan da küsmüşdüm. Allah baba yaxşı adam olsayıdı, bizə aliment göndərərdi. Nə var ki burda, böyüyəndə qaytaracaqdım onsuz da. Lap böyüyəndən sonra həmişə Günay Əliyevanın adına pul da qoyardım, nə yaxşı olardı, onda qardaşımı deyərik ki, qaqa, aliment gəldi. Anam dizlərini yerə qoyub məni qucaqlayıır, xisin-xisin ağlayırdı hər dəfə, o ağladıqca mən böyüyürdüm. Atamsa bizə bir uşaqlıq aliment borclu. Bizim üçün ata sözü – aliment, aliment sözü – həyata keçməyən uşaq arzuları, uşaqlığım – "Günay Əliyevanın adına ödəniş yoxdur". Əlinin danışdıqlarından hamını don vurmuşdu. Ağaclar da, otlar da başlarını aşağı dikib dayanmışdı. Qəflətən bir ərik ağacın başından düşüb yerə dəydi, Əlini dinlədiyi yerdə ürəyi getmişdi yoxsa? – Axşamın küləyi başladı, durun yavaş-yavaş yığışış gedək, – Həsən müəllim əriyin səsinə aylıb, əlini Əlinin sağ çıyninə qoydu və dodağının altında mızıldandı: "Atam mənim üçün aliment olmuşdu... Mənimçünsə... saqqız... hər şeydən şirin saqqız..."

Şəfa VƏLİ

Uzun yoldan gələn var...
Fevral soyuğunda
qəlbə isidən sarı xatırələri
bir nəfəsdə silən var...

Hər çırpılan qapının dəstəyində
izi qalmaz gedənin...
Hər çərpələng uçuran uşaq deyil...
Köhnə şəkillərə danışırıq dərdimizi,
“bütün dövrlərin romanları”nda
axtarırıq həmdərdimizi.
Yüz heyif,
tanımadığımız hər romançı ürəyi yumşaq
deyil...

Biz belə itiririk güzgülərə güvənməyi...
Biz belə qazanırıq daşlara könül açmağı...
Oxuduğumuz hər kitabda axtarırıq:
“Sevdiyini içində necə öldürməli?”
...Bir gün bacaracağıq “qatil” olmağı...

...Gün gələcək,
“böyüdülər” deyəcəklər bizə də...
O gün gələcək...
O gün;
“Gül rəngi dünyaya gülümşəyəndə...”
“Yorğan davası bitəndə...”
“Dağlı qızı gönü suya verib geri dönəndə...”
O gün gələcək...

Adamlar ağaclarla,
Adamlar buludlara
döndülər ürəyimdə...
Ümid asdım budaqlardan,
Şeir yazdım...
Uzaqlardan
Gözümə gözəl dəydilər -
Qaçdım...
Qaçdım adama tərəf,
Qaçdım ağaca tərəf...
Bar vermədi budaqlar,
Budaqları soyuq-soyuq
Baxışlarla əydilər...
Budaqları qırıb, qırıb
Ürəyimə dəydilər...
Asdim...
“O”nu asdım budaqlardan,
“Mən”i asdım budaqlardan...
Buludları hayladım,
Buludlara ağladım...
Buludlar rəng dəyişdi,
Hər fəsillə əyişdi,
Bircə ovuc yağmadı...
Mənimlə ağlamadı...
...Döndülər ürəyimdə
Ağaclarla adamlar,
Buludlara adamlar...
Kimini xəzan vurdu,
Kimini fəsil yordu,
Bir gün də yox oldular,
Bir gün də yox oldular...

...Tellərimin ağrıyan,
Mənim ölən yerimsən.
Ulduzları sayıram
- milyonlardan birimsən...
Bu ağrıyan telimdən
Üç seçib-bir ayırib
Ulduzlara göndərsəm,
Divin ayaq izindən
Bir tutam qar ayırib
İzlərinə üfürsəm,

Nağıl olarmı, görən?
„şəir olarmı, görən?

...bu qış gecəsində
Nağılim-noğulum ol...
Laylamın hecasında
Nur payım-oğulum ol...
Qızımı bəxt düzəldim-
Qarda bir beşik çəkim...
...əhd edim, qar ərisin,
Dərdimə ümid əkim...

Bu yaz döyüm qapını,
Deyim ki:
– Bax, gəlmışəm...
Gözümdə beşik şəkli,
Dilimdə «ah»...
Gəlmışəm...

Bir bayatı çək mənə,
Bir şeir də mən qoşum...
Nənəmin adın söylə,
Yaddaşında cüt qoşum;
Xatırələr ələninib,
Urasında ümidim
Taleyə əsir qalib...

...Yenə yada düşmüsən,
Yəhərləyib həsrətin
Qara köhlən atını,
Sənlə keçən hər günün
Sorağına düşmüşəm...
Xatırə xurcunumun
Naxışlı saçığında
Saçın ucun hörməyə
Bir salxımlıq yer qalib...

Neynim... bu da taledi...
Dərdimin yaddaşında
Nənəmdən bir bayatı,
Səndən bir şeir qalib...

Ətəyimə daş yiğmişam
Getdiyin yolun ağızından...
Özümü daşa qatmışam,
Keçib xoş günün azından...

Axtara-axtara gəlib
Ömrün qışına çatmışam...
Gölməçələrdə göllənib,
palçıqdan "sən" yaratmışam...

Tikdiyim donun düyməsiz,
ümidi dən ilgək qoymuşam...
Ömürdü...
öysüz-öyməsiz;
adını "gerçək" qoymuşam...

Ağrı...
Payız...
Dərman...
Şəki...
...Saçın sayır iki dəli...
...Yaman gülür güzgündəki:
– Hardasan, ay Şəfa Vəli?

İtölən dərədə bir it ağladı,
Səsi sırgalandı qulaqlarımda.
Kimsə düyməsini əyri bağladı,
Dərdi yırğalandı qulaqlarımda.

İnsan ağrı-ağrı, əlac-əlacdı,
Səpilib dünyanın yaralarına.
Hardasa bir insan göyə əl açdı,
Qar düşdü saçının qaralarına.

Elə ağlayırdı o it...
Elə bil
Yarası duzlanıb qaxac olurdu...
Nəyə ağlayırdı o it, kim bilir?!
Səsi hansı ömrə qaxınc olurdu?

Sonu nöqtəyə həsrət
Cümlə qurdum adına...
Redaktə etdiyim mətnin
İçində keçdi adın,
Ləçəklədi sözlərim: "Qurban olum adına..."
İlişdi işarələr barmağımın ucuna...
...Bu mətnin hər obrazı
Bir az mənə bənzəyir,
Bir az sənə bənzəyir...
Hərdən də lap böyüüb

Bir az "BİZ"ə bənzəyir...
İkimizdən biri yaydı, biri qış...
İkimizin adındakı o həsrətə min alqış...

...Mətn-mətn qocalır
İçimdə şair olan...
...Dünya məndən bac alır,
Ömrüm dolanbadolan.
Gələr olsan, yolüstü
Şeirin başına dolan.

...Mətn qarma-qarşıq,
Mətn-yazdı, mən-sazaq.
...Gözüm yoluna aşiq,
Könlüm darıxan yolcu.
Redaktə eləyirəm,
Amma ağlımda
Ləçəyi tökülən armud ağacı
Və sən-gəlişi uzaq...

Hörümçəyin toyu var
Pəncərəmin küncündə.
Yaraların hoyu var
Hörümçəyin ciynində.

Yixammadıım evini
Əlim gəlmədi siləm.
Peşkəş etdim evimin
Küncünü hörümçəyə.

Toy çaldırır özünə
Qayım-qədim hörümçək...
Deyəmmirəm özümə:
– dərd hörsəm, kim çəkəcək?

Dünənki ayrılığın
Bu gün əli dizində...
Eşq də bir sarılıqdı
Bit yedirən gözündə.

Pişik səsi gəlməyən
Küçədə olər adam.
Kimi döysə, nə döysə,
Haqqı kəsə bilməyən
Əliylə döyər adam.

Sonra da çıxıb gedər –
Gedər itölən yerə...
“Əlvida”lar göyərdər
Adı gömülən yerdə.

Şeirlərim qayalıqlar
Ruhların dənizində...
...Dünənki ayrılıqlar
Boza dönür, toz olur
Bu gün əli dizində...

Əlimdə bir qələm qırıldı, şair,
Bir şeir çatmadı mənzil başına.
Mən də dərd edirəm, soruşma nəyi,
Açıb-bükəmmirəm, bəzək vururam
Döydüyüüm başımla səbir daşına...

Adını bilmirəm, bircə gülüm var,
Sulamaq yadımdan elə çıxır ha...
Son dəfə tökdüyüüm bir ovuc sudan
Yarısı sıçradı şeirimin üstə;
Şeirim suya dönüb elə axır ha...

Adını söylədi son hekayəmin,
“Bacım da oxuyub...” – yaman sevindim...
Bulud gözlərimin, qar əllərimin
Sevinci çırılıdı ruhuma, şair,
Bacım: “Oxudum da...Unutdum...” – dedi...

“Yazıcı günü”ymüş...
Yazıram, şair,
Bütöv xoşbəxtlikdi sonuncu abzas...
Di gəl naşükürdü insan ürəyi...
Şeirlər yazılmır toy dəftərinə,
Hekayə oxumur bank işçiləri...
Bir esse boyuyla gülmür ofisiant,
Demir ki, cibimə iki misra bas...

...Ah, şair, qələmim qırıldı axı...
Daha şeirlərim yadımda qalar?
“Tanrı şəfa versin!” təsəllisiylə
Canımda bir susmaz ağrı darıxır...
Bir gün bu ağrıya könül bağlayıb
Ölsəm, təsəllilər adımda qalar?

Şəfaqət CAVANŞİR

LƏKƏ

Hər şey otuz il əvvəl baş vermişdi.
Yaddaşlardan silinməyən otuz il!..

Anası onu özünə bənzəirdi. Banu mətbəx sirlərini, səbri, təmkini – hamısını anasından öyrənmişdi. Xasiyyəti eyni anasının xasiyyətiydi: az danışan, əldən zirək. Anası toydan-toya bəzənərdi. Kiminsə ad gündündə, ya evdə qonaqlıq olanda səliqəli paltar geyinər, gözə batan qızıllarını taxardı. Əkiztay bacısıyla atalarına bənzəyirdilər: boyları hündür, boğazları uzun, belləri incə. Neçə ildir evdə əkiz tayından başqa hamı gözlərini onun gözlərindən gizlədirdi. Atası hamidan çox gizlədirdi. Xala xətrin qalmasın deyə, o biri qızının bir dəfə olsun başını sığallamayanda Banunun başına bayramdan-bayrama sığal çəkərdi. Evdə qoca nənəsi danışmağa adam tapmayanda ona təkrar-təkrar məcbur köckün düşdüyü yurdlarından danışar, qız vaxtı babasının aldığı gümüş kəmərin təkcə onun belinə oturduğunu, kəndin ən incəbel qızı olduğunu

fərəhlə diliñə dolayıb, gəncliyini xatırlayıb kövrələrdi. Banu nənəsinin keçmişini əzbər bilirdi. Bakıda doğulduğundan nənəsinin danışdıqları ona nağıl kimi gələrdi. Çünkü kənd həyatı görməmişdi. İyirmi yaşınan Bakıdan və Sumqayıtdan başqa məkan tanımamışdı. Əkiz tayı Şahnisə bacısından beş dəqiqə tez dünyaya gəlmışdı. Şahnisədən fərqli olaraq, Banu doqquzuncu sinifdə oxuyanda, iki ayağını bir başmağa dirəyib «mən məktəbə getməyəcəm» deyəndə, Şahnisə məktəbi əlaçı şagird kimi bitirib, yüksək balla Bakı Dövlət Universitetinin beynəlxalq əlaqələr fakultəsinə qəbul olunmuşdu. Məktəbdə də uşaqlar Banuya yox, həmişə onun üzünə baxardılar. Banu isə özünə tez-tez «Allahın unutduğu bəndə» deyərdi.

Ən isti fəsildə həyətə çıxmaz, tay-tuşlaıyla qaynayıb-qarışmadı. Banuya yeganə doğma bir şey vardısa, o da hər gün səliqə-sahmana saldığı iki otağın dörd divarları idi. Həyatın axarında özünü unudan insanlardanıydı. Çox darixanda bacısının oxuduğu bədii kitablarda həyatı axtarırı, özünü qəhrəman qadılara bənzəirdi. Niyə bənzətdiyini özü də bilmirdi. Ordakı qəhrəmanlarla ortaq heç bir cəhəti yoxuydu. Şahnisə isə Banudan tamam fərqliydi. Nikbin təbiətli, deyib-gülən, adamlı asanlıqla ünsiyyət quran qızıydı. Uzun zil qara saçları, qəhvəyi rəngdə gözləri əkiz bacıları məhlənin qızlarından fərqləndirirdi. Şahnisəni universitetdə çox oğlan bəyənirdi. Sevən kim, ömür-gün yoldaşı görmək istəyən kim, bir gün də olsa, onunla şəhərin bu başından o başınanın gəzmək istəyən kim!..

Şahnisə isə bircə oğlana «hə» demişdi, dərsdən sonra gününü onunla keçirirdi. O oğlanla münasibət qurmağı qrup yoldaşlarını təəccübləndirmiş, ona vurulan oğlanları qıcıqlandırmışdı. Bir sözlə, Şahnisə ona nə savadıyla, nə görünüşüylə uyğun gəlməyən oğlana görə universitetdə adını

ağızdan-ağıza salmışdı. Bu vəziyyəti özü də yaxşı bilirdi. Ancaq düşüncələri Şərəq qadınının düşüncəsinə bənzəmədiyi üçün haqqında danışılanlar onu zərrə qədər narahat eləmirdi. Müəllimləri də bir araya gələndə universitetlə üzbəüz yerləşən balaca budkada ayaqqabı tikən Qədirlə Şahnisədən danışırdılar. Şahnisə rahatıydı, əsas odur ki, heç kim cəsarət edib üzünə bir söz deyə bilmirdi. Göydə Allah var, Qədirlə Şahnisənin dünyagörüşündə yerlə göy qədər fərq olsa da, Qədir 1.85 boyu ilə universitetdə təhsil alıb, yaxşı maşınıyla, geyimiylə öyünən bərkgedən oğlanlardan daha çox əsl Qafqaz kişisini xatırladırdı: qalın qara qaşları və iri gözləri, üzündə saxladığı narın saqqalı təkcə Şahnisənin diqqətini çəkməmişdi. Xeyallarında bahalı maşın sürən balacaboy oğlanların yerinə, Qədiri təsəvvür edib heyiflənən qızlar da az deyildi. Qədir həyatını qurmaq üçün, kasıbılıqlıdan canını qurtarmaq üçün rəyondan Bakıya gəlmışdı. Şahnisəni öz payına Yaradanın gözəl hədiyyəsi kimi qəbul edirdi. Qızı görə günortadan sonra budkasının qapısını bağlayardı, Elmlərdən Tbilisiyə qədər yanlayan piyada gələrdilər, sonra qızı avtobusa mindirib, oradan öz budkasına avtobusla geri qayıdardı. Altı aydı sevgiliyidilər, öpüşmək nədir, qızın əlindən belə tutmağa ürək eləməmişdi. Qədir belə oğlanıydı, təmiz rayon uşağıydı.

Şahnisə kimi açıq fikirli qız niyə Qədirə əlindən tutması üçün şərait yaratmamışdı, onları gizli-gizli güdən qızlara da, oğlanlara da maraqlı gəlirdi. Şahnisə təhsilini xaricdə davam etdirib orda birdəfəlik yaşamaq istəyini Qədirdən başqa hər kəsin yanında dilinə gətirməmişdi.

O, Qədir haqqında bir kəlmə də olsun nə anasına, nə də əkiz tayına bir söz demişdi. Bircə dəfə də olsun evdə sevgilisiylə telefonla danışmamışdı.

Evə gəldi. Bacısı yenə hamamda nənəsini çızmışdırırdı. Qapını açıb: – İki gündən bir xeyirdimi, ay arvad, çımirsən? Kişi də yoxdu

yanında, şübhələnim, – həmişəki kimi zəratından qalmadı.

– Az, qapını ört, soyuğ apardı böyrümü, – nənə deyinməyə başladı. Banu gülürdü. Şahnisə qapını örtüb getdi.

Banu nənəsinin bədənini sabunlaşdırıldıqdan sonra xələtini geyindirdi. Bayaq suyun altında düzəşib ombasınacan düşən saçlarını ikiyə ayırib hördü. Saçlar hörüldükçə yiğilir, arvadın qırılmış üzünə bənzəyirdi. Banu nənəsinin sağ ayağını dizlərinin üstünə qoyub, uzanmış dırnaqlarını qayçıyla kəsməyə başladı. Nənə məhrəbanın ucundan tutub yellədə-yellədə nəvəsinə dua edirdi:

– Allah səni xoşbaxt eləsin. Zəlil qalmışdar uzananda məni incidir. Baş barmağımın uju göynüyür. Başaa dönmə, hamamdan çıxanda pilkayla böyür-bujağını düzəldərsən, ətimə batmasın.

Banu susurdu, başını aşağı salmışdı, özünü firon kulu kimi aparırdı.

Nənə hamamdan çıxandan sonra Banu bayaq darayanda yerə tökülmüş xinalı tükləri yiğdi, isti suyun buxarından utancaq gəlin kimi gizlənmiş güzgüni əliylə silməyə başladı. Qəfildən əlini dayandırdı. Sol yanlığının illərdi onu utandıran xalına baxdı, sonra əliylə astaca toxundu...

Şahnisə qəfildən hamama girdi, Banu əlini üzündən çəkdi. Şahnisə heç nəyi özünə dərd etməyən rahat qızıydı, bacısının üzündəki ləkəni neçə il gözündə böyüdüb, özünü evə həbs eləməsi heç cür ona çatmadı.

– Sən hər şeyi gözündə kiçiltmək yerinə, daha da böyüdürsən. Mənasız bir şeyə görə özünə də, anamgilə də neçə ildi əziyyət verirsən.

Şahnisənin birdən-birə bu cür danışması Banunu təəccübləndirdi, bir az da incidi.

– Sən mənim yerimdə olsaydın, neyliyərdin?

– Yenə də universitetdə oxuyardım. Həyat davam edir, – Şahnisə palтарını soyundu.

– Sən taleli doğulmusan. Vallah, Allah səni bəxtli yazıb, məni bəxtsiz. – Banu öz taleyindən gileyləndi. Şahnisə duşun altına keçib saçını islatdı.

– Lap altmış yaşında qarımış qızlar kimi danışdın. Allah heç kimə pis bəxt yazmır. Bir də ki adamın taleyi öz əlindədir. Allah heç kimə bəxt yazmır. Uzağı nələrisə kodlaşdırı bilər, ya da həmişə iki yol ayricında qoyur adımı. Yaxşını seçsən, yaxşı olacaq, pisi seçsən, pis olacaq, – Şahnisə saçını şampunladı.

– Səndən bərk incimisəm.

– Niyə? – Banu ürəksiz-ürəksiz bacısından soruşdu.

Şahnisə suyun altında dodaqlarını bir-birinə kilidləmişdi ki, ağızına şampunlu su girməsin. Bacısına cavab verməyə tələsmirdi. Banu bacısını süzürdü. Bədən ölçüləri, saçlarının uzunluqları bir-birindən seçilmirdi. Bəzən xiffət çəkirdi, bəzən Tanrıya gizli-gizli üşyan edirdi ki, niyə üzündəki ləkədən bacısında yoxdur. Bəzən bacısının paxıllığını da çəkirdi. Gözü bacısının bədənində, yol çəkirdi. Şahnisə üzünün şampunu yuyandan sonra bacısına yaxınlaşdı.

– Güzgüyə bax.

Banu güzgüyə baxdı. Şahnisə bacısının saçlarını toplayıb ləkəli üzünə tərəf tökdü. Ləkə saçların altında görünməz oldu.

– Özünə baxsan, məndən də gözləsən. Vallah, gözləsən. Sən safsan, mən çoxbilmiş. Sən adətlərə dəyər verən qızsan, mən insanlar tərəfindən yaradılan bütün qanunlara nifrat edirəm. Aramızda yeganə fərq budur. Müqayisə eləsək, papa canı, sən ədəbiyyatı məndən çox oxumusan.

– Əkizik. Bəzənsək də, bəzənməsək də, eyni görünürük. Bircə...

Şahnisə imkan vermədi Banu cümləsini tamamlasın. Çiynini atdı. Adaxlısından küsmüş nazlı qızlar kimi incə dodaqlarını büzdü:

– Nə olsun? Mənimlə bir yerə getmirsən ki!.. Qrup yoldaşlarım bacısıyla gəlir e universitetə. Hamısı əkiz doğulduğumu bilir. Səni niyə gətirmədiyimi soruşurlar.

Banu əliylə üzünə işaret etədi.

– Bu üzlə? Məni rəfiqələrinlə tanış edəndə utanmıyacaqsan?

– Nənəm demişkən, pozğunluq edirsən ki, səndən utanım?

Şahnisə bacısının sağ tərəfinə keçdi, şirin dillə sözünə davam elədi:

– Nə var üzündə? Qurban olaram, bircə dəfə üzündəki ləkəni yaddan çıxart, mənlə şəhərə gəzməyə gedək.

Banu etirazını bildirdi:

– Yox e, utanıram.

– Qurban olaram, bu həftə kinoya gedək.

Universitetdən bilet verəcəklər, tək getmək istəmirəm axı. Belə edək. İkimiz də saçımızı sol tərəfə atarıq. Bəzənib-düzənərik. Vallah, bizi bir-birimizdən seçməyəcəklər. Qurban olum, yox demə. Kino xoşuna gəlməsə, Allah haqqı, yarımcıq çıxıb evə qayıdağıq.

Banu bacısının haqlı olduğunu bilirdi. Bilirdi ki, ömür boyu dörd divar arasında qocalmağın mənası da yoxdu. Çoxdandı sevincdən uzaq düşmüş gözlərini mehribancasına yumub-açıdı. Bacısına baxışlarıyla onunla kinoya getməyə razılıq verdiyini bildirdi. Niyə bacısına belə tez hə dediyini özü də anlamırıdı. Şahnisə sevincindən onu qucaqladı:

– Kinodan sonra sənə özümlə bağlı sərr də deyəcəm. Amma and iç ki, heç kimə deməyəcəksən.

– Nə sirdi elə?

– And iç, sonra.

– Allah haqqı, heç kimə deməyəcəm.

– Mamamızın canına and iç, sonra.

– Mama canı, heç kimə heç nə deməyəcəm.

– Mən səni bazar günü bir nəfərlə tanış edəcəm. İstədiyim oğlandı.

– İstədiyin oğlan var? – Banu təəccübləndi.

– Bazar günü tanıyarSAN.

Şahnisə ciməndən sonra hamamdan çıxdı. Çox qəribədir ki, həmişə Şahnisə hamamdan çıxanda Banu arxasında hamamı təmizləyərdi. Elə bil yazılmamış qanun iki bacı tərəfindən əzbərlənmişdi. Hamam işinə Banu baxır. Evin işləri də Banuya aiddir. Şahnisənin paltarlarını da Banu ütüləyirdi. Şahnisə özünü tanıydandan paltar ütüləməkdən zəhləsi gedib. Banu gecə yataqda bacısından istədiyi oğlan haqqında

çox çalışdı ki, söz alsin, Şahnisə bir kəlmə də danışmadı. Eləcə «Vaxtı çatanda məndən də yaxşı taniyacaqsan», – deyirdi. Sonra bacısının suallarından yayınmaq üçün Banunun gələcəyini necə xəyal etdiyini danışındı ona. Şahnisə Banunun nikbin həyatının olacağından ağızdolusu danışdıqca Banu sakit dayanıb onun gözlərinə baxırdı. İlahi, bacısı yeganə insandı ki, onun xoşbəxt olacağına ürəkdən inanırdı. Elə bil Yaradan tale qələmini Şahnisənin əlinə vermişdi, o da istədiyi kimi yazırırdı. Şahnisə danışdıqca Banu onlar arasında fərq qoyan qonum-qonşuları, qohum-əqrəbanı xatırlayırdı. Bacısına hamı ürəklə: – Gözəl-göyçək qızsan, Allah bəxtini də üzün qədər gözəl eləsin deyib alqış edəndə onun ürəyində xal qalmasın deyə, – «Allah sənin də bəxt yolunu açsın» – deyirdilər. Onu görən insanların alqışlarını, xoş sözlərini özü kimi bənizi dərddən solmuş adamlara bənzəirdi... Onsuz da bəxtində işiqlı nöqtəyə də ümidi ləri yoxuydu. Bacısının niyə onunla bağlı ümidi olması maraqlıydı ona.

Uşaqlıqdan buna vərdiş eləmişdi, incimirdi. Əvvəlki kimi heç kim görməsin deyə, hamamda ağlamırdı da. Yaşı keçmiş qızlara deyilən boğazdan yuxarı dualar əvvəlki kimi düşüncələrində ilişib qalmırdı...

Bu dəfə hamamda güzgünen qarşısına ilk dəfə bacısının pomadasını dodaqlarına sürtmək üçün keçdi. Pomadanın rəngi tünd olduğundan dodaqları cəlbedici görünürdü. Çox xoşuna gəldi. Sol yanağını saçlarının altında gizlətdi və bacısının haqli olduğunu ürəyində təsdiqlədi. Həyəcan keçirdi, təhsiliyi yarımcıq qoyduğu üçün ilk dəfə peşman oldu.

Sonra nə fikirləşdi, dodaqlarını sabunla yuyub hamamdan çıxdı.

Həftənin sonuna iki gün qalmış Banu bacısının məsləhətiylə kinoya geyinəcəyi paltardan, boynuna dolayacağı şərfdən, başına qoyacağı papaqdan tutmuş, dirnaqlarına çəkəcəyi lak rənginəcən seçmişdi.

Şahnisə Qədirlə görüşdü, əvvəlki qız deyildi, mışmırıqlıydı, başını yerdən qaldırmırırdı, qaldırsa da, Qədirin üzünə baxmırırdı. Qədir nə olduğunu soruşdu, o, ciyinini çəkdi: – Hər şey yaxşıdır.

– Niyə kefin yoxdu? Fikir vermisənsə, bayaqdan mən danışıram, sən qulaq asırsan.

– Guya desəm, başa düşüəcəksən. Susmağım məsləhətdir.

– Vallah, başa düşəcəm. Heyvan-zad deyiləm ki. Adam balasıym da.

– Sən canın, bu nə danışıqdı? Özünü niyə belə dəyərləndirirsən? Arada belə danışığına qıcıqlanıram. Sənə verdiyim bədii kitabları oxumursan?

– Yox, vallah, oxuyuram. Hər axşam yatmadan əvvəl 20-25 səhifə oxuyuram.

– Elə bu qədər? – Şahnisə gördü ki, yox, Qədirin canında yoxdursa, ona kitabı çətin sevdirə. Onsuz da o, Qədiri olduğu kimi qəbul eləmişdi.

– Qədir, sən istəsən, ali məktəbə qəbul ola bilərsən?

– İstəsəm, hə. Axi istəmirəm. Diplomum evdə yatacaq.

– Niyə? Boy-buxunun var, yaraşıqlısan. Sözləri səlis danışırsan. Başın dolu olsa, dünya dağılmaz ki.

Şahnisənin sonuncu cümləsi Qədirin qəlbini toxundu:

– Sənin dərdini başa düşdüm. Məni özünə yaraşdırırsan. Aydındır.

– Çox sağ ol. Bu qədər danışdıqlarımın içində başa düşdüyün budursa, daha sənə sözüm yoxdur.

– Ağızından çıxan cümləyə fikir vermədin? Başın dolu olsa nədi? Ola bilər, çox kitab oxumusən. Heç vaxt mən sənin kimi kitab oxuya bilməyəcəm, bilirəm, amma o demək deyil ki, tupoyam. İndidən belə başladıqsa, gələcəyimiz necə olacaq? Ailə qurandan sonra məndən utanacaqsansa, niyə evləməliyik?

Şahnisə gördü ki, bir az da kitab barədə Qədirlə səhbət eləsə, ayrılaçaqlar, şirin dillə səhbətin məğzini dəyişməyə çalışdı:

– Bağışla, düzü, səhərdən qanım qaradı, acığımı səndən çıxıram. Neynim e, gücüm sənə çatır, – deyib Qədirin qoluna girdi. Qədir həyəcanlandı, bədəninə qəribə üşütmə gəldi. Gözlərini Şahnisənin qoluna girmiş qoluna zillədi.

– Nədi? Altı aylıq sevgilimin qoluna girə bilmərəm? Yoxsa çuşka oğlanlar kimi pis baxırsan? – Şahnisə gözünü süzdürdü.

– Əlbəttə, yox. Mən səni doğrudan sevi-rəm, Şahnisə!

– Qədir, sən mənə nə vaxt nifrət eliyərsən? Axı sevgidən nifrətə, həqiqətən, bir addımlıq yol var.

– Nifrətin özü elə sevgidir. Kim ki deyir ha, sənə nifrət edirəm. Bax o adam, əslində, sevir.

– Onda xahiş edirəm, Qədir, həmişə mənə hörmət elə. Ömür boyu yanında olacam.

– Niyyətim odur. Mən qorxuram ki, sən məni yarı yolda qoyasan.

– Qədir, atamgil məni başqasına vermək istəyir. Məni kəndinizə qaçırarsan?

Qədirin nitqi tutuldu, Şahnisənin gözlərinə baxdı. Şahnisə bu dəfə Qədirin əl-lərindən tuttu.

– Əgər qorxursansa, bu dəqiqə sənə xoşbəxtlik arzulayıb ayrıla bilərəm. Mən sənin sevginə arxayın olub «qaçıր məni» deyirəm. Yoxsa hansı qız öz qürurunu ayaqlar altına atıb oğlandan belə şey istəyər?

Qədir susurdu. Şahnisənin zarafat edib-ətməməsini dəqiqləşdirmək istəyirdi:

– Ciddisən?

– Məlum oldu... Qorxursan. Yaxşı, sağ ol, – deyib Şahnisə Qədirin əllərini buraxdı və yoluna davam etdi. Məyus olmuşdu, gözəlliyi, savadı onun köməyinə çatmamışdı...

Kinonun başlamasına iki saat vardi. Şahnisə bacısının dirnaqlarını pilkalamış, qırmızı lak çekmişdi. Sonra saçlarını fenlə qurudub, hər gün özünə necə bəzək-düzək verirdisə, bu dəfə bacısı üçün canfəşanlıq etdi. Ən çox bəyəndiyi qırmızı paltosunu, qırmızı papağını Banuya geyindirdi. Özü

isə üzünə adı krem də vurmamış, saçlarını sadə yiğib, qara rəngdə papağını, paltosunu geyinmişdi. Banu bacısının bəzənməməyinə təəccübəldəndi:

– Sən niyə belə geyindin?

– Çatdırı bilmədim. Nə olacaq? Qoy bir dəfə də millət məni belə görsün, – Şahnisə bacısını inandırmağa çalışırdı. Evdəkilərlə sağıllaşıb çıxanda ataları arxalarınca söyləndi:

– Kinodan çıxanda mənə zəng eliyin.

Qızların bəxtindən sakit, narın yağış yağırdı. Axşamtərəfi camaat işdən çıxdığı üçün avtobusda basabas idi. Banu insanların ona baxıb-baxmadığına fikir verirdi, onların üzünə baxırdı. Şahnisə evdən çıxandan telefonda kiminləsə yazışırıdı. Banu dodaqlarını bacısının qulağına yaxınlaşdırıldı:

– Kimlə yazışırsan?

Şahnisə bacısı mesajları oxumasın deyə, telefonu sinəsinə sıxdı.

– Qızlarla yazışıram. Nə vaxt çatacağımı soruşurlar.

Şahnisənin şirin danışıqlı, sözləri diqqətlə seçib yerli-yerində işlətməsi, nəvazişi, səmmimiyəti Qədirin onu görməyən ana-bacılara da maraqlıydı. Şahnisə Qədiri bir az da təəccübəndirmişdi: Bakıda yaşamaq istəmirdi. Elə bu istəyi iki gündür Qədiri şəhərdən soyutmuşdu. Şahnisə cümlələrini çox gözəl seçmişdi. Özünü dərk edəndən ən böyük arzusu olub kənddə yaşayan əsl kişinin qadını olmaq, ömrünü onunla birlikdə elə kənddə başa vurmaq. Və qorxurdu ki, bu arzusuna çatmaya.

Qədir yuxuda Şahnisənin kənd sevdasını görsəydi, yuxusunu tərsinə yozardı. Çünkü özünü şəhərdə gəlin kimi arzulayan kənd qızlarını çox görmüşdü. Yenə də şəhər qızlarında olmayan xüsusi nəysə vardı sevgilisində. Nə vardi? Bax Qədir neçə aydı bunu kəşf edə bilməmişdi.

Şəhərdə böyükən, tətildən tətilə kənddə bir həftədən artıq qalmayan, üstəlik, iki dil bilən savadlı bir qızın məktəbi güc-

bəlayla bitirən, müəllimin verdiyi dərs tapşırıqlarından başqa kitab oxumayan, əlində sənətindən və ata-baba yurdundan başqa ev-eşiyi olmayan kənd oğlanını seçməsi, ona üç-dörd oğlan doğmaq istəməsi Qədirin ürəyinə bir az da qorxu salmışdı. Yenə də «sevgi qarşısında hər kəs acizdir» düşüncəsi Qədirin qorxularını zamanla canından çıxarmışdı. Özünə kişi kimi söz vermişdi ki, kənddə də olsa, Şahnisəni şəhərdə yaşayırımsı kimi yaşadacaq, kəndin məktəbində müəllimə düzəldəcək, sonra «Allah kərimdir» deyib, xoşbəxt yaşıyacaqlar.

Qədir bir gün əvvəl kənddən çağırıldığı uşaqlıq dostlarıyla kinoteatrın qəşisində, dördgöz Mersedesin içində oturub Şahnisəni həyəcanla gözləyirdi. Dördgöz Mersedesin sürücüsü, Qədirdən iki sinif böyük olan Elman yolda dostonun həyəcanını öldürmək üçün bildiyi Molla Nəsrəddin lətifələrindən danışmışdı. Qədir gülürdü gülməyinə, ancaq insan həyatını dəyişdirən qərarlar verəndə, daha doğrusu, qəti qərarla qərarsızlıq arasında qalanda gülməyi də, ağlamağı da bilinmir.

Arxa oturacaqda Qədirlə birlikdə oturan Vüsalın gözləməyə hövsələsi çatmirdı:

- Dəqiq qız gələcək?

Qədir başıyla təsdiqlədi:

- Yazdı ki, yoldadır. Qonşunun qızıyla gələcək...

Avtobus dayanacaqda dayandı, bacılar avtobusdan düşdülər. Şahnisə papağını qaşalarınacan dardı, boğazındakı şərfi burnunacan çəkdi. Banu «hər ehtimala qarşı, külək olar» ehtiyatıyla şərfi saçlarının üstündən dolmışdı. Kinotetrin qabağında heç kim yoxuydu. Kinoya, teatra gələn indi az idi. Nizami kinoteatrının da qarşısında tək-tük adam o tərəfə-bu tərəfə gedirdi. Şahnisə astaca bacısının qolundan tutdu:

- Burda gözlə, gəlirəm.

- Hara gedirsən? - Banu maraqla soruşdu.

- Kontur almaliyam. Gözlə məni.

Şahnisə tələsik iri addımlarla bacısından

seyli uzaqlaşdı. Qədir dostlarıyla maşından düşdü. Vüsal maşının arxa qapısını açıq qoydu. Qədir əlindəki dəsmalı Banunun burnuna yaxınlaşdırıldı, qız ancaq bir neçə saniyə müqavimət göstərə bildi. Qədir Banunu qucağına aldı, Elmanın köməyiylə öncə özü maşına oturdu, sonra Banunu maşına uzandıra bildi. Banunun başını dizlərinin üstünə qoydu. Qızın ləkəli üzü diz tərəfə düşmüdü, Qədir onun saçlarıyla oynasa da, kəndə çatmamış heç nəyin fərqində olmayıacaqdı. Qədirgilin kəndə çatması ancaq beş-altı saat vaxt aparardı. Vüsal oturmaq üçün qabağa keçdi.

Hər şeyi kənardan izləyən Şahnisə həyəcandanmı, qorxudanmı ağlayırdı. O artıq görünməyən maşının arxasında baxabaxa kinoteatra yaxınlaşdı, qapını açıb içəri girdi. Aldığı biletlə zala keçdi. Gözləri kinoda, ruhu da, fikri də bacısının yanındaydı. Zalda Şahnisədən başqa üç-dörd adam vardi. Komediya göstərilirdi. Şahnisə ağlayaraq gülürdü.

Kinoda qızla oğlan sevişəndə Şahnisə qəhqəhə çəkdi. Zaldakilar Şahnisəyə baxdılar. Şahnisə özündən üç oturacaq aralı oturmuş qızə baxdı:

- Çox işiirdirlər. Onsuz da bir qız bir oğlanındı. Ya zəlzələdən, ya vəlvələdən. Hər şey bu qədər sadədir.

Qız Şahnisənin nə dediyini başa düşmürdü. Şahnisə dodağının altında danışmağa başladı:

- Sadədir. Böyüdəcək heç nə yoxdu. Qisməti bacımdı... Qisməti bacımdı...

Kino bitdi, Şahnisə zaldan çıxdı. Kinoteatrın qabağında pilləkəndə oturub telefonu paltosunun cibindən çıxartdı, atasının adının üstündən «yes» düyməsini basdı.

- Ata! - deyən kimi ağlamağa başladı...

· Kültür · Sanat · Edebiyat Dergisi

«GƏNC ÜRƏKLƏR» DƏRGİSİ «ULDUZ»UN QONAĞIDIR

*Değerli Qulu Bey,
Kiymetli Ulduz Dergisi,
Dostlarım,
Kardeşlerim,*

Türkiye'den en kalbi selam, sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Nasılsınız, iyisinizdir inşallah. Genç Yürekler dergisinde daha önce yayınladığımız yazılarından, şairlerden 30 kadar eseri sizlere, kardeş dergimiz Ulduz'a gönderiyorum. İstedığınız eseri yayinlayabilirsiniz. Hiçbirisinin telifi konusunda bir sorun yoktur.

*Görüşmek üzere...
Çalışmalarınızda başarılar diliyorum.
Sağlık ve selametle kalın.*

Muhterem Şahin
*Genç Yürekler Dergisi Sahibi ve
Yayın Kurulu Başkanı*

Kerkük’ün zindanına attılar meni

Ahsen Yıldız Şahin

Irak'ta bin yılı aşkın süredir Türkmen kardeşlerimiz yaşamaktadır. Türkmenlerin en önemli yerleşim yerleri Erbil, Musul, Kerkük ve Altunköprü'dür. Irak'ın, petrolü bakımından zengin bir ülke olması ve bununla birlikte Musul'un en büyük ticaret noktası konumunda bulunması, çoğu emperyalist ülkenin dikkatini çekmiyor değil. Gözlerini öyle bir hırs bürümuş ki, Irak'ı almak, parçalamak için türlü plan yapılıyor, Ali Cengiz oyunları oynanıyor.

Türkmen nüfusu, gerek yerli işbirlikçiler tarafından gereksiz sömürgeci dış odaklar tarafından yok edilmek isteniyor. Halbuki en başından beri Irak'ı kendi öz yurdu bilen,

güzelleştiren, yeşillendiren Türkmenlerdir. Daha onlar yokken, Türkmen vardı orada. Ama şimdi kendi yurdu bildiği yerde zulüm görüyorlar. Irak Türkmenlerine uygulanan bazı zulüm ve katliamlar, söylemek istediklerimi daha iyi açıklar sanıyorum.

Telafer Kaçakaç Katliamı 1920: İngiliz ayaklanmasıne karşı Türkmenler, İngiliz otoritesine karşı çıkmışlardır. Telafer'de başlayan ayaklanma bir süre sonra Irak'ın tüm şehirlerine dağılmıştır. Kaçakaç Katliamı olarak da anılan bu olay, Türkmenlerin vatanını kolay kolay kimseye vermeyeceğinin bir kanıtıdır. İngilizleri büyük korku kaplamasıyla, askeri birlikler toplanıp şehrre

iniyor. Bunu duyan Türkmenler şehirden dağa çıkarıyorlar. İngiliz askerleri şehri boş bulmasıyla bütün evleri yakıyorlar. Türkmenlerin evlerine dönmesiyle birçok Türkmen işkence görüyor, tutuklanıyor ya da sürgün ediliyor.

Kerkük Levy Katliamı 1924: 4 Mayıs 1924 tarihinde İngiliz kuvvetlerine bağlı paralı askerler tarafından "Levy Ordusu" adıyla Kerkük'te yaşanan bir katliamdır. Halk bayram hazırlığı içerisindeyken Türkmenlere karşı çarşıda kışkırtma planları yapılıyor. Vicdansızlık, bir İngiliz askerinin çarşıda zorbalık yapmasıyla başlıyor. Türkmenler izin vermeyince İngiliz yanlıları ve paralı askerlerin silahlanmasıyla çarşıda Türkmenlere ateş ediliyor. Türkmenleri kurşuna diziyorlar. Kadınları öldürüyorlar, ırzlarına geçiyorlar. Şerefsizlik, vicdansızlık diz boyu... 200'eyakın Türkmen şehitediliyor. Evler, iş yerleri her yer yağmalanıyor. Bu katliamdan sonra Kerkük yakınındaki diğer Türkmenler, silahları ile paralı askerlerin üzerine yürüyünce İngiliz komiserinin emriyle Türkmenlere bombalar atılıyor. Komşu Türkmenler yardıma gelmesin diye sokağa çıkma yasağı uygulanıyor.

14-17 Temmuz 1959 Kerkük Katliamı: Kerkük'te Türkmenler, Cumhuriyet'in birinci yıldönümünü kutlamak için hazırlık yapıyorlardı. Birinci yıldönümü coşkuyla kutlanacaktı. Ama bazlarının planı çok farklıydı, Türkmenleri orada istemeyenler vardı. 14 Temmuz'dan bir yıl önce bu katliamın ilk belirtileri çıkmaya başlamıştı bile. Mustafa Barzani, Türkmenlere karşı Kürtleri kullanarak planını hazırlamıştı. (Mustafa Barzani Kürdistan Demokratik Parti Lideri.) Barzani'nın hazırladığı afişlerde "Kerkük Kürt şehridir!", "Türkmenler şehri terk edin!", "Kahrolsun Turancılar!" sloganlarıyla Türkmenlere gözdağı vermeye çalışıyordu.

Yine olduğu gibi Türkmen işyerleri talan edildi. Türkmenlerin Türkçe konuşması yasaklandı. Amaçları belli aslında, Kerkük bölgesini Kürdistan bölgesi yapmak

istiyorlardı. Alçaklıktan sınır tanımıyorlardı. Rusya'da yetiştirilen Kürt militanları Türkmenlerin çoğunlukta olduğu yerlere yerleştirildi. İşte bu olaylar, 14 Temmuz 1959'un habercisiydi. Katliam günü Türkmenlerin de olduğu yerlerde yine pankartlarla "Kahrolsun Turancılar!" yazılarıyla yürümeye başladılar. Halktan biri gibi görünen bu adamlar silahlıydı. Hangi normal bir vatandaşın elinde ağır silah olur ki?

Değillerdi işte onlar vicdansız katillerdi. Silahlarını çıkarmalarıyla yaşlı, çocuk demeden herkesin üzerine ateş ettiler. Öldürükleri bazı Türkmenleri elektrik direğine astılar. Sonra da şehitlerimizle dalga geçtiler "Turan eti" diye. Arabanın arkasına bağlayarak sürüklediler. İplerle bağlanarak iki taraftan arabalarla çekip parça-parça ettiler insanları. Hangi insan insana yapar bu zulmü? Yardıma gelmek isteyen komşu Türkmenleri de engellediler. Şehitlerin cesetlerini almaya bile izin verilmedi. O gün ve sonraları Türkmen hep zulüm gördü.

Soysuz, namussuz terör örgütleri de Türkmen'e hiç rahat vermedi. Daha geçen günlerde Kerkük'te Türkmen şehitliğine PKK, sözde bayrak dedikleri paçavrayı astılar. Bizim şehitlerimizin yattığı yerlere kadar girdiler. Artık Türkmen'in sesini duyun! Türkmen çaresiz. Türkmen'in çaresi Türkiye'dir. Yollarca bizi hep ayırmaya, parçalamaya, yok etmeye çalışılar. Dilimizle, mezhebimizle ayrılmak istediler. Türkmen bizim kardeşimizdir. Kimsenin bizi ayırmamasına izin vermeyeceğiz. Yillardır Irak'ta yaşayan Türkmenlere zulüm eden herkesin karşısındayız. Türk, Türk'ün hep yanında olacaktır. Türk'ün özü var olsun! Kerkük Türk'tür Türk kalacak!

Türkmen ve Kerkük deyince Kerküklü sanatçı Abdurrahman Kızılıay aklimiza gelir ve oralardaki yaşayışı, zulmü, katliamı, hasreti, dili, özü onun hoyratlarından öğreniriz. O hoyratlarda ne hüzünler, ne ne ağıtlar, ne haykırışlar vardı:

«Dilim, dilim / Kes kavun dilim dilim / Men bu dilden vazgeçmem / Olursam dilim

dilim.» ...» Ay gitti ilim kaldı / Altında kilim kaldı / Kırdılar kol kanadım / Hamd olsun dilim kaldı.»

Hele bir türkümüz vardı, bilirsiniz. Bunu Rahmetli Cem Karaca meşhur etti. (Allah, mekanını Cennet eylesin.) Bugünlerde Kıraç da söylüyor. Sesine, nefesine, yüreğine sağlık. Kerkük Türk'ü en güzel burada dile getiyor:

*Kerkük'ün zindanına attılar meni,
Mazlumlar sürüsüne kattılar meni,
Bir yanımı dağladılar ateşle, annem,
Ne suçum ne günahım yaktılar beni.*

*Türkmen obalarında yiten anneler
Ne yuvalar kalmış ne de haneler,
Gök kubbeyi sarsar mazlum feryadım,
Elbette, bir gün güler bize de seneler.*

YANARIM

Abdulkadir Türk

Ruhum kanat-kanat yüce burçlarda,
Bedenim kanatsız, ona yanarım.
Bitmedi hesabım, kaldım borçlarda,
Boynum büküp, Rabbim, sana ağlarım.

Bilirim, diyemem, lal oldu dilim,
Kalbim dilsiz kaldı, ona yanarım,
Kalemim yanıyor, üzüyor elim,
Artık susup, Rabbim, sana ağlarım.

Hayasız dolaşır ortada sözler,
Edep mahzun kalmış, ona yanarım,
Sözler yererde, konuşur gözler.
Sözüm kesip, Rabbim, sana ağlarım.

Zemheride erikler meyve verir,
Baharda gül açmaz, ona yanarım,
Çöllerde, dağlarda, sevdalar erir,
Arzum yazıp, Rabbim, sana ağlarım.

KOYU POZ

Ahmet Doğru

Karanlığa aydın gülümseme gerekli
a doğrusu üzerine ay ışığı mimoza
serinlik sarma derdinde herkes sürekli
sağdan soldan koşular tutarak yaza

aradığımız rüzgâr kaç asırın hasreti
kaç şenlik esintisi deniz kıyılarında
şiiir bir kelime kaldırmanın hayreti
ne ki umut bırakmış aranmayı yanında

görüntüleyerek yaşar gençlik yeniyi
görüntülenir bir de onca koyu poz
nasilsa akıl almayan tahminle hava iyi
kuşku tabii bulutlu göğde yitik yakamoz

mitoz bölünme değil günüşiği akışı
böbürlenme sahte öksürük nahif kılık
firırlanmış közde soğan kıvamında
hani şu pili pırtı toplayan kibarlık

nedim der mehtapta kayıkla ahreste
ritmik vuruşları dalgaların kumlara
gün derim dev dalga ömre bir nefeste
dönüyoruz vurdukça eriyen mumlara

bu çifit oyununda kandırılan az mı
soru askıda cevap yitik duvarda
herkes bencilliğini yıkayamaz mı
“verysoft” modla ekonomik ayarda.

SADƏGÜL

İşin qızığın çağında dostum görüntülü zəng edib istirahətə getdiyi kəndin mənzərələrini göstərəndə həsəd apardım. "Dostunu özünlə aparmaq yerinə, hələ açıq da verirsən", deyə məzəmmət də etdim. Sonra bildim ki, məqsədi kəndin mənzərəsindən çox köhnə məzarlığını göstərmək imiş. Məzarlıqda qəribə adlara rast gəlmışdı – unudulmuş, əski adlar diqqətini çəkmışdı.

– Bax, burda bir ad da var – Sadəgül! Düzdü, elə də qədimi ad deyil, bəlkə də, indi də rast gəlinər. Amma diqqətimi bilirsən, nə çəkdi? – gəzə-gəzə təngnəfəs halda dayandı, əyilmiş qəbir daşına əlini qoyub dedi:

– Nə? – yavaş-yavaş beynimi qıcıqlandıran yaddaşın sanclarından qisılmış səslə soruşdum.

– Burdakı qəbirlərin əksəriyyəti köhnə olsa da, baxımlıdı. Bəzilərinin vaxtaşırı alaqları təmizlənir, üstünə güllər qoyulur. Bircə bundan başqa! – videogörüntüdə məzara tərəf qüssəylə baxıb əlavə elədi. Başdaşısı elə qəribə şəkildə əyilib, sanki boynunu büküb, qonşu məzarlardan kimsəsizliyinə, baxımsızlığına görə utanır. Nolardı ki, kimsə savab üçün bura əl gəzdirdəydi. Ot, torpaq basıb. Amma insanlar unutsa da, Allah sanki təbiətə əmr verib ki, bu qəbrin səliqəsini öhdəsinə götürürün. Üstündə o birilər kimi qızılgüllər, qərənfillər olmasa da, rəngarəng çöl çiçəkləri bitib, yəni sadə güllər! Adı kimi...

Dalağım sancdı. Dostumun təsadüfi rastlantısı illərin paşlanmış xatırələrinin kilidini açmışdı. Elə bilirdim, unutmuşdum... Ancaq unutsayıdım, açar söz kılidə belə rahatlıqla düşməzdi. Sanki yüz il əvvəl olmuşdu, amma hafizəm üzümə dirənib durdu ki, yox, 20 ildən

Şəfiqə ŞƏFA

bir az artıq olar. İlk qəddarlığım, məni ilk dəfə kirlədən rəftarım idi...

Katırlayırdım o məzarın kimə aid olduğunu... Təkcə özünü yox, lap elə onu diriykən, ölüykən kimsəsiz qoyanları da. Hafizəm dərhal qadının son görüntülərini canlandırdı. Hafizəmmi, vicdanımı? Bilmirəm... O dəhşətli görüntü – Cənub rayonunun alov dilli yay aylarında, al günəşin altında zəncirə vurulmuş dəli qadın! İlk dəfə o dəhşətli mənzərəni görəndə şoka düşmüştüm. Hətta dəqiqlərlə dayanıb, bərələ gözlərimi qırpmadan zəncirli qadını izləmişdim. Gün vurmuş qadının burnundan selik axırdı, cedar-cadar dərisi qapqara olmuş, arıqlıqdan sümüyüne yapışmışdı. Pırılaşış, aylarla su görməyən saçlarında bit-birə nədi, böcəklər dolaşındı. Dodaqları, əlləri çat-çat idi. Yanında paslı vedrədə su qoyulmuşdu, çırkli, qırıq qabda iyələnmiş yemək artıqları, göyərmiş quru çörək... Yəni heyvanın qabağına belə bundan urvatlı bir şey qoyardılar. Zariyır, əcaib səslər çıxarırdı. Canı ağrıyırdı, dözə bilmirdi, bəlli ki. Belə

istidə heç nər kişilər 2 saatdan artıq dayana bilməzdi. Bu yazıq, çalimsız, xəstə qadını hansı zalım, hansı şeytan zəncirləmişdi?! Özümə gələndə ilk işim tez yan həyətə qaçıb bir fincan su istəmək oldu. Tanımadıqları birinə dərhal sərin su gətirdilər. Əcəb qonaqpərvər imişlər! Gözlərinin qabağında insanı heyvandan betər hala salıblar, ona bir qaşiq su verən də yoxdu! Tez qadına tərəf qaçdım. Arxamca:

- O, sənin əlindən su içməyəcək. Yad adamlardan qorxur. İtələyəcək səni! – deyən qonşunun səsini eşitdim.
- Bəs tanındıqları? Siz ki yad deyilsiz?
- hirsimdən sıxlımlı dişlərimin arasından birtəhər soruşdum.

Orta yaşı qadın istehza ilə finxırıb:

– Qulplucanı qaytararsan, camaata yaxşılıq da yoxdu. Qələt elədim, su verdim... – dedi.

Qeyri-ixtiyari əlimdəki insandan qiymətli dəmir su qabına baxdım.

– O ancaq öz qızının əlində su içir, yemək yeyir, – yaxınlıqdan keçən, damağında siqaret tutmuş kişi Mizildandı.

Qızı varmış... Görəsən, neçə yaşındadı? Yəqin, uşaqqı, anasının bu halına etiraz edə bilmir, onu bu günə qoyanlara qarşı çıxa bilmir! Yoxsa hansı övlad ananın bu halına dözər?..

Onu qorxutmamaq üçün ehtiyatla yaxınlaşış su qabını uzatdım. Deyildiyi kimi, qabı itələyib başını paslı vedrənin arxasında gizlətdi. Tək daldalanacağı yeri bu vedrə idi. Vedrədəki çirkli sudan ovuclayıb üzünə çırıldı. Sonra qorxa-qorxa yenidən mənə baxıb bir az da bərkdən qəribə səslər çıxarmağa başladı. Deyəsən, danışa da bilmirdi. Bir anlıq nə edəcəyimi, ona necə yaxınlaşacağımı bilmədiyim üçün duruxub qaldım. Sonra ağlıma gələn bu oldu ki, deyim məni qızı göndərib:

– Qızın gələ bilmədi. Mən onun dostuyam, dedi ki, anama sərin su verərsən.

Bunu eşidən qadın zarımağı kəsdi. Sonra dizləri üstdə mənə tərəf süründü. Dodaqları sanki nəsə piçildiyirdi, amma eşidilmirdi. Sakitcə suyu ona uzatdım. Cəld əlimdən

qabı alıb kənara çəkildi, gözünü məndən ayırmadan qurtum-qurtum içməyə başladı. Sonra nə düşündüsə gülümsəyib dizlərini qucaqladı. Bu an mavi boyagi çatlayıb tökülmüş yan darvazadan orta yaşı bir kişi çıxdı, qadının əlindən qulplucanı hirslə alıb mənə uzatdı. Qan çəkmiş gözləri ilə hələ də mənə acıqla baxa-baxa qadının zəncirindən çəkib heyvanı tövləyə qovurmuş kimi onu həyətə apardı. Key kimi izləyirdim, əvvəlcə cinqirim da çıxmadı. Sonra özümə gəlib hirslə dəmir qapını yerdən qapdığım çay daşı ilə döyəclədim. Bayaqkı kişi qapını açıb hirsindən bir az da qızarmış gözləri ilə üzümə baxdı:

– Hə, nə var! Kimsən e sən?

– Bura bax, qoca eşşək! Şeytan dölü! – Hirsimdəm dilim topuq vura-vura, kişinin yaşını-başını nəzərə almadan söyüsləri yağırdırdım. – Sən kimsən ki, insanı heyvan kimi zəncirə vurasan? Dərəbəylilikdi? Ağlin kənd adamlarına getməsin ha, rayondan ta Bakıya kimi səni rüsvay edərəm, kimlər lazımdısa, bura tökərəm! – deyə dodaqlarım əsə-əsə qışqırırdım.

– Ay bala, yeri get işüün-güçün dalınca, camaatın şəxsi işinə qarışma! – desə də, bayaqkı qəzəbli baxışlarından əsər-əlamət qalmamışdı. Əməllicə təlaşlanmışdı, amma səs-küyə çıxan qonşulara bürüzə vermək istəmirdi. – Nə zibilə düşmüşük eee, – deyə-deyə sağa-sola boyanırdı.

– Ay qızım, sənin nəyüvə lazım? Demək, belə lazım biliblər ki, eləyiblər də, – bayaqkı su verən qadın yasti-yasti dilləndi.

– Al, sox kruşkanı qəbrivə! Sabah bu cəllad səni də donuz kimi kəsər! – dəmir su qabını arvadin çarpazlığı qollarının arasına soxub ordan aralandım. Bilirdim ki, təkbaşına heç nə edə bilməyəcəm.

– Biy, sənin ciyərün yansın,bihəya! Namazqlan arvada donuz deyir e... – arvad donuz sözünü heç cür həzm eləyə bilməyib dalimca qarğış tökürdü.

Həmin günlərdə məhərrəmlik məclisləri keçirilirdi. İl boyu şəhərdə başını qasımağa vaxtı olmayan atam dininə, kökünə hörmət

misalı kimi işini-güçünü atıb kəndə gəlmışdi. Yay tətili olduğundan mən də rahatca ona qoşulub gəlmışdım. Hər axşam məclis keçirilən evə gəlib, əl-ayaq işlərində qadınlara kömək edirdim. Nənəm “suvabdı, bala, Allahın pənahı üstündə olar”, – deyərdi. O günün axşamı da ordaydım, əlim işləsə də, beynim günorta gördüklerini hələ unuda bilmirdi. Atama demişdim, o kişiylə danışacağını, məsələnin nə olduğunu öyrənməyi söz vermişdi. Amma vədində əminlik hiss olunmurdu, deyəsən, məni sakitləşdirmək üçün təsəlli verirdi. Məclis yerinə gəlməmişdən qabaq isə əmimin “o qadın özü öz taleyini belə yazdı, sonu bəlli idi”, deməsi məni lap incitmişdi. Doğma əmim belə deyəndən sonra yada niyə qəzəblənirəm! Hər kim olursa-olsun, insanı bu hala qoymazlar axı!

Fikirli halda çömcəylə iri, sarı emallı qazandan yonma stəkanlara şərbət töküb dəmir sinilərə düzürdüm. Əzadərlıqdan sonra camaata paylanacaqdı. Bayaqqı isti indi yerini bürkүyə vermişdi, hava elə bil tərləmişdi, adam nəfəs ala bilmirdi. Kənd yeri, üstəlik, məhərrəmlik məclisi olduğundan qolları dirsəyə qədər qapalı don geyinib, başına da yaylıq çəkmişdim. Sonuncu stəkanı da siniyə qoyub tez özümü evə atdım, daha bürkүyə, bir yandan da tünlüyə dözə bilmirdim. Çiy kərpicdən tikilmiş evlər sərin olur. Üstəlik, kərpicin illər sonra da qalan nəm qoxusu adama ayrı sərinlik gətirir. Qadınlar üçün ayrılmış otaqda kilimin üstünə çökən kimi yaylığımı çıxarıb tez qollarmı çirmələdim.

– Ay qız, otaqda ələm var, başunu nöş acırsan? – qapının ağızından kök, qırımızıyanaq bir qadın dilləndi.

Bir söz demədən otaqdakı qadınları süzdüm. Hamısı düşmən kimi üzümə baxırdı. Orda əllərinə daş versəydin, “şeytan daşlayıram” sevinci ilə baş-gözümü yararlıdılar.

– İşin olmasın e, Gülüstan, şəhər uşağıdı, bilmir, – qadının arxasında içəri girən nənəm dadıma yetişdi. – Gəl bala, get o biri otaqda

sərinlən, cavan qızlar ora yiğışıb. – Kənara çəkilib əli ilə sol tərəfi göstərdi. – Arxavı ələmə çöormə ha, dalı-dalı get. – Nənəmin sözünü yerə salmayıb dediyi kimi otaqdan çıxdım.

Yan otaqda təzə gəlinlər, nişanlılar, tək dərdi bu il mütləq ərə getmək olan yeniyetmə qızlar toplaşmışdı. Bəziləri rahat yayxanmış, səhbət edirdilər. Kənardə körpəsini əmizdirən iki gəlin məni görcək xısnlaşdı. Mən hələ qapının ağızındaykən piçapıç işiq sürəti ilə yayıldı. Üzümə nəsə deyən yox idi, yəqin, bayaqqı hadisəni eşitmışkən, dilimin gücündən də xəbər tutmuşdular deyə, cürət etmirdilər. Kənd yerində adının bihəya çıxması elə ləkələnmək kimi bir şeydi. Fikir vermədən özümə küncdə bir yer seçdim. Həm də təzəcə əsməyə başlamış axşam mehi pəncərədən düz burası vururdu. Ayaqlarımı uzadıb ovxalamaga başladım. Şəhərdə dərs oxumaqdən, arada anama ev işlərində yüngülçə əl tutmaqdən başqa işim olmurdu deyə, gün ərzində ora-bura qaçmaq, saatlarla ayaq üstə qulluq tutmaq məni yaman yorurdu. Utanmasam, elə xalçanın üstündəcə səriləb yatardım. Ətrafdakların qınayıçı baxışlarını görməmək üçün gözümü yumub başımı adda-budda alaq vermiş kərpic divara söykədim.

– Çox sağ ol... – sanki quyunun dibindən gəlmiş kimi zəif, ürkək səsə gözlərimi açdım. Bu təşəkkürü niyə etdiyini kəsdimədiyim bir qız utancaq təbəssümlə üzümə baxırdı. Diqqətlə üzünə baxdım. İlahi, mən hələ belə gözəllik görməmişdim! Bəzəkdüzəksiz, boyasız, iri, ala gözlü, qıvrım saçlı bu qız uzun kirpiklərini az qala yanağına cirpa-cirpa üzümə baxırdı. Düz burnu, gilası dodaqları ağ üzünə bir ayrı yaraşıq verirdi. Bu Cənub rayonunda belə ağbəniz qız hardandı, rastıma çıxan güzel-cırkin bütün qadınlar hamısı qarayanız idi.

Sual dolu baxışlarımı üzünə dikdim. Ala gözlərini yerə dikdi, sonra sağına-soluna ehtiyatla baxıb:

– Mən Sadəgülün qızıyam, – dedi. Ağzımı açmağa macal tapmamış əlavə etdi. –

Zəncirdəki arvadın...

Zəncirdəki arvad... Necə rahatlıqla dedi bu sözü! Heç tükü də tərpənmədi, üzünүn ifadəsi də dəyişmədi. Narahat olduğu tək şey ətrafdakıların qınaq dolu baxışları idi. Açılamaq, söymək istədim, amma nə gərək vardı? Çiyində yük olmuş, dəliliyindən utandığı anasına görə gəlib quruca təşəkkür edən bir övlada sözlərim təsir edəcəkdimi?.. Belə bir gözəlliyi bu dəfə ikrahla seyr edib yenə də dilimi tuta bilmədim. Sadəcə, yorğun halda, sakit səslə dedim:

- Heç utanırsan? Burda necə rahat oturursan, boğazından necə yemək keçir? Mən də elə bilirəm, qadının qızı uşaqdı, ya xəstədi. Yəni, doğrudanmı, o yazığı zalimin əlindən ala bilmirsən? Baxa bilmirsiz, göndərin ruhi xəstəxanaya, ən azından bundan yaxşı olar.

Gözlərindən yaş gilə-gilə süzüldü, sanki çoxdan gözləyimiş, bir himə bəndmiş kimi selin qabağı açıldı. Hıçqırmadan, içini çəkmədən eləcə yaş gilələri süzülüb çənəsindən damcılıyırırdı.

- Mənim özüm də o evdə dustağam. Bu gün səni görmək üçün güclə çıxmışam. İndi bir azdan dalımcə gələrlər. Hələ sənlə danışdığını bilsələr, lap vayımırdı. Elə bilirsən, mənə asandı? Kənddə adımı tutan yox, istəyənə də əmim vermir ki, hazır qulluqçuyam da...

- Həə, sənin dərdin büymüş... - sözünü ağızında kəsib acı-acı güldüm. - anası zəncirləmə dəlini kim alacaq?! Bunu bil ki, bu kənddən səni kim alsa, elə sonun anan kimi olacaq!

Son sözüm elə bil güllə kimi dəydi qızı. Hətta sözün ağrısından diksindi də. Üzünü silib qalxdı. Dediymən son söz elə özümü də yaraladı. Ürəyim sancı, dışım-dişimə sıxıldı. Amma söz artıq ağızdan çıxmışdı.

- Mən sadəcə xilas olmaq istəyirdim. Bu gün içimə bir az ümid dolmuşdu... Sən də... neynək, canın sağ olsun, - deyib sürətlə otaqdan çıxdı.

Otaqda heç kimin cinqırı da çıxmırıldı, bayaqdan qulaqları bizdəydi. Bu dəfə onlar

haqlı olaraq məni qınaqla süzürdülər. Çünkü daha onlardan heç bir fərqim yox idi: mən də yaranın üstünə basmışdım, mən də yixılana bir balta çalmışdım.

O gecə heç cür yata bilmirdim. Yerimdə sağa-sola burulmaqdan yorulub, dikəlib oturdum. Deyəsən, nənəm də narahat idi. Elə yerinin içindən yorğun, yuxulu səslə dedi:

- Nazənini gördün hə? Sadəgülün qızını deyirəm. Necə gözəldi!.. - söhbət qulağına çatmışdı. - Sadəgül cavanlığında ondan da gözəl idi... Onu o halda görən adamın inanmağı gəlməz. Nahaq iş tutdu...

- Neyləyib axı? Əmim də bayaq deyirdi, amma bir düz-əməlli danişan yoxdu.

Nənəm dikəlib ah çəkdi.

- Sadəgül təzə gəlin idi. Heç iki il olmazdı, əri öldü. Həm də lapdan öldü, cavan, sağlam adam idi. Sonra qaynı bunları evə gətirdi ki, ayıbdı camaatdan, dul gəlinin adına söz çıxar. Bir müddət sonra kişi öz arvadını evdən qovdu. Söz-söhbət başladı. Dalınca xəbər yayıldı ki, qardaşının ili çıxmamış dul arvadını almaq istəyir. Necə oldu, hardan tapdı, bilmirəm... Qısa müddət sonra Sadəgül başqa birinə qosulub qonşu kəndə qaçıdı. Qaynı dava-qırğınlı uşağı ondan aldı. Şərt qoydu ki, uşağı istəyirsən, ayrı, gəl. Nə bilim e... rəzillik üstünə rəzillik. Amma Sadəgülün rəhmətlik bacısı deyirdi ki, başqasıyla qaçmağa məcbur olub. Qaynının əvvəldən onda gözü varmış, qardaşı sağ ikən də əl çəkmirmiş. Hələ deyirdi ki, qardaşı heç də yatdığı yerdə ölməyib. Çölə iş adıyla aparıb, orda da atdöşü edib, kişinin ürəyini partladıb. Gətirib yerinə salıb ki, guya yatıb, oyanmayıb. Qardaşı ölündən sonra da Sadəguldən əl çəkməyib, yiye durmaq adıyla evinə gətirib, arvadını da qovub. Sonra arvadı nə əlləm-qəlləm elədisə, ərinin yanına qayıtdı. Sadəgül də uşağa görə məcbur qayidanda kişi arvadıyla birgə acığından başladı bunun başına oyun açmağa. Gəlini göz görə-görə dəli elədilər. Nə qədər ağsaqqal-ağbircək dedisə, mümkün olmadı. Dedilər, namus məsələsidi, qarışmayıñ. Kənd yeridi də, hamı öz adın qoruyur. Qahmar çıxana da deyirdilər, yəqin,

aşnasıdı. Qadının bir dəfə adı yava çıxdısa, vəssalam. Bu da axırı...

Eləcə qulaq asdım, nə illah elədimşə, bir düz-əməlli cümlə gəlmədi dilimə. Bircə sabah tez açılsayıdı, qaçardım Nazəninin yanına. Üzr istəyər, kömək edəcəyimə söz verərdim. Mütləq, atamı da razı salardım. Şəhərdə nə qədər vəzifəli dostları var... Bircə səhər tez açılsayıdı...

Səhər atam məni tezdən oyatdı, gec yuxuya getdiyimdən gözümü güclə açdım. Təcili şəhərə qayıtmalıydıq. İşdən çağıriblarmış. Yalvar-yaxar elədim ki, mən qalım sonra əmim götirər. Razi olmadı. Hələ bu hadisədən sonra burda qalmağımın heç mümkün olmadığını dedi.

Yol boyu danışmadığımı, kövrəldiyimi görüb söz verdi ki, maraqlanacaq, narahat olmayım.

- Özün də bu biri tətildə gələrsən, qardaşınla göndərərəm sizi kəndə. Kefivi pozma.

Atam hey deyirdi, onlara, əslində, ən yaxşı kömək evdə normal şərait yaratmaq olar. Əmimə tapşırıdı ki, kənd ağsaqqalları bir də işə qarışsın: xəstə qadını incitməsinlər. Az da olsa, təskinlik idi, amma Nazəninin son baxışlarını heç cür unuda bilmirdim. İlk vaxtlarda hətta o baxışların məni təqib etdiyini də düşünürdüm. Qış ayağı Sadəgül də tez-tez yuxularıma girməyə başladı. Yüzə-yüzə üzümə baxıb zariyirdi. Nəsə deyirdi, anlamırdım. Semestrdə dözə bilməyib kəndə getdim. Heç kimə xəbər də verməmişdim. Avtobusdan düşüb çalaçuxurlarına lil dolmuş asfalt yolla nənəmgilə tərəf qaça-qaça üz tutdum. Çay daşları ilə hörülümiş, əhəngini yağış yuyub aparmış hasarların arası ilə sürətlə gedirdim. Hava soyuq, çiçkinli olduğundan çöl-bayırda, yaxşı ki, adam az idi. Hərdən rastıma çıxan qohum-əqraba ilə tələsik görüşürdüm. Elə bil nəyəsə gecikəcəkdir. Qapıya çathaçatda əmidostumla üz-üzə gəldim. Heç qanım isinmədiyi bu qadını hamı loxəbər kimi

tanıyırıdı. Harda bəd xəbər var çatdırar, elə bil ləzzət alardı. Bu dəfə də dilucu hal-əhvaldan sonra şakərindən qalmadı:

- Xəbərin oldu? Nazənin qonşu kənddən birinə qoşulub qaçıdı. Anası kimi! - sözünü deyib girdə, gündən ləkə salmış üzündə sırtıq gülüşlə reaksiyamı gözlədi. Donuq ifadəmdən baş açmadığından, ya hər nədənsə ciddiləşib əlavə elədi:

- Yəziq Sadəgül də qızı qaçandan iki ay sonra rəhmətə getdi. Bəlkə də, acınnan öldü, axı qızınnan başqa heç kimin əlindən yemir, içmirdi...

Boğazında elə bil görünməz yumruq vardi, nə udqunmağa, nə də danışmağa imkan vermədi. Bura niyə gəlməşdim, bilmirdim. Heç olmasa bircə üzr istəsəydim... Gözlərim sancırdı, ancaq ağlaya bilmirdim, yadına Nazəninin ağlamağı düşdü. Kaş eləcə, səssiz, hıçkıraqsız göz yaşım süzüləydi!.. Ən azından bu zavallılara zülm edənlərdən bir balaca fərqimi anladıb, vicdanıma su səpərdi...

- Hə, yadımdan çıxmışdı az qala! Nazənin anasını burda basdırmağa qoymadı. Dedi, heç kimin haqqı yoxdu onun üstündə. Amma əri yaxşı adammış, yoldaşına dayaq durdu, götürdü apardı Əli Bayramlıya. Ora köçmüştülər axı. Ehh, görürsən də, bala, yazılı arvad diriykən də qərib idi, ölüykən də qərib oldu...

- Ay qız, sən niyə gəlməşdin, niyə getdin?!
- qaça-qaça gəldiyim yolu ayagımı sürüyə-sürüyə geri qayıdarkən əmidostum son sözlərini də arxamca su kimi atdı.

«MİRCƏFƏR BAĞIROV BAŞIMI SIĞALLADI...»

«Ulduz» jurnalı yeni layihəyə başlayır: Sələf-Xələf. Müxtəlif sənət adamlarını mən – Aytac Sahəd bir araya gətirməyə çalışacam. İlk qonaqlarımı çox aramadım. Bayıl küləyi məni tərkinə alıb Jurnalistlər binasının «besedka»sında (söhbətgahında) yerə düşürdü. Qarşısında da iki müsahib. Sələf – tanınmış diktör, Əməkdar artist, Prezident təqaüdçüsü Sevda Saleh, xalaf – sevimli teleaparıçı Günay Yelmarqızı. Küləyin səsini batırmaq üçün ucadan danışıram...

- Sevda xanım, bu peşə ilə neçə yaşından yoldaşlıq edirsiniz?
 - Mən radioya 22 yaşında gəlmışəm.
 - Bəs siz, Günay xanım?
 - Mən peşə fəaliyyətinə 18 yaşında qəzətdən başlamışam.

Sevda xanım: Qarabağdan gələndən sonra yəni?

Günay: Hə, 1993-cü ildə Qarabağdan məcburi köçküñ gəlib Bakıda təhsilimi

davam etdirmişəm. Elə birinci kursdan da işləməyə başlamışam.

Sevda xanım: Mən gəncləri sevirəm. Nadir qadınlardanam ki, yaşa dolan qadınlar cavanlara birtəhər, paxıl nəzərlərlə baxsa da, mən elə baxmamışam.

Günay: Əsl peşəkarlarda paxilliq olmur. Çünkü əsl peşəkar öyrətməkdən qorxmur. O, sizin peşəkarlığınızdan irəli gəlir.

Aytac Sahəd: Həm də xarakterdən.

Günay: Hə, həm də xarakterdir.

Sevda xanım: Mən cavanları sevirəm, onlara hər tərəfdən yardımçı olmaq istəyirəm. Gələn gəncləri də həmişə studiyaya aparıb öyrətmışəm.

Aytac: Ancaq, Sevda xanım, təəssüf ki, bu həmişə belə olmur. Nəsillər arası intriqə bir çox sahələrdə olduğu kimi, jurnalistikada da var.

Günay: Bu paxılıq müasir jurnalistlər arasında da olur. Məsələn, mən bir neçə televiziyyada işləmişəm. Çox vaxt televiziyyaya bizdən daha gənc aparıcı gələndə bəziləri bunu problem edirdi, istəmirdilər ki, gələn efirə çıxsın. Efir davası edirdilər ki, mən həftədə üç dəfə, beş dəfə efirə çıxmaliyam. Ancaq mən həmişə deyirdim ki, mənim üçün bir gün də kifayətdir. Mən aparıcıyamsa, həftədə neçə dəfə çıxmığımın əhəmiyyəti yoxdur. Əsas odur ki, bir dəfə də çıxsam, o işin öhdəsindən gələ bilim. Ona görə də gələn gənclərə gücüm çatdığı qədər kömək etməyə çalışmışam.

– Sevda xanım, nə əcəb televiziyanın sehri sizi özünə çəkmədi, məhz radionu seçdiniz? Axi o dövrdə televiziya ilə məşhur olmaq daha asan idi.

– Televiziyyada xəbərləri mənimlə Ramiz Mustafayev oxuyurdu. Məni televiziyyaya rəhmətlik Teymur müəllim aparırdı. Uşaq idim, başa düşmürdüm. Deyirdim ki, yox, mən radionu sevirəm. O da deyirdi ki, radionu niyə? Televiziyyada iki gün işləyən adamı tanıylar, radioda isə ancaq səsini tanıylar.

Günay: Amma radionun öz şehri var və radioda işləmək daha çətindir. Çünkü televiziyyada sənin təqdim etdiyin kadrların vizual həlli var. Radioda isə danışığın, emosionallıq – bir sözlə, hər şey səndən asılıdır.

– Sevda xanım, deyirlər, o vaxt aparıcı olmaq üçün çətin müsabiqələrdən keçməli idin.

– Elədir. Müsabiqələrdən savayı, biz gərək KQB-dən də keçəydik ki, xaricdə adamin yoxdur, dustaq qohumun yoxdur. Amma indi? Yerindən duran, dili pəltək olan, savadı,

mədəniyyəti, tərbiyəsi olmayan adamları efirə çıxarırlar. Oxuduqları materiallarda da nə qədər səhvələr olur. Məntiqi vurğunun nə demək olduğunu belə bilmirlər.

– Günay xanım, deyilənlərlə razısınızmı?

– Əslində, bəzi televiziyalarda bu məsələlərə diqqət yetirilir. Təbii ki, mən bütün televiziyyalar haqqında eyni sözü deyə bilmərəm. Ancaq görünən odur ki, hər yerdə diqqət yetirilmir, biz hələ də efirdə təsadüfi insanlar görürük.

Sevda xanım: O vaxt xüsusi komissiyalar vardı.

Günay: İndi belə komissiyalar yoxdur, ancaq müasir metodlar var. Bəzən efirlərdə Azərbaycan dilinin normalarına tam əməl etməyən, Sevda xanımın da dediyi kimi, məntiqi vurğunun yerini bilməyən aparıcılar olur. Onlar sadəcə olaraq tam bışmədən efirə çıxırlar. Çox güman ki, problem bundan qaynaqlanır. Məsələn, mən tərəfdarıyam ki, aparıcılar efirə müəyyən mərhələlərdən keçəndən sonra çıxsınlar. Mən özüm qəzətdən başlamışam. Üç il qəzətdə işləmişəm, sonra radioda, sonra televiziyyada. Baxmayaraq ki, mənim arzum aparıcı olmaq idi. Amma mən düşündüm ki, aparılığı gedənə qədər mütləq bir yol keçməliyəm, təcrübə qazanıb ondan sonra efirə çıxmaliyam. Jurnalistikaya “525-ci qəzet”dən başlamışam. O qəzeti çox sevirəm. Həmişə deyirəm ki, “525-ci qəzet” mənim mediadakı ata ocağımdır.

Aytac: Jurnalistikada daim aktual olan bir mövzu var. Jurnalist təhsili vacibdirmi?

Günay: Bu suala birmənali şəkildə cavab vermək mümkün deyil. Jurnalistika fakültəsində jurnalistikanın prinsipləri, nəzəriyyəsi öyrədilir. Amma jurnalist təcrübədə yetişir. Təcrübə olmasa, jurnalist tam formalşa bilməz. Bəzən olur ki, jurnalistika fakültəsinə təsadüfi adamlar düşür. Bəzən jurnalistika fakültəsinə düşənlər belə o ixtisası arzulamayanlar olur. Bəzən də əksi olur, arzulayanlar başqa fakültədə təhsil alır. Əlbəttə ki, ilk növbədə istedad önəmlili rol oynayır. Ancaq istedad da hər kəsdə olmur. Ona görə də qeyri-jurnalistika təhsili

alanların içərisində də peşəkar jurnalistlər olur. Belə adamlar isə barmaq sayı qədər az olur. Bir sözlə, mən jurnalist təhsili olmasının tərəfdarıyam, ancaq altından qırmızı xətt çəkərək demək istəyirəm ki, istisnalar həmişə olur.

Sevda xanım: Jurnalisticin yaxşı danışiq qabiliyyəti olmalıdır. Hər yerindən duran jurnalist ola bilməz. İndi elələri var ki, jurnalist adına ləkə gətirir. Heç bir dün-yagörüşü, mədəniyyəti, savadı olmayan jurnalistlər tanıyıram. Onların bir niyyəti var, o da pul qazanmaq. Bir jurnalist yazdığı materiala görə rüşvət alırsa, mən ona jurnalist deyə bilmərəm.

Gunay: Mən elə Sevda xanımın timsalında deyə bilərəm ki, əgər sən peşəkarsansa, öz işinin öhdəsindən gəlirsənsə, yaşlı nəsillə hər hansı bir problem ola bilməz. Şəxsən mən bizdən öncəki nəslin dəstəyini hiss etmişəm. Biz fərqli dövrlərdə çalışsaq da, jurnalistikanın prinsipləri eynidir. Ancaq dövr fərqli olduğuna görə yanaşmalar dəyişir. Bu gün bizim köməyimizə daha çox texnikalar gəlir ki, biz onların hesabına öz istedadımızı, istəklərimizi reallaşdırıa bilirik. O dövrdə bu, daha çətin idi. Ona görə də o dövrün

jurnalistlərinin çiyində daha ağır yük var idi. Onlara daha yüksək peşəkarlıq lazım idi ki, texniki çatışmazlıqlar gözə görünməsin. Bir daha qeyd edim ki, şəxsən mənim özümdən öncəki nəsillə heç bir intriqam olmayıb. Mən ana televiziyada ana xəbər buraxılışında aparıcı olmuşam. Və həmişə məndən öncəki nəslin nümayəndələri məni dəstəkləyib. Heç vaxt məni topa tutmayıblar ki, niyə bu gənc xanım ana buraxılışa çıxır.

Sevda xanım: Ümumiyyətlə, təkcə jurnalistikada yox, hazırkı cəmiyyətdə mən yaşlı nəslə hörmət görmürəm. Adicə bizim diktor kollektivinə gənc qızlar, oğlanlar gəlir. Əvvəl gələn gün özlərini çox mülayim aparırlar. Bir az keçəndən sonra adamın üzünə qarşı deyirlər ki, pensionerlər getsin.

Aytac: Televiziyada görüntü şərtidir, deyirlər. Elədirmi, Günay xanım?

Günay: Görüntü deyərkən söhbət səliqədən gedir. Sən efirə çıxırsansa, səliqəli olmalısan. Bu, sənin tamaşaçıya olan hörmətindir. Burda söhbət ondan getmir ki, sənin gözəlliyyin müasir standartlar səviyyəsində olmalıdır. Kamera səni sevməlidir. Ola bilər ki, sən o qədər də gözəl deyilsən, ancaq efirdə çox gözəl görünürsən. Bəzən də olur ki, adı həyatda baxırsan, çox gözəl bir xanımdır, ancaq efirdə gözəl görünmür. Təbii ki, görüntünü sənin danışiq tərzin, efir etikan və s. tamamlamalıdır.

Sevda xanım: Ancaq bizim dövrümüzdə televiziyaya diktor götürəndə ən gözəl qızları seçirdilər. İndi ən kifirlər də aparıcı ola bilir. Mənca, efirdə gözəl adamlar olmalıdır ki, baxanda sənə xoş gəlsin. Məni hazırlıda ən çox əsəbiləşdirən qadın aparıcıların geyimləridir. Abırsız geyimlərlə efirə çıxırlar. AzTV kanalı digər kanallara nisbətən abırlıdır. Bəs o birilərdə rəhbər işçilər məgər aparıcıları görmür? Baxırsan paltara, qolun biri var, o biri yoxdur.

- Bu gün müasir aparıcılardan kimi bəyanırsınız?

- Elə birinci Günayı. Hazırda Ülkər Qasımovanın oxumağı xoşuma gəlir. Əl

hərəkətləri də oxunuşu tamamlayır. Bir də Xanım Yadigarlını bəyənirdim.

- Günay xanım, bu gün kişi həmkarlarınızdan kimlərin fəaliyyətini bəyənirsiniz?

- Hazırda ən çox bəyəndiyim kişi aparıcısı AzTV-də Rüfət Həmzəyevdir.

- Deyirlər, diktorların yaxşı səsi olur, ya aşkar, ya xəlvət oxuyurlar, Sevda xanımın səsi var?

- Uşaq vaxtı mən, bilirsiniz, necə oxumusam? Pionerlər evində rəqsə gedirdim. O vaxt olimpiadalar olurdu. Olimpiadaların birində çıxıb oxudum. On beş yaşımdan sonra səsim tutuldu, oxuya bilmədim. Elə gözəl səsim vardı ki. Özü də "Durnalar"ı oxuyurdum. Amma o vaxt "Durnalar"ın sözləri indiki kimi deyildi, sözləri sonradan dəyişdilər. O vaxt mənim səsimi Həqiqət Rzayevanın səsinə bənzəirdilər. Yadimdadır, Mircəfər Bağırov mənim oxumağımı eşidəndə dedi ki, o uşaq kimdir elə? Gəlin Bağırovdan bir söhbət danışım sizə. Mənim ata evim Filarmoniyanın qabağında idi. Bağırovun evi də indiki İncəsənət muzeyində idi. Onu işə gedib-gələndə gördük. Mən bir gün qərara

gəldim ki, ona salam verəcəm. Hazırlaşmışam, gəlib tinin ucunda dayanmışam ki, ona salam verim. Təngnəfəs tində dayanıb dedim ki, salam, yoldaş Bağırov. O da cavab verdi ki, əleykuməs-salam, qızım. Hələ mənim başımı sıqalladı da. İndi bunu gəlib məktəbdə qızlara danışdım, inanmadılar, dedilər, sən kimsən ki, Bağırov sənin salamını ala.

- Günay xanım, sizin səsiniz varmı?

- Mənim genimdə qarabağlı qanı var, ona görə «slux» məndə yaxşıdır, musiqini sevirəm. Səsim də var bir balaca.

- Sevda xanım, o vaxt aktrisalara, diktörlərə tamaşaçılar tərəfindən qalaq-qalaq məktubların gəldiyi deyilir. O məktublardan sizə də gəlirdimi?

- Əlbəttə, çox alırdım. Mənim adıma şeirlər yazılıb.

- Yoldaşınız qısqanmındı bəs?

- Yox. Yoldaşının qısqanlığı yaşa dolandan sonra başladı (gülümşəyir).

Bilirsiniz, qocalıq pis şeydir, çox pis (Sevda xanım fikrə gedir, çox güman, o günləri xatırlayıır, külək də getdikcə şiddətlənir)...

Aytac Sahad

Vahid ASLAN**SEVGİ NAĞILI**

Gözlərim elə ki rəsmini çəkir,
Saçını üzünə çox da dağıtmalı!
Sənə soyuq olar, ürəyimə gir,
Uzanıb sinəmin üstündə yatma!

Dodağın gecənin işıqlarıdı,
Söndürə bilmirəm, yanır, alışır.
Zamanın içində gecə yarıdı,
Ovcumun içində əlin danışır.

Yanağın allanıb qaynar öpüşdən,
Bir az yana dönüb xumarlı başın.
Bulaqdı, qaynayır dağın döşündən
Sinəndən süzülən gözünün yaşı.

Sonsuzluq içində nağıl kimiyik,
Arzular qanadlı, xəyallar şirin.
Mavi göy üzündə üzən gəmiyik,
Yelkəntək qıvrılır bulud əllərin.

Ömürdən o tayda qalıb qayğilar,
Qayğilar içində ağrı-acılar...
Yox, biz istəmirik bitə nağıllar,
Yox, biz istəmirik səhər açıla...

BİR QƏDƏH SÜKUT

Xatirələr yaşayar
Hər döngədə, hər tində.
Kim bilir, daha nə var
Yolların qismətində.

Bir qədəh sükut içir
Darıxanda küçələr.
Bəzən yollardan keçir
Ürəyindən keçənlər.

Bir tikə ümid saxlar
Yolların köndələni.
Ötən illərdə axtar
Ömürdən kəm gələni.

BİR OVUC NİDA

Bu gün hər yer kədərlidi,
Üşüyən yarpaqlar
Özünü dəlicəsinə küləyə çırpır,
Göy üzündəki buludlar
Doğulmaqda olan şeirimin
Ən ağrılı misrası kimi qırvılır,
Ayaqlarını sürüyən qoca kimi
Yorğun görünür yollar,..
Bu ara telefonuma ismariş gəlir.
Bu nədi belə?..
Hər sözün sonuna
Nida qoymusan!
Bu nidaları yiğsam, ovcum dolar!
Nidalara baxdıqca
Bildim ki, darixırsan;
Yenə də gözlərini ovcuna sıxıb
Hıçqıran pəncərədən
Yollara baxırsan....

BİR BULUD VER

Təkliyimlə qol-qola
Çıxmışam sonsuz yola.
Bir bulud ver, nə olar,
Minim, çapım, İlahi!
Köksümdəki qan yeri
Ümidimin dan yeri.

Məni ovudan yeri
Necə tapım, İlahi?!

Bir can ver, həyan olsun.
Halımı duyan olsun.
Bir eşqə ünvan olsun
Könül qapım, ilahi!

SOYUQLUQ

Hələ eramızdan əvvəl
Havalar çox soyuq imiş,
Göy üzünүн yağmuru sərt,
Günəşti də xəsis imiş...
Bu sərtliyin,
Xəsisliyin acığına
Yer üzündə adamlar mərd,
İsti imiş.
Bir-birini mərhəmətlə,
Məhəbbətlə isidirmiş.
Tamah yoxmuş, hiylə yoxmuş,
İndi isə...
Havalar istiləşibdi,
Adamların mərhəməti,
Ədaləti yoxa çıxıb.
Görürsən ki, adamların
Qəlbi soyuq, ürəyi daş.
Görürsən ki,
Adamların məhəbbəti,
Ülviyəti, sədaqəti
Buza dönür yavaş-yavaş...

BİR ŞAIR KÖÇ ETDİ

(Xalq şairi Musa Yaquba)

Bir şair köç etdi əbədiyyətə,
Bir yarpaq da düşdü söz budağından;
Ayrıldı,, dərd verdi o, təbiətə,
Necə ki ayrılır bağban bağından.

O, nəgmə içirdi bulaq gözündən,
O yaxşı bilirdi daşın dilini;
Hər dəfə endirib gøyün üzündən
Misraya düzürdü quşun dilini.

Doğması bilirdi qayalar onu,
Əlləri minillik mamır kimiydi;
Hərdən dərələrdən salıb yolunu,
Hərdən zirvələrə qalxan çəniydi.

Çaylar tanıyırdı onun səsini,
Hərdən kiri yirdi, hərdən coşurdu;
Hərdən də unudub öz nəgməsini,
Tənha bir ağaca nəgmə qoşurdu.

Yaxşı tanıyırdı qoca dünyani,
Bilirdi ona da etibar yoxdu;
Gözündə heç idi şöhrəti-şanı,..
Onu sevdiyinin həsrəti yaxdı.

Həqiqət axtaran bir uşaq idı,
Tərəzi kimiydi uşaq gözləri;
Hiylədən, yalandan o, uzaq idı,
Qəlbinin şəkliydi şeiri, sözləri.

O getdi...
Hıçkırdı sisqa bulaqlar!
Yarpaqlar küləyə çırpdı özünü!
Mamırlı qayalar, dumanlı dağlar
Hər gün oxuyacaq onun sözünü!

YAĞIŞI SEVİRSƏN

Mənim otağında kitab qoxusu,
Sənin otağında yasəmən ətri;
Sənin gözlərinin qaçıb yuxusu,
Mən yaza bilmirəm sonuncu sətri.

Mənim otağında payız fəslidi,
Sənin otağına yaz gəlib artıq;
Sənin arzuların gül nəfəslidi,
Mənim duyğularım köhnəlib artıq.

Mən şair babayam, bir az əhlikef,..
Sən isə uzanan romantik gecə!
Nə qədər söz verib aldatmışam, eh,..
Yenə inanırsan mənə eləcə.

Nə sözlər yaxamdan əl çəkən deyil,
Nə sən, yatmayacan səhərə kimi.
Tək bircə misralıq aşırı qalıb,
Mənim otağimdən şəhərə kimi.

... Yağış səsi gəlir bayırdan hələ,
Bəlkə, pəncərəmdə hıçqıran sənsən!
Yağışa qoşulub gəlirəm, gözlə!
Bilirəm, yağışi sən də sevirsən!..

KƏDƏRLİ FRAQMENTLƏR

I

Budur, asfalt yoldan endim dərəyə,
Ayağım torpağa dəydi, sevindim!
Budur, birinci ev-qapısı bağlı,
Belə görməmişdim axı bu kəndi...

Bu da növbəti ev – növbəti kədər!
Həyəti ot basıb, çıçırlar itib;
Bir ağac kölgəsi düşüb yoluma,
Sanki ağacda da tənhalıq bitib...

Hani pəncərədən boyunan qızlar,
Hani dəliqanlı cavanlar, hani?
Dağlar həmən dağdı, başında qar var,
Gəl indi ot basan yolları tanı...

Ay köhlən babalar, yuxa nənələr,
Hara qeyb oldunuz, hara getdiniz?
Qapısı qifilli evlərinizlə
Bu kəndi necə də yoxsul etdiniz!

II

Sən demə, kənd köçüb qəbiristanlığa,
Burda evlərdən çox qəbir daşı var;
Bu qəbir nə yaman yaşa dolubdu,
Görən, bu qəbirin neçə yaşı var?..

Alaq otları da... adam boydadi.
Bu hansı tərəfdi, azıb qalmışam;
Bu kimsə?..
Tanişdı adı, soyadı,
Danışır: – yaxın gəl, unudulmuşam!

Babam!
Tapanmiram!

Nənəm!
Hardasan?
Bəlkə, görürsünüz məni, hay verin!
Deyirəm,
Bir zaman köçəndə daşa
Gözü yol çəkirmiş bu şəkillərin...

Boyuna baxıram qəbiristanlığın,
Gör necə böyüüb,
Heyrət edirəm!
Son dəfə nə zaman gəlmışdım axı,
Ay ata!
Qəbrini tapa bilmirəm!..

KƏND ADAMLARI

Bir az geniş atar addımlarını,
Bir az da başını torpağa əyər;
Əlləri belində çarpaz dayanar,
Nimdaş pencəyini külək yelləyər,..
Çıçırlar tən gələr ayaqlarına,
Düşər arxasında şəkil kölgəsi.
Bulaq nəğməsitək süzülüb gedər
Hərdən dodağında piçilti səsi.
Hərdən papağını başından alar,
Pencəyin ucuyla silər tərini;
Arada daş üstdə bir az oturar,
Yollarla bölüşər dərdi-sərini.
Hərdən də boylanar lap uzaqlara,
Dağları görünçə gözü sevinər.
Dərd nədi,.. hamısı çıxar yadından,
Daha nə sixilar, nə də deyinər;
Dağları görünçə inamı artar,
Daha da sərt atar addımlarını;
Mən belə görmüşəm kəndi bir zaman,
Belə tanımişam adamlarını.

MƏNİM ŞEİRLƏRİM

Dağlardan yazmışdım, oxuyarsınız!
O bulaq üstüdü, qaya altı;
Birdən oxuyanda qışqırarsınız,..
Mənim şeirlərim – bir piçiltidi.

Bulaq nəğməsidə, yağış səsidi,
Külək yırğalayan yarpaq kimidi;
O, kövrək duygular təranəsidi,
O, sevən ürəyin sarı simidi.

Onun ürəyinə girin, adamlar!
Yetər hamınıza odu, istisi;
Onun gözlərini görün, adamlar!
Onun gözlərində uşaq sevgisi...

Paxılıqlı istəmir, xəyanət bilmir,
O gözə görünmür kin olan yerdə;
O harda insanlıq varsa, sevinir,
O yoxdu yalançı din olan yerdə.

İşiq qanadlıdı – alışan, yanın...
Məkanı göylərin sonsuz qatıldı;
Tanrısı onunla danışlığı an
Mənim şeirlərim – bir piçiltidi.

SARIŞIN MƏLƏK

Kimsə dedi ki, dənizdə adam batıb. Bir az əvvəl cimərlikdə özlərini arxayın-arxayın günə verən sanatoriya sakinləri indi həyəcan və təşviş içindəyidilər, sahildə aləm dəymışdı bir-birinə. Kişilər əl-ələ verib ürəksiz-ürəksiz suya girməyə hazırlaşırırdılar. Yaşlı ərəvəndə motorlu qayığı işə salmağa tələsməyən dalğılara nəsə izah etməyə çalışır, bir qədər aralıda qumun üstündə atılıb qalmış qadın paltarlarını və əşyalarını, yaxındakı ağ köpüklü ləpələrin çırpıldığı qayalıqları göstərirdilər.

Uşaqlar analarının həyəcanlı təkidiylə sudan çıxaraq həndəvərdə üzүyə-üzüyə boyunlarını büküb nə baş verdiyini fərli-başlı anlamasalar da, hələ də dil-dil ötən, arabir fikrini dəyişib qaş-gözünü turş alça yemiş adam kimi əyən dolu bədənli yaşlı qadının sözlərinə qorxa-qorxa qulaq asırdılar.

– Öz gözlərimlə gördüm, – yaşlı qadın əlindəki bükülü gün çətirini həyəcandan tez-tez qalxıb-enən sinəsi tuşuna qaldırıb qayalıqlara tərəf tutdu. – Bax o tərəfə getdi, abrıma and olsun, burda soyundu... sonra qaça-qaça o qayalıqların arasına girdi... Ağbəniz bir qadın idi... yox... deyəsən, sarımtıl idi... hə, sarımtıl... Elə görən kimi nəsə gözüm su içmədi ondan... ordan üzə-üzə getdi... Şimal tərəfə... Hələ də yoxdu...

– Burda dincəlir? – ucaboy cavan dalğıc soruşdu.

– Yox, yox, – yaşlı qadının əri tələsik cavab verdi. – Mən onu birinci dəfəydi görürdüm... Cox gözəl idi. Ağappağ baldırları vardi...

Kamran NƏZİRLİ

(Bunu deyəndə arvadı tərs-tərs ərinə baxdı, az qala yetmiş haqlamış kişi, deyəsən, onu tamam unutmuşdu!).

– Bəlkə də, xariciydi! – arvad bu dəfə laqeyd-laqeyd dodaqlarını büzdü. – Allah bilir, hansı yuvanın quşudu... Qırılmışlar... dəniz görüblər bəyəm? Gəlirlər, görməmiş kimi... bizə də problem yaradırlar... (Bunu da elə tonda dedi ki, guya dalğılara ürəyi yanırıdı).

– Yox, yox, qətiyyən xariciyə oxşamırdı! – bayaqdan qıraqda duran orta yaşlı bir kişi etiraz elədi. – Xarici qadınlar gözəl olmur. Mən onu bura gələndə gördüm. Soyunanda da gördüm... Bizimkilərə daha çox bənzəyirdi.

– Tək gəlmışdı? – yaşca nisbətən daha böyük görünən dalğıc soruşdu.

– Vallah, deyə bilmərəm... – orta yaşlı kişi çiyinlərini çekdi. Onun yanındakı nisbətən cavan qadın (görünür, arvadıydı!) ədalı-ədalı dilləndi:

– Yiyəsi yoxdu da! Olsayıdı, o cür gözəl qadını tək buraxardı bəyəm?!

- Xalxın qızı haqqında ağıziva gələni danişma! – orta yaşılı kişi qadına çəmkirdi.

- Heç qızı oxşamırdı! – bayaqkı dolu bədənli yaşılı qadın ağızını yenə büzdü, sonra ərinin əlindən tutub hikkəylə dala çəkdi, əlavə elədi. – Mən oxumuşam, bilirəm, belələri mələk cildinə girirlər, kişilərimizi suyun altına dartıb aparırlar ki, bizdən intiqam alsınlar... Bəlkə də, o, sultı dünyanın məkrili kaftarıdı... Gəlib ki, kimisə özüylə aparsın... Hə, hə, görmürsüz, hava da tutulur... Onlar həmişə cildə girəndə hava qaşqabaq tökür... Burulğan yaradırlar da... Sarışın köpəyin qızı!

Qadın ərinin əlindən bərk-bərk tutmuşdu, elə bil yüz ildi itirmişdi, indicə tapmışdı, qorxurdu ki, yenə kimsə gəlib aparar. Arvadın əli bumbuz olmuşdu. Kişi gördü ki, arvadı əsir, ikiəlli yapışdı arvadının əlindən, möhkəmcə sixdi:

– Sakit ol, əzizim, – dedi. – Mən burdayam, heç hara getmirəm...

– Nəsə, heç xoşum gəlmir bu işdən, – yaşılı qadın az qala ağlamsındı. – Pis əlamətdi... Mən o sarışın mələkdən qorxuram...

Cavan oğlanlardan biri başını bulayıb gülə-gülə dalçıqlara tərəf yeridi:

– Qardaş, mən də onu gördüm, – dedi. – Mələk-zad deyil... Cavan qız uşağıydı... Sarışın saçları vardi. Elə mən yaşda olardı. Bəlkə də, məndən balacayıdı... Məktəbliyə də oxşayırıdı, amma əndamlıydı. Deyəsən, üzə də bilirdi... Cox uzağa getdi və gözdən itdi...

Fərziyyələr, təsvirlər, həqiqətlər... yaşayış-yaşaş ayrı yön alırdı. Axırda hər şey (hadisənin özündən başqa!) haçalandı – kişilər naməlum sarışın qadına heyran olduqlarını açıq-aşkar etiraf edirdilər, qadınlar isə rəhmlı və ədalətli olduqlarını nümayiş etdirməyə çalışsalar da, amansız qısqanlıq hissələrini boğa bilmirdilər.

Hava günəşli, dəniz sakit idi. Ləpədöyəndə o tərəf-bu tərəfə qaçan cavan kişilər gah əllərini uzaqda görünən qaraltırlara uzadır, gah da dalçıların yanına yürüür onlara öz köməklərini təklif edirdilər. Dalçılar motorlu qayğı işə salıb naməlum istiqamətə

üzəndən az sonra polis gəldi, sahibi bilinməyən pal-paltara baxa-baxa batan qadının yaşıını təyin eləmək istədi.

– Qırmızı xalat geyinibsə, cavan qadındı... – polis Mizildadı.

– Yox, cavan deyil, nə cavan? Görmürsən çətirini? Belə çətiri, adətən, yaşılı qadınlar götürür! – qadılardan biri düzəliş verməyə çalışdı.

– Bu şap-şaplar... sanatoriyanındı? – polis onunla birgə «hadisə yerinə» gələn sanatoriya inzibatçısından soruşdu.

– Bizdə belə şap-şaplar olmur... – inzibatçı dedi. – Yəqin, özüylə gətirib...

– Qəribədi... – polis başını qaşdı.

– Cox qəribədi, – bayaqkı dolu bədənli yaşılı qadın da təsdiqlədi. – Məgər belə ölçüdə olan şap-şapları cavan qadın geyə bilər? Görmürsüz, nə boydadı? Mən deyəndi, o, məkrili su mələyidi, cildə girib!

– Hmm... – polis şübhəli-şübhəli başını tərpətdi və sonra o biri şeyləri araladı. – Ağ məxmər dəsmal, qara çanta...

Birdən təəccübələ:

– Bu da onunkudu? – deyə bayaqdan qadınların nəzərindən qaçan dəsmalın arasındaki qırmızı lifçiyi götürüb qaldırdı və kinayə ilə gülümsədi.

Qadınlar özləri çımərlik paltarında olsalar da, ayıb şey görmüş kimi ağızlarını tutub heyrətləndilər, kişilər maraq dolu baxışlarını gizlədə bilmədilər, çox güman ki, naməlum qadının iri döşlərini göz öünüə gətirirdilər. Dolu bədənli yaşılı qadın polisin damarı altına girməyə çalışdı, dili gicisə-gicisə dedi:

– Lüt girib suya! Düzü, bayaq dilim gəlmədi deməyə, hə, hə, lüt id... And olsun abrıma, deyirəm, qurşağa kimi lüt id...

– İndikilər lap aq eləyib! Görürsən, sən Allah?! – orta yaşılı o biri qadın dilləndi. – Heç su mələyi bu qələti eləmir! (bunu elə ədayla dedi ki, guya o, su mələklərini həftə səkkiz, mən doqquz görən adamdı!).

Qadın yenə başladı abır-həyadan danişmağa:

– Elə belələridi də ailələrimizi dağıdan! Onu görüm heç sağ-salamat çıxmasın!

- Qarğış eləmə, bacı! - qırqaqda duran eynəkli kişi dilləndi. - Bəlkə, heç onunku deyil?!

Polis sanki əl-qolun çirməyib işin qulpunu tapan adam kimi hökm elədi:

- Camaat, mane olmayın!.. Qoyun işimizi görək...

Sahildəki cavan kişilərin, demək olar ki, hamısı suya girmişdi. Uşaqlar qorxa-qorxa, qadınlar isə bir qədər maraqla, bir qədər də qısqanlıq hissiylə axtarış aparanlara tamaşa edirdilər.

Naməlum qadını çox axtardılar. Tapmadılar. Gün sarısında sahildən əl-ayaq kəsildi. Kişi lər heyiflənə-heyiflənə, qadınlar nigaran-nigaran, uşaqlar isə heç nə baş verməmiş kimi oynaya-oynaya sanatoriyaya qayıtdılar.

Polis «baş vermiş, lakin üstü açılmamış qəribə hadisə» barədə öz rəisinə məlumat verdi, sonra dəlil-sübut olaraq naməlum qadının şey-şüylərini torbaya yiğdi və günəş batanda sahil boyunca qayalıqlara tərəf getdi.

Üç tərəfdən hasara alınmış, bir yanida qayalıqlarla əhatə olunmuş sanatoriya kənddən çox da uzaqda deyildi; nisbətən alçaq qayaların quru ətəyi kənd yoluna dirənirdi, ordan kəndə iki dəqiqəyə çatmaq olardi. Hündür qayalıqlar adam boyuna kimi suyun içindəydi, uzaqdan-yaxından apaydin görünürdü. Ləpələr qayalıqların üstünə çırpılırdı, hərdən dalğanın gücündən su lap qayaların başına sıçrayırdı. Burda çox nadir hallarda adam olardı, sanatoriyada dincələnlər üçün də, yaxındakı kənd camaati üçün də əlverişli çımrilik yeri deyildi. Heç kimin ağlına gələn yer olmasa da, bəzən yay aylarında gördürün, kənd uşaqları qayalıqların başına dırmaşır, ordan ya suya tullanır, ya da qarmaqla balıq tuturdular.

Çimərlikdə hay-küy qopmamışdan bir az qabaq iki qarabuğdayı uşaq evdən çıxıb qayalığa tərəf getdi. Bura onların sevimli yeriyydi, düz şiş uclu qayanın başına dırmaşıb ordakı yastı yerdən suya tullanmaq isteyirdilər. Birinin əynində ağ, o birinin

əynində isə qara tuman vardı, on-on iki yaşları olardı.

- Alə, diyan da, qabağa nös qaçırsan? Gözlə məni... - ağ tumanlı oğlan yuxarı dırmaşan qara tumanlıya səsləndi.

- Tez eləginən, istidən bişirəm... - qabaqda gedən qara tumanlı dedi.

Qayanın başına dırmaşdilar, ordan yerə baxanda adamın başı gicəllənirdi, amma uşaqlar öyrəşmişdilər. Birdən qara tumanlı oğlan gözlərini bərəldib: «Alə, alə, ora bax, ora bax!.. Aaaaaaa... bu ki bizim ingilis dili məllimidi, Mələkxanım!!!» - ağ tumanlıya piçıldı. Hər ikisi üzüqöyli sərələnib yerindəcə dondu; sonra ehmalca yerlərini rahatladılar, daşların arasıyla qayanın ortasındaki yastı yerdə uzanıb özünü günə verən sarışın saçlı heyrətamız məxluqa baxmağa başladılar.

Onlar hələ heç vaxt lüt mələk görməmişdilər. Görünür, elə sarışın mələk də ilk dəfəydi yeniyetmə baxışların qurbanı olmuşdu (görəsən, o mələk uşaqların baxışlarını

duymuşdu, ya duymamışdı?) - gözlerini yumaraq gah günəşə, gah da dənizə sarı çəvrilirdi, arabir ağappaq yalnız baldırlarına sıqal çəkə-çəkə (zalim qızı elə bil qəsdən uşaqlara yaniq verirdi!) üzünü göylərə tutub xumarlanırdı. Necə oldusa, sarışın mələk gözlərini açdı, yanpörtü uzananda lüt əndamını acgözlüklə yalayan iki cüt gözü gördü, gülə-gülə, nazlana-nazlana yerindən qalxıb qayanın başından özünü suya atdı. Oğlanlar bir göz qırıpında qayanın başına cumdular və tərəddüd etmədən qızın dalınca suya tullandılar...

Ertəsi gün qəzetlər yazmışdılardı ki, Bakıda əimərliklərin birində iki məktəblı oğlan uşağı müəmmalı şəkildə boğulub. Bu, o əimərlik idi ki, orda heç vaxt burulğan olmurdu, orda suyun səviyyəsi də dizdən yuxarı deyildi. O əimərlik idi ki, hər tərəfi qapalıydı, hündür hasarlarla əhatələnmişdi, orda yalnız sanatoriya sakinləri əimərdilər. Qəribəydi ki, polis həmin əimərlikdə hələ də o naməlum qadın paltarlarının sahibini axtarırdı.

DARÇIN XALA VƏ QƏBİRİSTANLIQ

(“Karantin hekayələri” silsiləsindən)

Arvadım dedi ki, qonşu Darçın xala yorğan-döşəyə düşüb, mən də “Azza”dan bir qutu şokolad və “Seylon” çayı alıb getdim ona dəyməyə. İçəri girəndə gözlərimə inanmadım: Darçın anası Limonla maskasız-filansız oturub nərd oynayırdı. Məni görən kimi ikisi də dərhal maskasını taxdı. Darçın xala nədənsə incimiş kimi görünürdü. Arvad durub qonaq otağına keçdi, mənə işarə elədi ki, gəl dalımcə. Anasına da ərkələ “çay dəmlə!” dedi, sonra keçib oturdu məşhur kreslosunda, qarşı tərəfdəki kreslonu da mənə göstərdi:

- Əyləş, Mirzə, - dedi, - yaxşı gəlmisən! Səninlə işim var!

- Şükür Allaha, Darçın xala, yaxşısan, maşallah!

- Səndən bərk incimişəm, Mirzə! Eşitdim məni öldürmüsən?

- Əstəğfürullah! Mən Əzrayılam?

- Əlbəttə, yox! Amma yazmışan ki, Darçın xala öldü. Utanmırısan? Məni niyə öldürürsən? Heç olmasa karantin bitənə kimi mənə dəymə. Görmürsən işlərim çoxdu?

(Rəhmətliyin qızı, doxsan yaşın var, daha bundan sonra nə işin qalıb ki? Bəlkə, heç karantin də bitmədi, hə?)

- Darçın xala, vallah, mən elə yazma-mışam. Sizi camaat öldürmüştü, mən diriltidim.

- Camaata nə var e! Onlar ölməli adamı öldürməzlər! Onların işi-gücü ölməz adamları öldürməkdə.

(Şükür Allaha, arvad, deyəsən, yumşaldı!)

Araya qəbiristanlıq sükutu çökdü. Mən gözümün ucuya arvada baxırdım, görün, bayaqkı mismiriği itib getdi, ya yox. Hə, mismiriq yox olub getmişdi, arvadın üz-gözünə yavaş-yavaş nar çiçəklərinin rəngi qonurdu.

- Heç vaxt “qadın öldü!” yazma! – arvad ayaqlarını bir-birinin üstünə aşırıb siqaret götürdü. – Qadınlar ölmür, bildin?

- Elədi, elədi, - qeyri-ixtiyari başımı tərpətdim.

- Lap doxsan, yüz yaşında da olsalar, onlar ölmürlər. Onları öldürürlər. Ölən yalnız kişilərdir, kişilər.

İstədim başımı yenə tərpədəm, başım tərpənmədi; bilmirəm, deyəsən qurumuşdum, donmuşdum, ya da elə tok vurdum məni birdən-birə. «Bu nə danışır? Arvadın, deyəsən, başı...»

- Başım-zadım xarab olmayıb (elə bil ürəyimdəkiləri oxuyurdu zalim qızı!), hər şeyim yerindədi, arxayın ol. Amma bu gecə yuxumu qarışdırılmışam, adam istəyirdim ki, ona danışam. Yaxşı ki, gəldin!

- Xeyirliyə, Darçın xala.

- Bilmirəm, xeyirdi, ya yox, yuxuda qəbiristanlıq görmüşəm. Axi mən qəbiristanlıqdan çox qorxuram.

(Vay, vay, vay! Elə mən də bayaq bilmədən qəbiristanlıq adı çəkdirim!)

Arvadın üzünə dərhal xəfif kədər qondu. Dərindən “ah” çəkib nəyəsə heyifslənirmiş kimi davam elədi:

– Yuxuda Mark Tvenlə Tom Soyeri qəbiristanlıqda görmüşəm...

Məni şit gülmək tutdu, özümü güclə saxladım.

– Hə, hə, elə baxma, doğru deyirəm. Zarafat da eləmirəm!

– Ay arvad, Mark Tven hara, sən hara?

– Eşit, gör nə deyirəm: görürəm gecədi, mən də qəbiristandayam, dizəcən ot-qanqal basmış köhnə bir qəbiristanlıqdı. Birdən uçub-dağılmış qəbirlərin arasından iki adam çıxır – biri qocadı, biri də uşaq; birinin əynində ağ kostyum, ağzında da trubka, uşaq isə cindir içində, başında da köhnə kepka, dərhal tanıdım: Mark Tvenlə Tom Soyer idi. Markı biglərindən və ağ kostyumundan tanıdım, hə, hə, çəliyi də vardı, mənə tərəf gəlirdilər. Hövlləndim.

(Əstəgfürullah! Bu arvad nə sayıqlayır belə?)

– Yox, yox, sayıqlamıram, Mirzə, – arvad yenə ürəyimdəkiləri oxudu. Əməlli-başlı sehrbaz imiş e, xəbərimiz yoxmuş!

– Hə, görürəm, Mark Tven dağılmış qəbirləri bir-bir Toma göstərir, nəsə hirsli-hirsli deyirdi, eşidə bilmirdim. Birdən külək qopdu, çöl itləri başladılar hürüşməyə, bayquşlar uladı. Mən də qorxudan əsirəm, amma nə Mark, nə də Tomun vecinə deyil. Nəsə, ara sakitləşəndən sonra görürəm ki, bir zəncidi, ya da ərəbdi, yoxsa hindudu, adı da Co, əlində fənər bizim bir həkimlə içərisində kəndir və bel olan əl arabası gətirdilər, başladılar qəbirlərdən birini qaz-mağşa. Qazdılara, qazdılara, nə çıxsa yaxşıdı: mənim meyitim!

Kolların arasında gizlənən Mark Tvenlə Tom Soyer piçıldışdır: «Bu ki Darçın xaladı!» İnan Allaha, ətim ürpəşirdi, mən diri ola-ola, özümü ölü görürdüm. Həm də öz-özümə gülürdüm ki, nə yaxşı, qıraqdan bu dəhşətli səhnəni seyr edirəm, olməmişəm. Amma onlar mənim kəfənimi yırtıb bar-mağimdakı brilyant üzüyü götürdülər. Qaç-mağ istəyirdilər ki, Markla Tom qışqırdı: «Dayanın! Hara? Bəs bu yazıq arvadı belə qoyacaqsız? Adam bu qədər insafsız olar?

Qoyun qəbrə, basdırın, yoxsa...”

Onlar, deyəsən, Markın əlindəki çəlikdən qorxdular, elə bildilər silahdı, dərhal meyiti yenidən basıldılar.

Araya yenə qəbiristanlıq sükütu çökdü. Mən lap donub qalmışdım. Arvad elə nəql edirdi ki, elə bil yuxunu yox, olmuş bir əhvalatı danişirdi. Bimirdim nə cavab verim, axırda dedim:

– Vallah, mən yuxu yozan deyiləm. Çox qəribə yuxudu, Darçın xala. Bilmirəm, nə deyim.

– Mən bilişəm, – arvad yenə bir siqaret yandırdı. – Ruhlar bizim qəbiristanlıqlardan narazıdır. Onlar səliqəsiz, pintlə və pis haldadı. Mən Fəxri Xiyabani demirəm, ora yaxşı baxırlar. Qalan bütün qəbiristanlıqlarımız pis gündədi, əyri-üyrü, səliqəsiz, nə bilim, qaydasız başdaşları... Ona görə də ruhlar narazılıq edirlər. Bu bir. İkincisi, Mark Tveni və Tom Soyeri görmək o deməkdi ki, hamı oləcək: qoca da, uşaq da, məşhur da, məşhur olmayan da... İntəhası gərək abırlı oləsən, qoy sənə “rəhmət” oxusunlar, “lənət” yox! Bax onlar ona görə “rəhmət” qazanırlar ki, oluləri soyan qudlurları məcbur edirlər ki, onu ədəb-ərkanla dəfn eləsinlər. Üçüncüsü də budur ki, o zənci, ya da ərəb, nə bilim, hindu Co var e, bizim əczaçı tayfası ilə əlbir olub soyğunuluq edir, bu da bir əlamətdi.

– Nə əlamətdi axı?

– Pandemiyanın əlaməti!

– Ay arvad, bekar qalmışan e!

– Bekar niyə qalıram, hazır münəcciməm, münəccim! Eh, sən də vaxt tapdın məni öldürməyə!

Qəflətən mətbəxin qapısı tappılıyla açıldı, Limon xala ağızında maska bizə çay gətirirdi.

QOL SAATI

*Hekayə İkinci Vətən müharibəsinin
yeganə qadın qəhrəmanı Arəstə
Baxışovaya ithaf olunub.*

Dağların arxasından alov topları kimi atılan mərmilər, top atışları ordumuzu zərrə qədər də qorxutmurdu. Hava çiškinli, soyuq və küləkli idi. Cəld, çevik hərəkət etdiyimizdən soyuğun hiss etmirdik. Damarlarda sürətlə axan qanın bədənə ötürdüyü istiliyindən üstümüzdə qalan paltaları da çıxartmaq istəyirdik.

Hərbi hissədən xeyli uzaqda – düşmənin nəzarəti altında olan torpaqlarımıza yaxın ərazidə şiddetli atışmalar davam edirdi.

Birlikdə olduğumuz komandanadan xeyli əsgər qabaqda döyüşürdü.

– Nəçə nəfər var orda, Fərid?

– Əsgərlərin dəqiq sayını mən də bilmirəm, bir komandirimiz, üç gizirimiz də ordadır.

– Başqa?

– Qalanları hamısı əsgərlər, könüllü gələnlərdir... aramızda tək həkim, həm qadın sənsən.

– İtkilərimiz olur, xilas edə bilmədiklərim olur... onların həyatda qalmaları üçün var gücümə çalışıram.

– Neynəmək olar, biz sevdiklərimiz üçün, Vətən üçün hər şeyə hazırlıq. Bildiyim qədər, könüllü gəlmisən, hə?

– Bəli, müharibə başlıyandan özümə yer tapa bilmirdim... hər dəfə şəhid xəbərləri alanda gözümə yuxu getmirdi. Bəzən bir neçə nəfəri xilas eləmək üçün tək bir nəfər də kifayət edir. Uşaqlıqdan atasız böyümüşəm, övladlarım da atasız böyüyürələr, bu acını yaşamışam və istəmirəm burda olan gənc ataların övladları da mənim yaşadıqlarımı

Xavər SƏFIYEVƏ

yaşasın. Şəhidlik uca zirvədir, amma o boşluq ki var... onu söznən ifadə eləmək çox çətindir.

Qismətimizdə nə varsa, o da olacaq, təki torpaqlarımızı geri ala bilək.

Araya sükut çökmişdə.Yaxınlardan gələn atəş səsləri kəsilmirdi, biz olan əraziyə atmırıdlar hələ ki.

– Tibbi ləvazimatlar olan çantaları atışmalara tuş gəlməyən bir yerdə yerləşdirməliyik... çantaların ağırlığından barmaqların ucları tünd-bənövşəyi rəng almışdı.

– Yoldaşlarımıza çatmalıyıq, nə qədər ki atəş açmırlar, burdan çıxaq, bizi hər an təhlükə gözləyir.

– Saat neçədir, həkim?

– Bilmirəm!

– Qolundakı saat deyil?

– Saatdır!

O, saata diqqətlə baxıb, üzünü göylərə tutub nəsə dua edirdi. Vaxtı demək üçün diqqət yetirdiyini düşünsəm də, ondan bir səs çıxmadi.

Bu hal tez-tez baş verirdi, hər dəfə saatə baxıb gah öpür, gah ürəyinin üstünə

qoyurdu. Sual versəm də, faydasız olduğunu bilirdim... Cox danışmaqla arası yox idi.

Artıq əsgər yoldaşlarımıza çatmışdıq. Hər kəs öz yerini tutub atışmalara cavab verir, düşməni geri qaçmağa məcbur edirdi.

Anidən güclü gurultu səs eşitdim. Hər yeri duman büründü.

Uzaqdan komandirin səsi eşidilirdi:

- Atəş! Atəş!

Döyüş yoldaşlarımızın xeyli hissəsi yerə sərilmişdi. Güclə tərpənən kim, inildəyən kim... Həkimimiz də yaralanıb, qolu bütov qan içində idi, tələsik qoluna bint sariyb əsgərlərin köməyinə çatmağa can atıldı. Onlarla əsgər var idi, yaralı qadın kimin yanına qaçacağına çəşqinqılıqla qərar verirdi. Hamisının tək xilaskarı o idi. Əllərimi yerə dayayaraq durmaq istədiyim an şiddətli ağrını yenicə hiss edirdim. Qəlpələr ayağımı deşmişdi. Məndən bir az uzaqda ağaca söykənərək uzanmış könüllü əsgərimiz Abbas var idi. Çətinliklə də olsa, özümü ona çatdırıldım. O, gözləri açıq artıq həyatla vidalaşmışdı. Sinəsinin üstündə qalan kağız parçası qan ləkələri izlərindən güclə oxunurdu:

«Dünyaya gələcək oğluma mənim adımı verərsiniz... Ana! Məni bağışla!»

Özümü güclə saxlayırdım, içimdən gələn bağırtı ilə bütün dünyaya qışqırmaq istəyirdim. Kağızı cibimə qoyub o biri əsgərlərin köməyinə getdim. Onun yanında qalmağım faydasız idi. Kömək gözləyən neçəneçə yaralı əsgər var idi.

Murat, Elçin, Ayaz... Qorxmaz qışqıraqışqıra ordaca şəhid olmuş əsgərlərin adları sadalayırdı.

Qan fışqıran qolsuz, ayaqsız bədənləri görəndə öz ağrularımı unutmuşdım. Həkimimizin sağ qalan əsgərlərin köməyi ilə cəld ilkin tibbi yardımçıları bir çox əsgərin həyatda qalmaqlarına ümid işığı verirdi. Vəziyyəti ağır əsgərləri təcili surətdə xəstəxanalara çatdırmaq üçün göstəriş verirdi. Yerdə qalan əsgərlər düşməni qova-qova qabaqda gedirdi. Lazımı tədbiləri görüb, tibbi ləvazimatlarını da götürüb irəli getməliydik.

Qabaqda nə ağaç, nə kol, heç nə olmayan açıq meydança açılıldı. Təhlükə gözlənilən əsas yer burası idi. Silahımı ətrafa tuşlayaraq özümüzü qoruya-qoruya yavaş-yavaş irəli gedirdik. Ard-arda, fasıləsiz atışmalar daha da sürətlənirdi. Yerə uzanaraq sürünen-sürünen davam edirdik yolumuza. Qadın məndən bir az geridə idi, mən qabağa getdikcə aramızdakı məsafə çoxalındı. Yaraları ona yeriməyə imkan vermədiyini düşünüb köməyə geri getməyə düşündüm. O artıq nə irəli, nə geri gəlməyə cəhd edirdi. Uzandığı yer qan içində idi. İlahi!

Onu xilas etməliydim. Tələsik qucağıma alıb əvvəl durduğumuz pusquya tərəf qaçdım.

- Fərid, özünü qoru, gecdir artıq, mən sağ qalmayacam... Duşmənin atdığı güllələr onun kürəyini bir neçə yerdən deşmişdi. Bütün gücünü toplayıb, qolunu qaldırıb saatı gözlərin öünüə gətirdi. Yenə həmin baxışlar, yeni həmin qol saatı və göz yaşı.

- Həmişə sizinlə fəxr edirdim. Bundan sonra siz mənimlə fəxr edəcəksiniz.

Sanki ölüm ona bu sözlerini bitirmək üçün bir az zaman vermişdi. Səmaya baxabaxa gözlərini yumdu. Üzdən təbəssüm hələ də qalmaqdaydı. Diz çöküb onun bəşinin üstündə dayamışdım. Onu xilas edə bilmədiyim üçün özümü günahkar bilirdim. O, hamının xilaskarı idi, amma bir mələk idi. Qolundakı saata övladlarının şəkillərini salmışdı. Saatin içini çıxardıb balaca kəsmiş, onların simalarını yerləşdirmişdi. Saata baxanda iki mələk üz gülürdü ordan. Bütün döyüş boyu qadın öz övladlarına baxıb Allaha yalvarmış, onlara sağ-salamat çatmaq üçün, onları anasız qoymamaq üçün.

Əsgərlərin övladları atalarsız böyüməsin deyə, öz övladlarını anasız saxlayan həmin qəhrəman qadın...

DƏRGİDƏ KİTAB

Əli ÇAĞLA

(Təbriz)

GÜZGÜDƏ ÖZÜMÜ HƏSRƏT GÖRÜRƏM

Ağladım, gözümü sellər apardı,
Çığıldım, sözümü yellər apardı,
Bülbüləm, könlümü gullər apardı,
Güzgündə özümü həsrət görürəm.

Bir zaman dağ kimi göyə ucaldım,
Gözəllər könlündən sirli bac aldım,
İndi baxıram ki, daha qocaldım,
Güzgündə özümü həsrət görürəm.

Dünyanın yoxusu, enisi varmış,
Hər yazın axırı payızmış, qarmış,
Daha az qala ki, yaşı da qurtarmış,
Güzgündə özümü həsrət görürəm.

Şimşəktək boş yerə çaxıram daha,
Yoxuşdan enişə axıram daha,
Durmuşam, güzgüyü baxıram daha, -
Güzgündə özümü həsrət görürəm.

SEVGİ QUŞ KİMİDİR

Sevgi quş kimidir, mənim əzizim,
Boş tutsan, əlindən çıxıb qaçacaq.
Bərk tutsan, əlində boğulacaqdır,
Neynəsən, sevgidir, bir gün uçacaq.

Uçacaq, deyirəm, hara uçacaq?
Uçsa da, əlini özləyəcəkdir.
Sən əgər vəfasız çıxmasan, gülüm,
Sənin yollarını gözləyəcəkdir.

Özgələr əlində sağlam qalmaqdən
Sənin əllərində ölmək gözəldir.
Özgələr bağında qan ağlamaqdən
Sənin qəfəsində gülmək gözəldir.

Sevgilər quş olub, uçmaq istəsə,
Göy üzü tutular, kölgələr düşər.
Qarışar sevgilər biri-birinə,
Göydən yerə min-min bəlgələr düşər.

Di axtar, tapasan sevgi quşunu,
Min-min quş içində itib-batarsan.

Baxarsan, göydən bir ölü quş düşür,
Əl açıb ovcunda onu tutarsan.

Görərsən, sevgindir, qanadı sınmış,
Ürəyin çırpinar, əllərin əsər.
Saxlaya bilməsən onu əlində,
Axırda quş kimi olar can bəsər...

Sevgi quş kimidir, mənim əzizim,
Boş tutsan, əlindən çıxıb qaçacaq.
Bərk tutsan, əlində boğulacaqdır,
Neynəsən, sevgidir, bir gün uçacaq.

DƏRD MƏKTƏBİ

Mənə dərd məktəbində
Ayrlıq öyrətdilər.
Eşq adlı əlibayla
Qəlbimə zülm etdilər.

A-dan başlamadım mən,
Aqlamaqdan başladım.
Müəllimdən qorxaraq
Özümü çox daşladım.

“B” həmən “Biz”-ə döndü,
Biz kədərin sonuyduq.
Biz- bəylərin alması,
Gəlinlərin donuyduq.

Alma kimi atıldıq,
Bizi tutan canavar
Param-parça elədi.
Bəzən də biz satıldık;
Demək, dünya belədi.

Dona döndük, min dona,
Gəlinin donu yandı.
Donla biz yana-yana,
Dərd yuxudan oyandı.

“Z” həmən zülümüydü,
Biz uşaq, nə bilirdik?
Böyüdükcə elə bil
Qocalırdıq, ölürdük.

Ölüm demə, əzizim,
Onsuz da ölü idik.

Biz xar ilə savaşan, –
Başların gülü idik.

Dərdimiz sevgi oldu,
Sonra düşdü ayrılıq.
Yanıb, yanıb alışdıq,
Qəlbi deşdi ayrılıq.

“Ayrılıq, ayrılıq, aman ayrılıq,
Hər bir dərddən olan yaman ayrılıq”.

DÜNYA TƏRƏZİSİ

Tərəzisi dünyanın
Heç vaxt taraz olmadı.
Zülüm qaldı ayaqda,
Ölüm qaldı ayaqda,
Şənlik bir az olmadı.

Ucaldıqca bir qolu,
Demək ki, yüngül oldu.
Bir qol tərəqqi tapdı,
Bir qol tənəzzül oldu.

Şahlar qılinc çaldılar,
Qan tökdülər, ay oğlum!
O qanlar toplandılar
Tərəzinin qolunda,
Yarandı zülüm, zülüm!
Qan tökdülər, ay oğlum!

Bir qolu göydə qaldı,
O qol sevinc qoluydu.
O qol həyat qoluydu,
O qol yaşam qoluydu,
Bu yandan da bir qolu
Qanlar ilə doluydu.

Ucada qalan qolun
Başında bayraq oldu.
Azadlıq bayraqlığıdı,
Vətənin torpağıydı,
Nədənsə tapdaq oldu.

Yüngül olma, ay oğlum,
Yüngül olsan, əzərlər.
Ağır olsan, kitabtək
Taxçalara düzərlər.

Taxça özü ucadır,
Qorxuram bir söz deyəm.
Qorxuram ki, taxça da
Səni yüngül eyləyə,
Bu, DÜNYA deyil bəyəm?!

Tərəzisi dünyanın
Məhkumu hakim etdi.
Heç vaxt taraz olmadı,
Hər şeyin ömrü bitdi.

Sən də gözlə, ay oğlum,
Yaydan sonra payız var.
Görərsən, keçdi günlər,
Görərsən, soldu güllər.
O güllər kimi ömrün,
Görərsən, birdən solar.

Yaşa, yüngül tərəfdə,
Qoy o qol ağırlaşsın.
Qoy o qolun içində
Qalxıb azadlıq daşsın,
Zülümün ağlı çəssin...

TUTULARKƏN

Qanad açdım uçmağa,
Qanadımdan vurdular.
Addım atdım qaçmağa,
Məni yaman yordular.

Yordular, qaçammadım
Tülküllerin əlindən.
Vurdular, uçanmadım,
Söz çəkdilər dilimdən.

Bu kamera çox soyuq,
Üşüyürəm, neynəyim
Burdan xilas olmağa?
Dünən lap az qalırdı
Sənin adını deyim!..

Tutularkən söyüldüm
Gecə gözü, yataqda.
Gözüm bağlı döyüldüm
Bir qaranlıq otaqda.

Təkcə mən söyülmədim,
Söyüldü Cavid babam,
Söyüldü Müşfiq babam.
Döyüldü, tapdalandı
Mənim doğma el-obam.

Müşfiq babam, bağışla,
Sən deyən olammadım.
Kamerada üzüdüm,
Eşqindən solammadım.

Çiçək kimi açıldım
Söyülrəkən, ay babam.
Günəş kimi saçıldım
Döyülrəkən, ay babam.

Döyülrəkən dilimdən
Etirafım düşmədi.
Etirafım nəyiyyidi?
– VƏTƏN,
VƏTƏN,
VƏTƏNİM...
Məni satan kim idi,
Kim idi, görən, orda
Harayıma yetənim.

Məni satan da satdı,
Məni alan da aldı,
Ondan sonra bilmirəm,
Kimlər qaydına qaldı.

Müşfiq babam ağladı,
“OXU TAR”-da çağladı,
Cavid babam halıma
Ssenariyo bağladı...

KAŞ

Kaş səni sevməyəydim,
O bahar axşamında.
Kaş sənin pərvanətək
Yanmayaydım şamında.

Kaş səni görməyəydim
İlk baxışda, ay gözəl.
Kaş sənə yazmayaydım
Bu qədər şeir, qəzəl.

Sevdin, çıxıb da getdin,
Bu necə oyun idi?
Dünən yuxuda gördüm,
Mənimlə toyun idi.

Dik atılıb yuxudan,
Yerini bomboş gördüm.
Oturub xəyalımda
Şəvə saçını hördüm.

Xülyalardan da döndüm,
Yerini bomboş gördüm.
Darıxdıqca darıxdım,
Gözlərimi yaş gördüm.

Səni gömdülər, gülüm,
Qaranlıq bir torpağa.
Məni də fələk asdı
Sən adlı bir budağa.

Yat, gülüm, sənə qurban,
Olanlar olmalıdır.
Mənim də gültək ömrüm
Cavankən solmalıdır.

ROMAN VƏ HƏYAT

Həyatım roman kimi –
Yaşayıram günləri.
Beliimdə kədər ilə
Daşıyıram günləri.

Günlər yaman dar gəlir,
Burda ölsəm, nə olar?
Yox, qabaqdan qar gəlir,
Roman yarımcıq qalar.

Hələ fəsil keçəcək,
Durnalar da köçəcək,
Neçə kəfən biçəcək
Kəfəncilər romanda.

Romanın səhifəsi
Oxunduqca dönəcək.
O romanda, bunu bil,
Neçə şamlar sönəcək.
Neçə gündüz olacaq,

Neçə igid dustaqdan
Vətəninə dönəcək.

Güllər ətir saçacaq
Dağa, daşa, dərəyə.
Ozan baba hədiyyə
Paylayacaq hərəyə.

Pislik bərbad olacaq,
Millətim şad olacaq,
Vətən azad olacaq
Yaşadığım romanımda.

Nənəm nağıl deyəcək,
Qurd quzunu yeyəcək,
Dağlar ağ don geyəcək
Yaşadığım romanımda...

CİBİMDƏ BOĞULAN QIZ

Zəng açılır cibimdə,
Elə bil güllər açır.
Elə bil bu mahnının
Ritmində bir qız qaçır.

Bir qız qaçır elə bil
Yara yetənə kimi.
Qaçır, qaçır mahnında
Gözdən itənə kimi.

Zəng açılır cibimdə,
Kimdir, görən, bilmirəm?!
Bəlkə, həmən o qızdır –
Saçın hörən, bilmirəm!..

Zəngin səsi dayanır,
Dayanır qızın ömrü.
Bundan belə məclisdə
Yaşayır sazin ömrü.

Müğənnilər oxuyur
Cibimdəki o qızın
Öldüyü gündən daha.
Onusa öz cibimdə
Göndərirəm Allaha!..

Görənlər bilməyəcək
Cibimdə boğuldú qız.

Deyəcəklər dünyadan,
Bəlkə də, yoruldu qız!..

Yorulmadı dünyadan
Mahnılarda qaçan qız.
Cibimdə söndü, getdi
Günəş kimi saçan qız.

Küncündə çox ciblərin
Telefon arxasında
Qızlar gedir dünyadan...

11 DƏQİQƏ

Bu kimdir,
Kimə oxşayır?
İsa, sənsənmi?
Ruhu 11 dəqiqə
Çarmixda rəqs edənmi?
Məryəm hardadı bəs?

Bu kimdir,
Kimə oxşayır?
Maria,
Ey Səmədin
Qaracabalığındakı
Kiçik qız.
Bura İsvəçrə deyil!..
Burda 11 dəqiqədən sonra
Ölüm var, sadəcə.

Bu kimdir,
Kimə oxşayır?
Nə gözəldir gözləri
Ahmetin bağlılığı
Yorğun demokrat
Gözündən tökülb
11 dəqiqəlik yağışa qarışır.

Bu kimdir,
Kimə oxşayır?
Bu həmən qasıları
Aynanın qarşısında
Çarmixa çəkiləndirmi?
Bu həmən,
Özü Vətənə dönən,
Ürəyi 11 dəqiqədir dayanandırmı?

Aynanın karşısındonda
Mən özüməm!
Dünya gözümdən düşməyib,
Bəlkə,
Gözlərim dünyadan düşübdür.
Dəlixananın vannasında,
Aynanın karşısındonda dayanıb
Özünü tanımayan şəxs.
Bu yağılı 11 dəqiqədə...

XALÇA TOXUYAN ANAM

Gözəl anam xalça toxuyan zaman
Gözünün ışığın ona tökərdi.
Qəm yaşı gözündə sel ola-ola,
Kədər zəmisində sevinc əkərdi.

Atasız- anasız, kimsəsiz anam
Mənə şirin-şirin layla çalardı.
Gecələr yanıqlı bayati deyib,
Dolanıb başıma, qadam alardı.

Xalça ilmək-ilmək tappıdayanda
Qoxuyardı hər yan sevinc nəfəsi.
Ana məhəbbəti Tanrı eşqidir,
Qalıb qulağında o layla səsi.

Bir gün xalça çıxdı, biz isə satdıq,
Sonra millət onun üstünə çıxdı.
Axı xalça onun göz məhsuluydu,
Onda bildim, kimlər qəlbini sıxdı.

Dəstərxan başında payın bölərdi,
Bir də yaddan çıxmaz o xatirələr.
Çox çətin əlimə gələr o günlər,
Anamsız, bacımdır, qalıbdır mələr.

O, cənnət quşuydu, uçub gedəndən
Dünyam gözlərimdə olub cəhənnəm.
Qoymaz qiyamətdə odlara yanam,
Şəfaət edirsə mənə öz nənəm.

Anamın qəbrinin üstündəyəm mən,
Göz yaşılm yağıştək yağır qəbrinə.
Gün də qaralıbdır buludlara tay,
Çağlayır qəmlərim ana səbrinə.

NƏNƏM

Sənin varlığın
Məni bir şair eylədi.
Sinəndəki nağıllardan başladım,
Sən
Folklor sözünü bilmirdin...
Dünyanın bütün laylalarını
Sənin həzin səsin ilə öyrəndim.
Mən boyā çatdım,
Ucaldım!
Sənsə ayaqdan düşüb,
Qocaldır;
Gözünün torpağını istəyən nənəm...

YETİM QIZIM ÇİÇƏK SATIR

Uşaqlıq aləmində
Mənlə yallı oynadın,
İndi olubsan qadın,
Mən alzheymer tutmuşam,
Yadımdan çıxıb adın!..

Bir ev dönüb məzara,
Səssizdir bu çöl-bayır.
O evin divarları
Qorxudan sucuqlayır.

Küçəmizdə bir cavan
Həzin mahnı oxuyur.
Buludlar şaqqlıdayır,
Eyvanı yağış yuyur.

Məni bu günə salan
Sənə yazan yazımdır.
Döyüür qapım indi,
Açıb bir qız görürəm,
Elə bil öz qızımdır.

- Əmi, çiçək alarsan?
Deyib, gülür üzümə
Eyni bir maral kimi.
Qırılır üzəyimin,
Zilə köklənmiş simi.

- Qızım, hardaydın ki bəs?
Səni çox axtarmışam.
Niyə vurursan nəfəs?
Qonşulardan sormuşam,
Səni çox axtarmışam...

GƏLƏ BİLMƏDİM

Çıxbı yol üstünə məni gözləmə,
Neynəyim, sevgilim, gələ bilmədim.
Həsrətdən gözündən axan qan-yaşı
Özüm öz əlimlə silə bilmədim.

Sənin özün yetim, mənim varlığım,
Hərəmiz bir cürə talanırıq, yar.
İki ürək ilə ocaq yandırıb,
Sonra od içində qalanırıq, yar.

Demə ki, hardasan, haralardasan,
Tam sənin çırpınan ürəyindəyəm.
Hara çıxbı getsən, gələcəyəm mən,
Qorxma, hər bir zaman kürəyindəyəm.

Ağlama, ağlama, bir gün gələrəm,
Gedib dolanarıq çılpaq at üstə.
Saçından bir neçə tel ayırsan;
ÇalarSAN həvəslə mahur, sıkəstə.

Çıxbı yol üstünə məni gözləmə,
Neynəyim, sevgilim, gələ bilmədim.
Həsrətdən gözündən axan qan-yaşı
Özüm öz əlimlə silə bilmədim.

UZAQDAN BİR SƏS GƏLİR

Uzaqdan bir səs gəlir,
Çox uzaqdan.
Bilmirəm yerin altından gəlir,
Ya ki
Göyün qatlarından gəlir,
Ancaq bu səs
Yaman göyə yüksəlir.

O səs yaman incə səsdir,
Ağlımı alıb məndən,
O səs çatır qulağıma,

Dincəlirəm
Həzinliyindən onun.

Uzaqdan bir səs gəlir,
O səs mənə yaxınlaşır,
O səs deyir:
Bu dünyaya,
Yenə də bir
Yalançı şair gəlir.
Kül bu millətin axmaq başına...

QAÇIRAM UZAQLARA

Uçmaq asan deyilmiş,
Deyib yenə uçuram.
Gəl oturub dərdləşək,
Çünki sabah qaçırıam.

Qaçırıam uzaqlara,
Nifrət olmayan yerə.
Orda mənim üzümə
Güləcəkdir dağ-dərə.

Orda mənim üzümə
Durmayacaq nadanlar.
Orda şad olacaqdır
Uduzanlar, udanlar.

Gəl oturub dərdləşək,
Ayrılıqdan danışaq.
Sevgimizin sonuna
İkimiz şeir qoşaq.

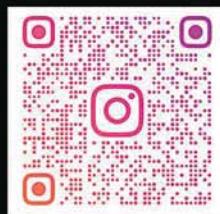
Gəl oturub dərdləşək,
Sənə olandan deyim.
Məni bahar çağımıda
Dərdə salandan deyim.

Qaçırıam burdan daha,
Uça-uça qaçırıam.
Ayrılığın üzünə
Mən qol-qanad açıram...

Dərgidə
Sərgi

ISNN 0134-522
İNDEKS AZ 1000 1 AZN

ulduz_ayliq_edebiyyat_derqisi